

MEHMET EMİN AKIN

TE'VÎL'İN TAHRİFE
DÖNÜŞMESİ

mehmeteminakin.com

Bu makale, Muhammed Esed ve Mustafa İslamoğlu'nun Meâlleri arasındaki bazı "yöntem" ve "te'vil" benzerliklerine işaret etmek üzere;

Te'vil'in Tahrike Dönüşmesi

Enbiya Suresi Bağlamında İki Yorum

(Muhammed Esed ve Mustafa İslamoğlu Örneği)

adıyla

Medarik Yayınları tarafından yayınlanacak çalışmayı tanıtmak amacıyla kaleme alınmıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ..

“Gerçek Hamd Allah’adır. O’na hamdeder ve O’ndan istiânede bulunuruz. Kimi Allah hidayet erdirirse, onu dalalete düşürecek kimse yoktur. Kimi de dalalete düşürürse, onu hidayete erdirecek kimse yoktur.

Şehadet ederim ki; bir Allah’tan başka ilah yoktur, ilah yalnız O’dur; O’nun ortağı yoktur ve [yine şehadet]ederim ki Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*) O’nun kulu ve Rasulü’dür.”¹

Bize, vahyinin nuruyla ve beyanının hidayetiyle; en kâmil risaletinin mübelliği olan; Nebisi ve Rasulü Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*) vesilesiyle; hakkı kör gözlere gördüren, sağır kulaklara duyuran ve O’nunla kapalı kalpleri; hidayetiyle ve ilmiyle açan Rabbimize hamd, O’na ve bu *Ümmet*’in “*ULUL-ELBÂB*”ı olan temiz ashabına, O’nun mübarek ve mutahhar kılınmış Ehl-i Beyt’ine; salâvatların en halisi ve selamların en temizini vesile edinerek söz başlarım.

Bu, “risale” mahiyetindeki makaleyi yazmaktan gayemiz; Muhammed Esed ve Mustafa İslamoğlu’nun Meallerinde gördüğümüz kimi yanlışlara ve aşırı te’villerin bir kısmına; Kur’an’a iman eden her insanın üzerine vacib olan “*Din Nasihattı*”² hükmü gereğince acizâne nasihatta bu-

¹ Müslim, *Sahib*: 868 (Abdullah İbn Mes’ud, Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*: 2613; Bkz. benzer rivayet: Ahmed İbn Hanbel (3536), et-Tirmizi: 1023, en-Nesâî: 1387, Ebu Davud, *es-Sunen*: 1809

² Müslim, *Sahib*: 95,96, Temim İbn Evs ed-Darî rivayeti, Sevbân İbn Bucdud’dan (et-Taberanî, *el-Mu’cemu’l-Evsat*:1184; İbn Ebi Âsım, *es-Sunne*:1905)

lunmaktadır. Nasihat'ın bir anlamıda halis bir "niyet"e ve "temiz" ve "gayesi açık olan bir kasda sahip olmaktır.

Eğer kavlimizde hakk'ı söylediysek bu rabbimizdendir, yok eğer hakka muhalif bir söz söylemişsek, bu nefsimizden ve şeytandandır. Allah Azze ve Celle bizlere şöyle seslenir:

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ

“Öyleyse hatırlat, zira hatırlatma müminlere yara verir”

(Zariyât:55)

وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ

“Hâlbuki Allah, hakkı söyler ve doğru olan yola hidayet eder”

(Ahzâb:4)

Rabbim, bize doğruyu doğruca söylet ve bizi hidayetine erdirdiklerinden kıl.

(I)

Tefsir İlmi'nin Kur'an'ın anlaşılmasında ve Allah Azze ve Celle'nin inzal buyurduğu kelamının fikhedilmesinde önemi tartışılmaz. Böyle olunca, bu ilmin Müslümanlar nezdindeki değeri de buna kıyasla o derece önem arzeder.

Tesir ilminin; esası, usulü ve vesaili yani diğer ifadeyle edatları vardır. İlim İslam'da Allah'ı bilme ve O'nu tevhid etme ve ahkâmını tatbik etme ve insanları Allah'a davet etmenin ve dünya ahvalini tertib etmenin esasıdır. İlim Allah'ın bütün mümin kullarına farz kıldığı bir ibadettir.

Kur'an'ı anlamak; her ne kadar Kur'an'ın dili, edebiyatının sanatları, nüzul tarihi, Sünnet-i Nebeviyye ve de siyer ilmine gerek duyuyorsa da, Cahiliyye'yi ve Arapların geleneklerini ve Arap şiiri de tefsir ilminde önemli bir yer teşkil eder.

Kur'an'ın anlaşılması; [fıkhını, idrakini, akledilmesini, tefekkürünü tedebbürünü] içerir. Kur'an-ı Kerim, Allah'tan kullarına taabbüd için indirilmiştir. Yani Rabbimizi tevhid etmek ve hiçbir şeyi ve kimseyi O'na ortak koşmamak için.

Kur'an'ın anlaşılmasının ne demek olduğu hakkında çok şey yazabiliriz, cildler tutan külliyatlar te'lif edebiliriz. Fakat yine de Kur'an'ı hakkıyla fehm etmiş olmayabiliriz. Allah Azze ve Celle bizden Kur'an'ı akletmemizi isterken; herkesin aklını esas alarak veya bazılarının batı sosyolojisinden ilham alarak "ortak akıl" ya da "sosyal akıl" dedikleri akılla akletmemizi kasetmemiştir. Kur'an'ın "akl" diye tarif ettiği veya nitelendirdiği şey, bir "meleke"mi değil mi, henüz bunun üzerinde de yeteri kadar düşündüğümüzü sanmıyorum.

Kur'an'ın nasıl "akl" edilmesi, fikh edilmesi, tefekkür edilmesi, gerektiğini Allah'ın Rasulü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Sünneti ve hadisleri de buna dâhil olmak üzere, ashabının Kur'an'ın nasıl fikh ettiği ve Kur'an'dan nasıl bir "fikh" ediş istinbat ettiklerini bilmeye çok yakın ilgisi vardır. Onların İslamı yaşayışları, Rasule (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gös-

terdikleri sevgi, itaat ve Sünnetine “ittiba” etme, aynı zamanda onların Kur’an’ı tefsirleri ve te’villeridir.

Allah’ın Rasulü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) nasıl ki, Abdullah İbn Abbas (*radiyallahu anhu*) için : “Allah’ım onu dinde fakih kıl ve ona te’vili öğret” diye dua etmesi; tefsirin önemini vurguladığı gibi, Ömer’in (*radiyallahu anhu*) Isbîğ’in “Zariyât”ın ne olduğuna dair sorular sorarak Müslümanların kafalarını karıştırmaya karşısında, onun kafasına asasıyla vurması ve kafasını kırarak Kur’an hakkında akıllara fitne sokmasına şiddetle engel olması da, sahabenin Kur’an’ı anlaması ve onu tefsir etmesi hakkında bize açık bir fikir vermektedir.

Müslümanların, Rasulullah’ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) risaletiyle başlayan Allah’a davet ve tevhid dini mücadelesinde, ortaya koydukları ahlak ve edeb de aynı zamanda Kur’an’ı fıkhetmeleri ve onu tefsir etmelerinin bir diğer alameti ve işaretidir. Ebu Bekr (*radiyallahu anhu*) “ebb” kelimesinin tefsiriyle ilgili söylediği: “ Eğer Allah’ın kitabı hakkında ilmi olmayan söz söylersem, hangi gök beni gölgesinde gölgeler ve hangi yer beni üzerinde barındırır” demesi de, sahabenin Kur’an’ı anlaması ve onu tefsir etmesinin edebinin bir misalidir.

Riddet savaşlarında; “Müslümanların halifesine zekatı eda etmek istemeyenler hakkında Ebu Bekr’in (*radiyallahu anhu*); “Namazla zekatın arasını ayıranlarla savaşırım. Zira Zekat da namaz gibi Allah’ın hakkıdır” diyerek Kur’an’ı ve Rasulullah’ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Sünnetini nasıl anladığını bize açıklamaktadır.

Buradan şunu öğrenmiş oluyoruz: Kur’an’a, Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve ashabı gibi iman etmek ve onun hidayetini heva ve hevesle kirletmemek ve sahih olan medarikini ve muhkem olan nasslarını tahrif etmemek ve müteşabihatında; Ümmetin ilim sahibi takva ehli sika, mücahid ve müctehid âlimlerinin ve İmamlarının “usul” ve “adabı”nı aşmamak da Kur’an’ı tefsir etmenin kaideleri arasındadır.

Kur’an’ı, mücerrred bir “metin” gibi görmek, elbette hiçbir Müslümanın düşünemeyeceği bir şeydir. O kitap, Allah’ın katından gelmiş ve kendinden önce indirilmiş olan ilahî kitaplar üzerinde “müheymin

“olan bir kitaptır. O kitap Allah’ın katından gelen “sıdk ve adl” olan bir kelimedir.

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ

“Ne önünden ve ne de ardından Ona batıl yaklaşır. O, *Hakîm* ve *Hamîd* olan katından indirilmedir.”

Fussilet:41)

Bu da demektir ki: Kur’an’ın, geçmiş ve gelecekle ilgili haber verdiği bütün hadiselerin ve getirmiş olduğu ilmin, adabın ve ahkâmın tamamı hakikattir, mecaz değildir.

Peki, böyle olunca; birileri tefsir adına; ona batıl olan te’viller ve yorumlarla yaklaşabilir mi? Kur’an’a önünden ve ardından batıl yaklaşmaması ne demektir? Bu, aynı zamanda Allah’ın Kur’an’ı tefsirinde ve te’vilinde “batıl” olan hiçbir anlayışla; yorumlamaya ve te’vile yaklaşmamamız gerektiğine dair de Allah’ın bir emridir.

Eğer öyle olmasaydı, Allah Azze ve Celle kitabında Yahudileri Tevrat’ı tahrif etmekle suçlar mıydı? Yahudilerin Tevratı tahrif etmeleri; önünden ve ardından ona batıl olan te’viller ile yaklaşmaları, onun hükümlerini iptal etmek için ayetleri yerinden etmeleri ve ayetlerdeki kelimeleri tebdil etmeleri sebebiyleydi.

Yahudiler; sadece Tevrat’ı tahrif etmelerinden ötürü kınanmadılar ve lanetlenmediler; onlar Allah’ın ayetlerini işittiklerinde “işittik ve de isyan ettik” demişlerdi. Hakeza aynı zamanda Allah’ın ayetlerini çok az paha karşılığında satabiliyorlardı.

Peki, Yahudiler niçin Allah’ın ayetlerini tebdil ediyorlar, sonra tahrif ediyorlar ve de az bir paha karşılığında satabiliyorlardı?

Allah’ın ayetleri ne için satılabilirdi? Cevap basit: 1) Dünya nimetleri ve bulaşığı için, 2) İktidar olmak için 3) İktidar sahiplerine yaranmak ve dünya rahatını elde etmek için, 4) Hevaya uymak, riyaset ve şöhret elde etmek için.

İslam Tefsir tarihine baktığımız zaman tefsir türleriyle ilgili karşımıza şöyle bir manzara çıkmaktadır:

- a. Sahih Tefsir
- b. İsrailiyyat İçeren Sahih Tefsir
- c. Lüğavî Tefsir
- d. Siyasî Tefsir (Mezhebî Tefsirler)
- e. Batınî Tefsir (Bu kısma siyasî ve mezhebî tefsire dahildir)
- f. Batınî te'viller içeren ve kökeninde; Mecusîlik, Brahmanizm, Yahudi tassavvufu ve Philon'un (M.Ö. 25-M.S. 50) mezhebinin tesirleri olan tefsir.
- g. Felsefi Tefsir (İbn Sina ve Farabî'nini tefsirleri gibi. Bu aynı zamanda batınî ve lüğavî tefsirin de özelliklerini de içerir)
- h. Sufî Tefsir (bu tefsir anlayışında hem fikhî tefsir, hem işarî tefsir ve hem de batınî tefsirin ve te'vilin emareleri görülmektedir)

Biz, burada genel anlamda bir tasnifde bulunduk, bu tasnifimizin dakik olması beklenmemeli. Elbette ki bunu daha ayrıntılı olarak açıklamak mümkündür. Fakat meselemiz burada bunun ayrıntılarına girmek olmadığından biz bunu sadece bu kadarıyla anlatarak yetinmek zorundayız.

Burada işaret etmemiz gereken bir diğer mesele; Kur'an tefsirinin maddi olan ilmî birikim ve kültürel *mevru*'un (geleneksel ma'rife ve ilim) yanında ve ondan da daha önemli olan bir husus; Kur'an tefsirine niyetlenmeden, kalp ve kasdın "ilim ve "hidayet" üzere olmadır. Hidayet üzere (özellikle Kur'an tefsir gibi bir konuda) olmak, bid'at ve heva ehlinin itikadından uzak olmak demektir.

Rasulullah'a (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve ashabına yetenin Müslümana yetmesi gerekir. Dinde ve dini nasslar yanlış yorumu sebebiyle meydana gelen ihtilafların ve ortaya çıkan bid'atların tamamı, Sünneti terk etmek ve hevaya uymak sebebiyledir. Kur'an'ın tefsiri üzerinde, nassları sahih olmayan bir yöntemle batıl şekilde te'vil etmenin sebebi de; yine hevaya ve mezmum olan re'ye uymaktır.

Abdullah İbn Mes'ud (*radiyallahu anhu*) Din'de yol tutma hususunda şöyle derdi:

“Sizden kim kendisine *usve-i hasene* arıyorsa, Allah'ın Rasulü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabına baksın! Zira onlar bu ümmetin kalpleri en temiz -ve- imanla dolu olanları, ilimde en derin olanları, yapmacık davranışları (tekellüfleri) en az olanları, hidayet üzere olmada en güçlüleri, davranış olarak en güzel olanlarıdır. Onlar öyle bir kavim idi ki, Allah onları Rasulü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sohbeti (dostluğu) ve dinini ikamesi için seçti. Öyleyse onların hakkı olan fazilete saygı duyun, onların izine uyun çünkü onlar gerçekten dosdoğru bir hüda üzere idiler.”³

Tefsir, dindeki en şerefli ilimlerden olunca, onunla iştigal etmek; hem Allah'ı zikirdir ve Allah'ın kelamının ilmini ve hikmetini tebliğ olduğu gibi, aynı zamanda Allah'ın kitabının hakk olduğuna şahadet ve Allah'ın kelamını yüceltmedir. Kur'an'ı tefsir etmek demek; Allah'ın hududu tanımak, Allah'ın esma ve sıfatlarını bilmek, buna iman etmek ve Allah'ı tevhid edip O'nun Rasulü'nü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) haber verdiklerinde tasdik etmek ve O'nun (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabını halis bir din ve ihsan üzere görmektir.

Kim ki Rasulullah'ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sünnetini ilim ve amel olarak muhafaza eder, sahabeye ve onlara ihsanla uyanlara uyar ve onların temiz anlayışları ve tekellüfsüz, batıl te'villerden ve tahriflerden ve acemin te'vilciliğinden uzak olan anlayışı üzere olursa; o kimse sahih olan bir yoldadır. Tefsirinde ve te'vilinde; ümmetin Kur'an'ı ve Sünneti tahrif etmeden ve Rasululah'ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sahih ve hasen veya ittifakla amel edilen sünnetini inkâr etmeden, Kur'an'ı anlamaya çalışırsa o sahih bir usul üzeredir.

Kur'an'ın manalarına ve hükümlerine zann üzerine ulaşamayacağına göre, ayetlerin manalarına ve delaletlerine de ancak yakîn bir bilgi ve hüccet ile ulaşmak mümkündür. Dil'de hüccet olanla olmayanı bilmeden bu konuya dalmak -özellikle Allah'ın sıfatları, isimleri ve abiret hususunda- zann'a dayalı olarak te'villerde bulunmak, “mümkün”le “muhtemel”in arasındaki farkı bilmeden, şu ayetin manası “muhtemeldir ki şöyledir” ya da “mümkündür ki şöyledir” gibi sözler söylemek, Allah'ın kitabı hakkında zann olana uymaktır. “Heva”yı “akl” zannetmek “fıkr”ın (tefekür) haddiyle “taakkul”ün hududunu bilmemek ise, hataların başıdır. Bugün Kur'an hakkında veya Kur'an üzerine konuşan nice kimseler, “zann”ı

³ İbn Adbilber, *Camiu Beyâni'l-İlmi Fadlihi*: c.2, s.97, Muvaffakuddin İbn Kudame el-Makdisi, *Zemmu't-Te'vil*: s.30 (62),Thk. Bedr İbn Abdillâh el-Bedr, Daru'l-Feth 1.bsk. 1414/1994 eş-Şarika

“yakîn” yerine koyarak konuşmaktalar. Hâlbuki “yakîn”e ancak “sahih nakil” ve “sarih akıl” sayesinde ulaşılır.

Demek ki tefsir ilmi; bugün zann ve heva olanla, delil ve yakîn olan meslek arasında seyretmektedir. Zann’ı makbul emareleri olmadan kabul etmek, Kur’an gibi kendisine hiçbir şekilde “batıl”ın yaklaşmadığı bir kitap hakkında işlenmiş büyük bir yanlış ve belki de sapmadır.

Ebu Bekr Muhammed İbn Abdillâh İbnu’l-Arabî der ki:

“Dinde teklif mahiyeti arzeden bütün naslar kimi zaman kat’i delillerle bilinir, kimi zaman da zannın emareleri ile bilinir. Bunun da delil olarak adlandırılması caizdir.

Ahret ve buna dair olan keyfiyetler, iman babından olup amel babından olmadığı için bu konularda zanla konuşulmaz. Hakeza mücerred olarak akletmekle, künhüne varamayacağımız şeylerde akli delil zannetmek helaktır.”

Buna bir misal vermek gerekirse; o da İbnu’l-Arabî’nin de dediği gibi, “bunu sadece akılla bilmenin mümkün olmadığını, bunun en doğru yolu sahih olan şer’î nakille, lügavî olan sahih nakildir, fakat bu ikisinin de imkânı zordur.”⁴

Cennet ve cehennem sayıları veya kapılarının sayılarını yahut cehennemle müvekkel “on dokuz melek” hakkında konuşurken, bu sayıları; insanların hayr ve şer olan amellerinin cinsinin sayısına muvafık te’vil etmek tamamen zanna dayalı bir tahakkümdür. ⁵ Tahakküm ise, nefsin hazına uygun davranmaktır. Muhammed Esed’in ve onu izleyerek, cennet ve cehennem sıfatları, kapılarının sayısı, ahiretteki nimet ve azap hakkında zanna dayalı olarak te’villerde bulunanlar, Allah’ın kitabı üzerinde zanlarını hakem kılmışlardır. Öyleyse cehennemdeki meleklerin sayısını, insanın dünyada işlediği ve kötüye kullandığı “Melekeleri”nin sayısı diye tefsir etmek batıldır, ilim değil cehalettir. Hakeza “melekler”i aynı zamanda “*melekeler*” olarak tefsir etmek de aynı batınî anlayışın ürünüdür. Şeytanı; insanın “dürtü”leri ve “kötü eğilim”leri olarak tefsir etmek, Kur’an’ın sahih olan tefsirinden uzaklaşmak ve zannla hevayı Kur’an üzerinde hâkim kılmaya çalışmaktır.

Kur’an’ı nasıl ki hurufuna ve mehariclerine dikkat etmeden okuyan; Kur’an okumamışsa; onu Sünnet’in ve sahih olan Arap idrakinin dışında tefsir eden de yanılmıştır ve tefsir yerine zannını konuşurmuştur. Tefsir ve te’villerinde hataya düşenlerin birçoğu da kelamî ve felsefî mezheplerin görüş ve düşüncelerini yorumlarıyla yoğurarak bizlere sunmakta,

⁴ Ebu Bekr Muhammed İbn Abdillâh İbnu’l-Arabî, *Kanunu’t-Te’vîl*: s.212 (Daru’l-Ğarb el-İslamî, 2.bsk. 1980 Beyrut)

⁵ Ebu Bekr Muhammed İbn Abdillâh İbnu’l-Arabî, *Kanunu’t-Te’vîl*: s.237-239

okuyucunun büyük bir kısmı ise bundan habersizdir. Mesela, Allah'ın kötü olan bir fiili yaratmadığını, kötü fiilin insanın fiili olduğunu söyleyen ve buradan kaderi inkâra kapı açanlar, Mu'tezile'nin vb. fırkaların izinden gidip fikirlerini Kur'an'ın tefsir ve te'vilinde kullandıklarını saklayarak hareket ederler. Böylece "tadlîl" -saptırma- çok hasis ve hassas bir şekilde yol alır.

Modernizm ve şirk unsuru içeren birçok batılı düşünce tarzlarından etkilenen birçok düşünce adamı ve yazar; ne yazık ki, Rasulullah'ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Sünnetini bilmeden ve O'nun ashabının Kur'an'ı nasıl anladıkları ve onlardan sonra onlara ihsanla uyanların Allah'ın kelimasını nasıl tefsir ettiklerini göz ardı ederek aslında iman ile amelini ayıranlar ve imanda sadece "kavl"e önem verenlerdir.

Böylece, İslam adına yeni bir Protestanlık icad ediyorlar. Allah'a ve kitabına imanı, neredeyse Luther'in İsa'ya imanının yerine koyuyorlar. Bu vb. zümreler, Batılı bilimciliğin, teknolojinin ve çağdaş gelişmelerin karşısında, batılı felsefeler ve hermenötik yorumculuğa, neredeyse yeni bir nübüvvet ilhamı gibi bakıyorlar ve Kur'an'dan söz eden bir kısım insanın; Rudolf Karl Bultmann'dan (1884-1976) Martin Heidegger'den (1889-1976), Umberto Eco'dan (1932-), J. Derrida'dan (1930-2004) Hans Georg Gadamer'den (1900-2002) sanki nebilerden birer nebi imiş gibi yorumlar devşirdiklerini ve buradan Kur'an'ın nasıl anlaşılması gerektiğine dair usul ve yöntem çabası verdiklerine de şahid olmaktadır.

Materyalist felsefenin etkisinde kalmış ve Kur'an'ı materyalist bir diyalektik zaviyesinden yorumlayan Arap laiklerini liberallerin ve hatta onu Arapların destanımsı bir dil harikası gören Nasr Hamid Ebu Zeyd'i ve Kur'an'ın nasslarının gerekirse tebdil edilmesini söyleyen; Muhammed Arkun'u ve Taha Abdurrahman'ı burada saymadan geçemeyiz. Ülkemizde de bu sapkın ve Kur'an'ın Allah'ın ilahî kelamı olduğundan kuşku duyan ve onu Arapların milli bir kültür kaynağı görenlerden etkilenen ve epeyce nefes tüketen zümreler türedi.

Modernizm ve Batılı hermenötik anlayış ve seküler eğilim; Kur'anı Allah'ın mutlak doğru ve mutlak mucize olan kitabı olmaktan soyutlayıp, mücerred "kültürel dinî bir metin" mesabesine indirmeye çalışıyor. Hermenötik yaklaşımlar ve çağdaşlıkla tezyin edilen birçok şeytanî yorumun ardında gizli duran ve yüzünü saklayan şey, "modern irtidad"dır. Fakat bu mürted yüz; kendisini nifakla korumaya alarak, Kur'an'ın kudsiyetinden ve aşkınlığından söz ediyor. Sanki Kur'an bir felsefî metin imiş gibi!?

Sünneti ve Fıkh'ı küçümseyen her modern okuma ve yorum; Kur'an'ın ya batınî ya da mu'tezilî tefsirine yönelmedir. Mu'tezile'yi ye-

niden ihya çabasının altında İslam'ı dünyevîleştirme ve tevhidden soyutlama gayreti vardır. Müslümanların kimileri de bilerek ya da bilmeyerek buna alet olmaktadır. Bu ve benzeri yorumların bir kısmına sarılanlarsa heva ve heveslerine uymuşlardır.

Kur'an'ın Sünnet'le birlikte fihkedilmesinden rahatsız olanlar, çareyi "te'vîl"e sarılmakta bulmuşlardır. Akıl ve te'vil adeta Sünnet'in ve fık- hın yerini almakta ve bu sebeple de tefsir ilminin ve fikhın usulünün hu- dutları yıkılmaktadır. Bu yıkılan ilk çeper Allah'ı tevhid etme ve müşrik- lerden beri olma, diğeri ise Yahudi ve Nasara'dan teberrî etme ve onlara ilimde ve akletmede uymamadır. Modernist te'vilciler, çağdaş Mu'tezile ve Batınîlik bu her iki çeperi gün geçtikçe yıkmaktadır. Modernist Kur'an okumalarının en tehlikeli ve en aşırı eylemi; küfr ehli ile tevhid ehli ara- sındaki farkı ilğa etmektir.

Bunun için sık sık "akl"ı gündeme getirirler ve İslam'ın "gaye" ve "ilkeleri"nin; "demokrasi" ve "modern düşünce" ile örtüştüğünden ve bu nedenle de İslam'ın bütün ilkelerinin; "evrensel" olduğundan ve onun her zaman ve mekânda işlevselliğinden söz ederler. Böylece, İslam ve Kur'an hesabına modernizmden izzet devşirmeye çalışırlar.

Kur'an'ı ve Sünneti selef-i salihinin; usulü, ilimi ve akidesi çerçeve- sinde anlamak ve tefsir etmek gerektiğinden söz ettiğimizde, bunu tutucu- lukla ve klasik çağların yorumlarının ardından beyhude dolaşmakla suç- larlar. Güya selefın getirdiği İslam'a iman ettiklerini söyleyen bir kısım te'vilciler de; Kur'an'ın ve Sünnet'in ilmini koruyarak bize kadar getiren bu mübarek dönemin usul ve yönteminden bizi her vesileyle uzaklaştır- maya ve ondan nefret ettirmeye çalışıyorlar! Sonuçta karşımıza çıkacak olan ya sahabeyi ve onlara tabi olmayı inkâr etmek ya da tevhidi şirkle mezmetmek; ya Yahudileşmek ya d Nasranîleşmektir. Bir diğeri ihtimal ise liberalleşmektir.

Gelecek yıllarda, ümmetin akidesini ve aklını en çok zorlayacak olan; Kur'an'ın bir hayat kitabı olup olmadığının ve onun tefsirinin mo- dern anlayışların gölgesinde yapılıp yapılmaması ve hükümde delil olup olmayacağı tartışmasıdır.

Batınî hareketlerden olan Bahaîlik; zaten bunu kökten yıkarak, dini hepten değiştirip tebdil ederek, Yahudilerin ve Nasara'nın hizmetine gir- miş durumda. Kur'an'ı nefislerinin arzu ettiği gibi te'vil edenler ve onun hakikatlerini "mecâz"a indirgeyenler ise, Kur'an'ın muzice bir kitap oldu- ğu konusunda zihinlerde ciddî tahribatlara yol açmaktadırlar. Cennet ve cehennem maddî bir hakikatinin olmadığını, cennet ve cehennemle ilgili tüm tavsiflerin "ma'nevî" yani "mecâzî" olduğunu, Kur'an'da zikredilen nebilerin mucizelerinin, basit birer tabiat olayı olduğunu söyleyip inkâr

eden anlayış; bugün ağır adımlarla kara bir gölge gibi, Müslümanların akıl semasını örtmektedir.

Bugün, ikiyüz yıla yakın bir zamandır, Müslümanların ilim adamlarından bazıları; Müslümanların Batı karşısında uğradıkları hezimetler ve kayıplar sebebiyle, batılı bilimi ve mantığı esas alarak Kur'an'ı tefsir etmeyi ve kimileri de Müslümanlar'ının düşüş sebeplerinin ardında; başta akla değer vermemek ve kadere iman yattığını söyleyerek, Mu'tezile'nin yöntemine ve usulüne dönmemiz gerektiğini ileri sürerek, tarihin raflarında birikmiş olan tozları yeniden gözlerimizin içine üflemeğe başladı. Bu durum, Müslümanların düşünen ve akleden kesimlerinde bazen nefrete ve tadlile ve bazen de hayretlere ve zihinlerimizde bir bulanıklığa ve geçici körlüğe sebep oldu.

Bu kavgayı körükleyen ve Batılı bilimle İslam tefsir mezheplerinin görüşlerini günümüzde yeniden ihya etme gayesiyle; Kadiyanîler, [*] Kur'ancılar [**] ve Modernistler; 19. yy.'dan bu yana Kur'an'la ilgili yüzlerce tefsir ve Meâl yazdılar..

---

[*] Hindistan Pencap-Kadiyan'da XIX. Yüzyılın sonlarında İngilizlerle işbirliği yapan **Mirza Ğulam Ahmet Kadiyân** (1835-1908) tarafından kurulmuş (1888) ve İngiliz sömürgeciliğini İslam Hilafetini yerine koyup onlara mutlak itaat düşüncesini savunmuştur. Cihadi inkâr ederler. Ğulam kendisini hem Mehdi ve hem Mesih olarak görüyordu. Sonraları, Nebi olduğunu iddia etmeye başladı. Hind ve Pakistan âlimlerinden bin kişi ortak fetva ile onların "kafir" olduklarının fetva vermişlerdir.

Şimdi kendilerini "**Ahmedî Cemaatı**" olarak nitelendiriyorlar. Muhammed Esed'in hem onlarla hem de Kur'ancılarla iyi ilişkileri vardı. Türkiye'de örgütlü olarak çalışmaktadırlar.

[**] Felsefî anlamda temelleri, **Sir Ahmed Han** (1817-1889) (Tarafındna atılmış bir harekettir.1902 yılında Çerağ Ali bu düşünceyi Lahor'da dinî ve ideolojik bir harekete dönüştürmüştür. O'nun ardından Hoca Ahmeduddin ve daha sonra da Mevlana Hafız Eslem Çeracpurî hareketi sürdürmüştür. Bu hareketin asıl filozofu ve en üretken beyni, Ğulam Ahmed Perviz'dir (ö.1985)

Bu akım, Rasulullah'ın (*şallallahualeyhi ve sellem*) Hadislerini inkâr ederler. "Merkezî Millet" nazariyesiyle gerektiğinde Kur'an'ın emirlerinin bile neshedilmesine inanırlar. Bu hareket kendisinden "**Ehl-i Zikr ve'l-Kur'an**" adını seçmişlerdir. Naturalist ve Pozitivist'tirler. Mu'cizelere bilimin ışığı

Bu tercüme ve tefsirler; bu müfessirlerin ve mütercimlerin akidelelerini ve ilmî olarak izlemiş oldukları yolları, zihin haritalarını ve ideolojik duruşlarını da ortaya koymaktadır.

İngiltere'nin İslam ülkelerinde ve Hindistan'da kurduğu sömürge yönetimleri; müsteşriklerin, Misyonerlerin, siyasilerin ve Yahudi Hahamların da işbirliğiyle, İngiltere'nin sömürge politikalarının devamı ve batının siyasî, ekonomik ve askerî hegemonyasının tesisi edilmesi için İslamî kavramlar, akide ve Kur'an'ın ahkâmı üzerindeki tahriflerinin gündeme gelmesinde; Batının üstünlüğüne ve "materyalist bilimi"nin kutsallığına inanan Müslüman düşünürlerin ve ilim adamlarının affedilmeyecek saptırıcı görüşleri zuhur etti.

Bunda iki Medrese başı çekmektedir; birisi Hindistan, diğeri de Mısır medresesi. Mısır medresesi tarih olarak Hindistan medresesinden daha köklü bir gelenekten ve geçmişten gelmiş olmasına rağmen, İngilizlerin Mısır'ı işgalleriyle (1882) Kur'an'ın hükümleri, hilafet, kader, kadın hakları, anayasal yönetim gibi konular tartışılmaya başlandı.

Müslümanların münhezimleri tarafından ortaya atılan fikirler, halk nezdinde kuşku ve nefretle karşılanıyor ve bu fikirlerin İslamı hırpalamak ve gücünü kırmak isteyen İngilizlerin çıkarlarına hizmet ettiği konuşuluyordu. Ki İngiliz sömürge valilerinden bazıları; bizzat Kur'an'ı imha etmek ve Müslümanlar üzerindeki yaptırıcı iradesini yok etmek ve Ka'beyi yıkmak için Mısır'a ve İslam ülkelerine geldiklerini söyleyebiliyordu.

ğında bakarlar ve kabul etmezler. Hadislerin büyük kısmının uydurma olduğunu söyleyen müsteşriklerden etkilenmişlerdir.

Bugün Mısır'da bu harekete, bütün ibadetleri reddeden *El-Ezher* eski öğretim görevlilerinden; Bahaîlerle, İsrail'le ve Cia ile yakın ilişki içinde olan Ahmed Mansur götürmektedir. ABD'nin Mısır'a müdahalesini isteyenlerin başında Ahmed Mansur önderlik etmektedir. Amerika'daki bazı düşünce kurumları onlara, Kur'an'a karşı oloan tutumlarından ötürü, "kâfir (!)Müslümanlar" adını vermişlerdir.

Bkz: (www.alarabiya.net/articles/2008/03/11/46777.html) Gerçekte bunlar, Kur'an'ı da inkâr eden "*el-La Kur'aniyyun*" olarak adlandırılmaya daha layıktırlar. *el-Ezher* alimleri onların "kafir" olduklarına dair fetva vermişlerdir.

İngilizlerin İslam ülkelerini işgal etmelerinden önce batılı bilimin ışığında bilimsel tefsirlere rastlanmadığı halde Hindistan ve Mısır'ın İngiltere ve Fransa'nın işgaline uğramasından sonra, Kur'an'ın ve Sünnetin karşısında batılı mantık kuralları esasa alınarak yorumlar ve şüpheler üretilmeye başlandı. İşte bu tarihten itibaren, Müslümanlar içinde nifak belirtileri görülür oldu. İdeolojik ve fikri olarak batılı bilimi takdis eden birçok yazar ve düşünür Kur'an'ı hevasına göre yorumlamaya ve Rasulullah'ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sünneti hakkında sayısız şüpheler ileri sürmeye başladılar. Kur'an ve Sünnette zikri geçen mucizeler ya inkâr edilir ya da batıl te'villerle ya da naturalistlerin batıda yaptıkları gibi te'vil edilir oldu. Buna misal olarak, Muhammed Abdüh, M.Reşid Rıda, Muhammed Hasaneyn Heykel, Ahmed Emin, Emin el-Huli, Muhammed Ferid Vecdî, ed-Muhammed Ebu Zeyd ed-Demanhurî, Ahmed Ebu Şadî ve İsmail Edhem gibi isimleri sayabiliriz. Ali Abdurrazık, Mustafa Abdurrazık, Kasım Emin ve Huseyin Ahmed Emin gibi isimler de daha önce zikrettiğimiz isimlerin izinden yürümüşler; kimi kaderi, kimi kadın haklarını, kimi kadının hicabını, kimi İslam'da yönetim konusunu ele alarak İslam'da devlet yönetiminin belli bir şekli olmadığını iddia eder oldu.

Bu modernistler; İngiltere'nin Müslümanların kendi idarelerini ve İslam Hilafetini kurma fikirlerini ve i'tikadlarını tahrip ve tadel edici eserler yazmaya ve bu fikirleri İngiltere'nin Müslümanlar üzerindeki egemenliğini ve sömürsünü ilim adına, özgür düşünce adına perdelemeye ve gün gibi açık olan kafir yönetimlerden yana oluşlarının hakikatını gizlediler.

Müslümanların, düşünce özgürlüğü ve fikir mozaigi safsatasının ardında yatan gayeleri bilmemeleri sebebiyle birçoğu bu yanlış ve tehlikeli fikir akımlarının ve modern tefsir ekollerinin hastalığına mübtela oldular.

Unutmamamız gereken çok ciddi bir şeye burada değinmemiz gerekiyor o da; Batı'nın Kur'anın hem varlığına, hem getirdiği ahlaka, hem ahkâma ve hem de gayeye temelden düşman olduğudur.

Batı, topraklarımızı işgal eder ve on milyonlarca Müslümanı katlederken, ırzlarımıza dokunuyorken ve servetlerimizi talan ederken, tarihimize ve ahlakımıza karşı savaş açarken, bunu bir tek şey için yapıyordu; Kur'an'ın hakikatını geçersiz kılmak, hakikatı hakkında kuşkular üretmek ve Müslümanları Kur'an'ın esaretinden (!) kurtarmak!..

Batının savaşı; hem dini, hem askeri ve hem de siyasi idi. Batı, dünyayı istila etme savaşında en çok Müslümanların kanını döktü ve nüfus olarak İslama iman edenleri soykırımdan geçirdi.

Batının orduları, insanımızı imha ederken ve yurtlarımızı yakıp yıkarırken, “hars”i ve “nesl”i ifsad ederken, tarihte eşine rastlanmamış zulümleri işlediler. Öte yan da ise Müsteşrikler de Kur’an’a, Sünnete, Siyere, İslam tarihine ve akaidimize ve genelde İslam fıkına ve tefsire yönelik; akli ve maddeyi tanrı edinmiş olan batı emperyalizminin emellerinin gerçekleşmesi uğrunda şiddetli bir tahrif ve tezyif savaşı veriyor.. Hastaneleriyle, misyonerleriyle, insani yardım kuruluşlarıyla olduğu gibi, bugün de **“Dinlerarası Diyalog”** adı altında İslam’ı yavaşlatma, Müslümanların akıllarına tahakküm etme ve zihinleri bozma ve hafızlarını tahrif etme savaşı veriyorlar.

Açıkçası, Modernist İslamcı düşünürler, batının İslamın bünyesine yerleştirdiği kurtçuklardır ve bunların çabaları daha çok İslam’ın sabitelerine yöneliktir. O nedenle dikkat ederseniz, batının felsefi ve bilimsel nazariyelerinden etkilenen ve mal bulmuş mağribi gibi, daha doğru dürüst “akl”ın ne olduğunu bilmeden, Kur’an ve Rasulullah’ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*)Sünneti hakkında fasid akılları, sapmış hevaları ve aslı ve esası olmayan dalalet ve bid’at kokan akıllarıyla yorumlarda bulunuyorlar ve Kur’an adına Allah’ın ve Rasulü’nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) reddettiği ve hiçbir İslam âliminin ve İmamının söylemediği sözleri söylüyorlar ve batının İslam üzerine yürüme savaşında; müsteşriklerin ateşle aydınlanıyorlar ve akla değer verdiklerini söyleyerek; batılı seyyidlerini aptalca sevindirirlerken, kendilerini de büyük bir aldanışın ve helakın kucağına bırakmış oluyorlar.

İslam ülkelerinde demokrasinin artık “din”in yerini almaya başladığı bir tarihi süreçte, neden Kur’an’ın bazı hükümleri te’villerle iptal edilir dersiniz ki? Nasranîlerin ve Yahudilerin de cennete gireceklerine dair nifak ehli ve dalaletin gözlerini kör ettiği ve kalplerini öldürdüğü bazı zümreler; neden cennet nimeti ve cehennem azabının maddî değil manevî olduğunu söylüyorlar (tıpkı Bahaîlerin iman ettiği gibi).

Neden Batılıların Müslümanlara karşı başlattıkları bir sömürge ve işgal döneminde yetişen birçok insan; Kur’an’da ve “Sünnet”te “hicâb”

emrinin çok açık bir biçimde ve de tarihî olarak sabit olmasına ve Müslümanların örtünmenin dinden olduğu hakkında “icma”ı olmasına rağmen, Bahaiîlerin inandıkları gibi, “himar” ayetini inkâr ederler? Muhammed Esed’in yaptığı gibi.

Cennet ve Cehennem’in mecazî veya manevî olduğuna dair düşünce; adil ve alim Müslüman hiçbir ilim adamı tarafından söylenmemiş olmasına rağmen, bu düşünce nasıl olur da, İngiltere’nin Müslüman ülkeleri işgal etmesinden sonra gündeme geliverdi. Neden Muhammed Esed gibi, Sabetaist bir aileden gelen bir insan; Kur’an’ın dilini çok iyi bilmesine ve Sünnet hakkında hafife alınamayacak kadar bir birikimi varken, İngilizlerin elinde esir iken onların misyonerleri ve müsteşrikleriyle yaptığı tartışmalardan sonra “*Yolların Ayrılış Noktasında İslam*” (1932) adlı kitabında yazdıklarını sonradan inkâr eder oldu (1982 Tanca II. Bsk.)

Sonradan İslam’a girmiş ve hidayet bulmuş olan birçok ilim adamı ya da yazar ve siyasetçinin de aynen Esed’in yolunu izlediğini biliyoruz. Murad Hoffman ve Jeffry Lang gibi. Muhammed Esed’in Kur’an Tercümesi (*The Message of The Quran*) tercüme edilmeden de Türkiye’de dalalete düşmüş olan bazı akademisyenler, Kur’an’ın nassları üzerinde birçok tahriflerde bulunmuşlardı. Bunların önemli bir kısmı, Vatikan’dan misafir olarak gelen kâhin ilahiyatçılardan ve öncesinde de müsteşriklerin genelinden etkilenerek bu düşüncelerini dile getiriyorlardı. Muhammed Esed ise, birçok ilahiyatçı tarafından bilinmesine rağmen onun adını dile getiriyorlardı.

Ne zaman ki Esed’in Meâli İngilizce’den Türkçe’ye tercüme edildi (1996) İşte bundan sonra bardaklardaki sular taşmaya başladı ve Türkiye’de batınî bir te’vil ve yorum hastalığı kımıldar oldu.

Burada bana şu itirazı yöneltebilirsiniz; peki, sanki İslam tarihinde bir Esed mi vardı, Kur’an’ı batınî te’ville te’vil eden? Bu soru çok doğru bir soru olmakla beraber eksik ve amaçlı bir soru olmaktan da uzak değildir. Zira İslam tefsir tarihinde bu tarz tefsir anlayışla tefsir de bulunup da bilinmeyen ve İslam âlimleri tarafından eserlerinde ve tefsirlerindeki görüşlerine vakıf olmayan yoktur.

Ancak iki yüzyıla yakındır Müslümanların düşünen zihinlerini meşgul eden batılı bilim ve mantık, eski batınîlik akımlarının düşüncelelerine ve fikirlerine; pozitivism, naturalizm, Darwinizm, Fruedizm (psikanalizm) sosyalizm, Marksizm ve hermenötik düşünce ve ideolojiler de eklenince; çağdaşçı modern Kur'an yorumu; gittikçe Kur'an, Sünnet, sahabenin ve selefin ilimlerinden ve usulünden uzaklaşmaya başladı. Bu gittikçe İslamın usulüne yabancılaşmaya doğru savruldu.

Çağdaşçı veya modernist Kur'an yorumu, İslam'ın en temel ilimlerine ve selefin akidesine ve usulüne sırtını dönünce; batıdan gelen felsefi bilimlerin pozitivist te'vil anlayışına ve mantığının kirli yüzüyle karşı karşıya geldi. Buna, İslam ülkelerinde Materyalist ideolojilerini (Batının bütün felsefi düşünce ve siyasî rejimlerini kastediyoruz) hâkim kılmak için kan ve ateşle Müslümanları sindiren ve İslamla aralarına, laiklik ve demokrasiyle giren sistemlere karşı gözle görülür hayatı ve insanı kuşatacak alternatif ortaya koyamayan modern İslamcılık (!) modern ve muzaffer batılı düşmanlara yaranmanın ve içerde de onların maşaları ve Din'e karşı küfr ve şirk duvarı ören ve adeta bütün İslam beldelerini açık bir hapisaneyeye çeviren gasıplara karşı duramayınca, kendini dönüştürmeye başladı.

Bunun misali; Türkiye'de yayınlanmış olan bazı dergilerin ve yayınların "değişim" kelimesini ön plana çıkarmalarıdır. Hâlbuki Kur'an'da "değişim" diye bir kavram yoktur. Kur'an'da "tağyîr" vardır. Hâlbuki "dönüşüm" nifak demektir irtidad demektir. Fakat Türkiye'de Müslümanlardan, Allah'ın dininin asli kaynaklarından haberi dahi olmayan ve tercüme eserlerden ilim devşirmeye kalkışan birçok genç ve tecrübesiz kimşenin yanlış adımları; İslamî düşüncenin oluşmasında yapıcı bir rol oynamakla beraber, yıkıcı etkileri daha öne çıktı.

Özellikle de Cevdet Said'in "*Toplumsal Değişimin Yasaları*" adlı kitabı yayımlandıktan sonra neredeyse birçok insan körü körüne; "Ra'd suresi 11. ayet-i kerimesini adeta "değişim ayeti" ilan ettiler. Oysaki bu ayet ve Enfal suresi 53. ayet-i kerimeleri, Firavun'un kavminin Allah'tan gelen hidayeti ve risaleti inkâr ederek kendilerini değiştirmelerinden söz ediyordu. Ama Türkiye'deki çokbilmiş çağdaşçılar ve Mutezilenin akılcılığının çıkmaz sokağına ve dar kalıplarına esir olan zihniyet sahipleri; bu

ayeti, insan iradesinin isbatı ve insanın kendi özgürlüğünü iradesiyle belirlediğini, Allah'ın müdahalesi olmadan kendi iradesiyle "hidayete erdiği"ni söylediğini iddia ettiler.

Bunun için de "dilediğini hidayete erdirir" tarzındaki ayetleri, "dileyeni hidayet erdirir" diye tercüme veya tefsir etmeye başladılar. Böylece bu ayeti, Mutezile gibi tefsir edip aynı zamanda "kesb" nazariyesini reddetmiş oluyorlardı. Aslında bu anlayış insan aklını yüceltmek anlayışını besleyen ve hidayetin ezelden beri Allah'ın izni ve meşiy'etine dâhil olduğu meselesini eleştiriye tabi tutuyordu.

İşte Muhammed Esed'in Meâli; bu noktada gittikçe daha da "akılcı" bir zemine doğru kaymaya başlayan modern Müslümanların düşüncelerine, te'villerine yeni ilhamlar kazandırarak yeni ufuklar açtı ve Esed'in araladığı kapıyı, ardı arkası kesilmez batıl ve batınî tevillere ve yorumlarına sona kadar açtılar.

Bu kapıdan sadece Kur'an'ın batınî ve batıl yorumları misafir olarak girmiyordu; bu kapıdan, başta Kur'ancılık akımının düşünceleri, Kadiyanîlerin ve Bahaîlerin batıl te'villeri, Yahudilere, Hıristiyanlara ve de batı emperyalizmine hizmet eden felsefeleri de misafir oluyordu..

İşte Kur'an'da zikredilmesine ve bütün Müslümanların kabulüyle bugüne kadar asla hiçbir âlimimizin te'vil adına inkâr etmediği hükümlerin bu aşamalardan sonra inkârcı bir te'ville te'vil edildiğini gördük. Rasulullah'ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) "recm"i tatbik etmesini ve "hirabe ayetini" bunun için inkâr etmeye başladılar. Sanki "hicab" emrine dâhil olan "himar ayeti" (Nur: 31) bu tevillerden müstesna mı kılındı?

Bugüne kadar belki de kimsenin dile getirmediği ve belki de dile getirmekten kaçındığı bir gerçeği burada açıklamak zorundayız. Bu Allah'ın kitabının boynumuzdaki hakkıdır bu Kur'an'a iman etmenin ve Rasulullah'ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) nübüvvetine ve Sünnetine iman etmenin bir gereğidir.

Birçoğumuz, "örtünme" ve "hirabe" ayetleri gibi, Kur'an'da muhkem ayetlerin hükmünü te'vil edenlerin ve hatta tamamen nassın aksini iddia ederek inkâr edenlerin; Batı felsefelerinden ve siyasî nazariyelerinden ve ideolojilerden etkilendiklerini sanırız. Oysaki bu düşünceler Bahaîlerin

düşünceleridir ve İslam beldelerinde henüz tamamıyla batılı hukuk zorla ve şiddetle uygulanmadan önce dile getirilmişti. Her halükarda, Türkiye’de bugün batılı felsefelerin ve demokrasinin rüzgârına kapılarak bu ayetleri tarihselci bir mantıkla hermenötik olarak tefsir eden veya Arapların geleneğinin bir devamı olduğunu söyleyenler; Bahaîlerin düşüncelerine katılmış olup bununla Bahaîlerin İslam ülkelerindeki derin faaliyetlerini de gizlemiş oluyorlar. Diğer tarafta da İslamı akılcı bir yorumla yorumlayarak, batının ezici üstünlüğü karşısında hayat hakkı dileniyorlar. Bizler ise genelde bunu Müslümanların sekülerleşmesi olarak nitelendiririz. Hâlbuki durum bundan daha da farklıdır.

Muhammed Esed’in Meâli’nin yayınlanmasının ardından birçok mütercim, akademisyen ve yorumcu onun Batınî ve batıl te’villerin davulunu çalmaya başladı. Esed, birçok düşüncesinden vazgeçmiş olmasına ve kadının hicabını tıpkı Bahaîler gibi reddetmesine ve İslam fihhına tahkir edici bir nazarla bakmasına ve Allah’ın hükmünü (hirabe ayeti/Maide: 33) Firavun’un hükmü olarak göstermesine ve Kur’an’daki bütün mucizeleri inkâr etmesine rağmen, Nasara ve Yahudilerin de cennete gireceğini söyleyebilen ve cennete girme hakkının belli bir “zümrenin hakkı” olmadığını ve kimsenin bu hakkı başkalarının elinden gasbetmesinin mümkün olmadığını söyleyebilmişken, onun Meâli’nin hala birçok Müslüman tarafından fıkhedilmeden ve Esed’in kullandığı takiyye ve mecazcı üslubu, batıl ve batınî te’villeri anlaşılmadan okunmaktadır.

Birçok yazarın ve akademisyenin Esed’in Meâli’ne medhiye düzdüğü bir dönemde, belki de Bahaîlikten izler taşıyan bir tercüme abartıp Esed’in hak etmediği bir ta’zimi ve takdisi ona gösterenler; aslında kendi batınlarındaki batıl ve sakat yorum anlayışını da dile getirmiş oluyorlar. Esed’i takdis edip “hakikatın bütünü görmek” gibi bir aşırı abartıyla medhiyeler düzen bir kısım kimseler aslında inşa etmek istedikleri batınî te’vilciliği pekiştirmek istemektedirler.

Mustafa İslamoğlu’nun “*Hayat Kitabı Kur’an - Gerekeçeli Meâl*” adlı çalışmasını okurken, onun Muhammed Esed’den, hatta onun gibi Kur’ancuların ve Kadiyanîlerin te’villerinden, yorum ve anlayışlarından etkilendiğini görmek mümkün olacaktır.

Biz, Esed’le İslamoğlu’nun Meâllerinin birbirine benzer veya Esed’den intihalde bulunduğu düşünceleri ele alırken; onun Meâli’ni bir bütün olarak göz önüne almakla beraber, bir bütün olarak eleştiriye tabi tutmadık. Bu söylediklerimiz, düşünce adamlarını birbirinden istifade edemeyecekleri anlamına gelmez. Elbetteki *lâhik* (sonradan) *sabîk* (önce geçmiş) olandan istifade edecektir ve belki de doğru veya yanlış düşüncelerine katılacaktır. Zira bu insanın tabiatında olan doğal bir eğilimdir.

İslamoğlu’nun Meâli’ni okumakla, onun düşüncelerini hakkında sağlıklı bir bilgi sahibi olamayız. O’nun Meâli’ndeki te’villeri ve yorumları daha iyi anlayabilmek için Muhammed Esed’in Meâli’ni çok ayrıntılı bir biçimde okumak ve düşüncelerini bir tasnifini yapmak ve te’vildeki yöntemini tesbit etmek gerekir. Bunu yapmadığınız takdirde İslamoğlu’nun, Şiîlerden ve laik Arap düşünürlerinden (Hasen Hanefi, M. Abid el-Cabirî, ve Nasr Hamid Ebu Zeyd; ö. 2009) istifade etmesine rağmen bunu zikretmemesin de, nasıl Esed’in Kur’an’cılar ve Kadiyanîlerden intihalde bulunduğu halde bundan tek kelime bile söz etmemesiyle bir ilgisi ve benzerliği olduğunu da anlayamayız.

Mustafa İslamoğlu’nun “*Yabudileşme Temayülü*” “*Üç Muhammed*” “*İman Risalesi*” (sonradan İman) “Tavsiyeler” adlı kitaplarını okumadan, makaleleri ve yazılarını tanımadan ve neleri savunduğunu ve hangi dil ve hangi ruh haletiyle savunduğunu bilmeyen ve neyi amaçladığını düşünce dünyasında gösterdiği değişimin ve geçmişinin birçok anlayışını ve birikimini nasıl neshettiğini görmeden; onun Meâli hakkında konuşmak veya onun bu çalışmasının bir meâl veya bir tercüme olarak hangi zihniyet üzerine bina edildiğini söylemek zorlaşır ve en azından eksik ve yanlış olur.

Bir müellifin ve özellikle Kur’an’ı tercüme eden bir kimsenin hakeza Arapça’ya vukufiyeti ve tercümede gösterdiği beraati ve mahareti de işin esasında göz önünde bulundurmamız gerekir.

Çoğumuz herhangi bir ilmî çalışmayı eleştirirken, metnin sahibinin “niyeti”ni okumanın doğru olmadığını söyleriz; hâlbuki hem Esed ve hem de İslamoğlu; Kur’an’ın ayetlerini kimi zaman tercümelerinde ve kimi zaman da te’villerinde, Kur’a’nın dilinin ve gramerinin hududunu aşarak ve kimi yerlerde de nassları tamamen çarpıtarak ve tahrif ederek -hâşâ-

“Allah’ın niyeti”ni [ki bu tabiri tecevüzten -caiz olursa diye- kullanmak zorunda kaldığımız da söyleyelim] Allah’tan daha iyi biliyormuş gibi okumalarına rağmen, bunun Kur’an yorumunda bir “zenginlik” (!) olduğu şeklinde nitelendirilmesi gerçekten insanın kanını donduruyor.

Çağdaşçı Müslümanlar, demokratik çoğulculuğu; ne yazık ki Kur’an tefsir ve te’viline de karıştırarak, Kur’an’ı anlamanın sadece klasik tefsir geleneğini savunan “katı selefiler”in tekelinde olmadığından ve Kur’an’ı herkesin anlayabileceği iddiasından yola çıkarak, Kur’an’ın Luther’ci bir anlayışla, hevayla tefsir ve te’viline kapı aralıyorlar.

Bu demokratik çoğulculuk mantığını; Kur’an’ın anlaşılmasında hakem kılanlar; Ümmetin âlimlerinin, Kur’an’ın tefsir edilmesinde izlemiş oldukları usulü büyük oranda ifsad ettikleri gibi, Kur’an’ın aşağılanmasına da sebep oluyorlar.⁽¹⁾ Çünkü mesele; kişilerin eleştirilmesine, tahkirine ve

---

(1) Mesela İslamoğlu’nun “*Yahudileşme Temayülü*” ve “*Üç Muhammed*” “*İman Risalesi*” adlı kitaplarında kısmen bazı âlimlerimizi övse ve takdir etse bile, genelde eleştirdiği ve Kur’an anlayışını tahrif etmekle suçladığı âlimlerin çoğu, Ehl-i Sünnet âlimleridir. (Fakat buna rağmen hata etmiş isem özür kapısını daima açık tutuyorum..) Fakat sanki Kur’an’ın anlaşılmasında ilk ve son caniler tamamen Ehl-i Sünnet âlimleridir. *Ehl-i Beyt Mektebi* diye tebcil etmeye çalıştığı bid’at ve batıllarla iç içe, Batınî ve aşırı te’villerin dolup taşıdığı Şîî tefsirlerden asla söz etmez ve onların fikhî kaynaklarında söz etmez. Acaba neden? Hatta bir konuşmasında *Ehli Beyt Mektebi* hakkında eleştiride bulunanları bunu yapmak “sizin takvanızı mı artırır?” diye çarpıtmalarda bulunabiliyor. Öte yanda, Ebu Bekr ve Ömer (r.anhuma) “*Kureyş’in İki Putu Duası*” adlı duanın; çok önemli Şîî kaynaklarında zikredilmesine ve Humeynî’nin de bu duayı akşam namazlarında okumasına ve Hz. Aişe’ye fahişe (!) demelerini ve para karşılığında -hâşâ-zina ettiğini ve fahşâ (!) işlediğini muteber fıkıh kitaplarında zikreden ve geçen Ramazan’ın 17. Gününde Londra’da Hz. Aişe’nin (r.anhâ) vefat gününü, ona “*la’net günü*” ve “*İslam’ın En Büyük Bayramı*” olarak kutlayan Şîîler hakkında TV kanalına çıkıp bir tek kelime etmiş midir bilemiyoruz? Fakat “selef ve akidesi” söz olduğunda; kılıcını kınından çıkarıyor ve gözleri kimseyi görmüyor, tıpkı Cemaleddin Mazenderanî’yi eleştirenlerin eleştirilerine tahammül edemeyerek, bu insanları; onun “tuvalet bezi” dahi olamayacaklarını söylemesi buna bir misaldir..

zelil kılınmasına dönüşecek veya bilfiil öyle olduğu için insanların eğilimlerini dile getirenler adına; şiddetli bir çekişme ortamı oluşacağını da akıldan çıkarmamak gerekir. Bu çekişmeler ve taassub ortamında; çoğu kez “hakk” ve “batıl” birbirine karışmakta ve “sarih akl” ve “sahih nass” cinayete kurban gitmiş oluyor.

Yasin Aktay’ın, modern ve akılcı Kur’an okumalarıyla ilgili şu sözleri “Kur’an’ı anlama” iddialarına kısmen de olsa ışık tutmaktadır:

“Yine kabaca bir eşleme yapmak gerekirse bugün okunan Kur’an’ın hiç bir anlaşılma zorluğu barındırmadığını, herkese her durumda aynı şeyleri söyleyebileceğini, dolayısıyla gerekli olan tek şeyin kitabın ihtiva ettiği anlamlara ulaşmak için elverişli teknik ve yöntemlere başvurmak olduğunu varsayan anlayış, Kur’an’ı anlama konusunda bu kurguya göre objektivist bir iradeye tâbî olmaktadır. Objektivist irade çağdaş dünyada Müslümanların Kur’an’ı okumalarında yıllarca en fazla etkili olmuş olan bir iradedir. Kur’an üzerinde bir takım semantik/anlambilimsel incelemeler, dilbilimsel tahliller, kavramsal etüdler yapmak suretiyle Kur’an’ın en doğru bir şekilde anlaşılması hedeflendi. Kur’an’a “önyargısız”, bütün kültürünü “sıfırlamış”, tek amacı doğruyu bulmak olan bir kafa yapısıyla gitmek idealize edilirken, böylesi bir tedbirle Kur’an’a gitmenin Kur’an’ı anlamak için sanki yeterli olacağı iyimserliği taşındı. Anlaşılan veya anlaşılacak olan şey

---

Bu sözler gerçekten çok fecidir ve edebî iflas ettiği yerdir. Eğer bu, ahlakî bir kırılmanın ve sabrın zeminini sifıra indirgemek değilse; çok derin bir kin ve hınca delalet etmektedir. Peki, o zaman Cemaleddin Bey Efendî’nin “tuvalet bezi olmaya layık olan kimdir?” Ya da onu eleştirenler; “onun tuvalet bezi olamıyorlar”sa nedirler acaba? İnsanları tahkirde bu kadarına da ancak “insaf!..” “insaf!..” denir!Acaba bu durumda “humeze” ve “lumeze” sıfatları kime yakışıyor?

Hani eleştiri de edebî ve ahlakî? Hâlbuki bu insanın defalarca Mason Localarına üye olup reis bile olmasına rağmen bundan tevbe ettiğine dair tek bir “vesika” yoktur.

Acaba demokratik seçimleri destekleme ve Allah’ın indirdiği hükümlerle hükmetmeyenlerin Anayasaları üzerine kasemde bulunmayı savunmanın sebebi Cemaleddin’in Masonluğuna ve tevbe etmemesine rağmen, İslam üzere kaldığını savunmakla bir ilgisi var mıdır?

İslamoğlu’nun iki de bir kendisine sığındığı ve muhalifini ya da kendisiyle münakaşada bulunanları; “süpürücülük” şamarıyla sanki yüz kızartıcı bir cürüm işlemler gibi, onları edeplendirmek istercesine, -bu kimseler ne kadar haklıdırlar veya haksızdırlar ya da doğru ve yanlış söylüyorlardı bunu Allah bilir- hayâsızca bir iş yapmışlar gibi, bir makama koymayı ise, süpürücülük olarak algılamıyor. Belki de demek istiyor ki: “Ben dilediğim zaman, dilediklerimi, süpürücülükle nitelendirebilirim!”

kişiden kişiye değişmeyecek kadar gerçek, nesnel, "orada" olan bir şeydir. Hiç bir bireysel, kültürel, tarihsel, toplumsal farklılık herhangi bir Kur'an ayetinin, ifadesinin anlamında herhangi bir farklılığa yol açmak için meşru bir gerekçe teşkil edemez.

Ana gövdesini böylesi bir anlayışın oluşturduğu objektivist irade böylelikle Kur'an'ı anlamamanın fiilî durumlarına çok fazla gönderme yapma ihtiyacında bulunmaksızın, ya mevhum bir geleneğe atıfta bulunarak gelenekselci; veya semantik ve filoloji disiplinlerinin hatta adı konulmamış bir tarih sosyolojisinin verilerine başvurmak suretiyle de modernist İslâm anlayışlarına eşlik etmiştir. Kanaatimce burada modernist yorumla gelenekselci yorum arasındaki fark belirsizleşmekte, ikisi aynı düşünce ailesinin üyeleri haline gelmektedir. Her ikisinde de "Kur'an'ı anlamak", Kur'an'la aramıza böylesine nesnel sınırlar koymak suretiyle ulaşılabilecek bir hedef haline gelmektedir. Sorun sadece uygun anlama aracını uydurabilmekte yatar ilh.

Şimdi ben buradaki düşünce mülahazamı biraz daha anlaşılır kılmak için biraz kışkırtıcı olabilecek bir soruyu ortaya atmak istiyorum: **Sahi** biz Kur'an'ı anlamak zorunda mıyız? Veya şöyle diyelim: Kur'an'ı anlamak, Kur'anî bir sorun mudur? Bizim geleneksel anlamda anladığımız "anlama" tabiri -böyle anlamayanları tenzih edebiliriz- herhangi bir yerde olup biten bir anlam muhtevasını aynen aksettirmek, kopyalamak, idrak etmek gibi bir şey. Bir şeyi anladığımız zaman onu bir nevi ayna görevi gören zihnimizde aksettirmiş oluyoruz. Onu olduğu gibi kuşatıyoruz. Kendi zihnimizdeki bütün kavramlardan, düşüncelerden önyargılardan veya bir bütün olarak "anlama ufkumuzdan" sıyrılıp anladığımız nesnenin, metnin, kişinin, ifadenin anlama ufkuna yerleşiyoruz. Genel olarak "anlama" derken kastedilen şeyin bu olduğunu biliyoruz. Böylesi bir anlama zihnimizi bir ayna olarak tasarlar. Dahası evrensel bir anlama hedefi, bir anlama ideali kurmaya sevkeder. Belli bir yargıya ulaşmış olan herkese de o yargıya evrensellik atfetme meşruiyeti üretir falan. O zaman da Kur'an'ı anlama konusunda müminle kâfir, takvalı ile takvasız, zengin ile fakir hiç bir zaman farklı konumlarda tasavvur edilemezler. Çünkü sözkonusu olan etkinlik türü bilimsel bir çabaya indirgemek ve bir matematik problemi çözümler gibi Kur'an ayetlerinin içerdiği anlam sorunlarının çözülebileceği kabul edilmek zorundadır.

Şimdi sorumu yineliyorum: Kur'an'ı anlamak Kur'anî bir sorun mudur? Kur'an bizden kendisini bu anlamda kuşatmamızı, tüketmemizi, bütün anlam muhtevasına nüfuz etmemizi, tabiri caizse vahyedenin niyetlerini çözücü bir çaba mı beklemektedir?

Biraz erken olacak bir cevapla kendi mütalaalarımı sürdüreyim. Kur'an'dan edindiğim izlenim bu anlamıyla Kur'an'ı anlamak gibi bir yükümlülüğe sahip olmamak bir yana öyle bir anlamaya da hiç bir zaman ulaşamayacağımız yönündedir. Basit bir veri şudur: "Kur'an'da insanların,

Kur'an'ı bu anlamıyla anlamaları gerektiğine dair en ufak bir vurgu yoktur" desem eminim çoğu kişi epey şaşıracaktır, belki de itiraz edecektir. Türkçesi "Kur'an'ı Arapça olarak indirdik ki daha iyi anlayasınız" diye yaygınlaşan ayetin veya genel olarak siyakında "anlayasınız" olduğu zannedilen ayet meâllerinin Arapça aslında "anlama" değil de "düşünme" "ibret alma"yla karşılanabilecek sözcüklerle geçmektedir. Bu ise, ayrıca Kur'an'ın anlaşılmasına yönelik objektivist iradenin zihnimizin derinliklerine kadar nasıl işlediğini örneklemesi açısından oldukça mânidârdır. Evet, Kur'an'da Türkçe'nin bu tür çağrışımlarıyla birlikte sahip olduğu "anlama" sözcüğüne tekâbül eden hiç bir sözcük yok. Örneğin bir "f h m" kökünden gelen sözcük Kur'an'da sadece bir yerde geçmekte, o da Kur'an'ın anlaşılmasıyla ilgili bir mevzuda değil de Hz. Süleyman'a anlaşılır kılınan bir meseleyle ilgilidir. Neticede şunu söyleyebilmek için sanırım yeterince gerekçemiz var. Bizim Kur'an'la ilişkimiz bu tür objektivist çağrışımlarıyla birlikte bir "anlama-anlaşılma" ilişkisi değildir, belki bir öğüt alma, kulak verme, itaat etme, üzerinde düşünme ilişkisidir v.s.^[*] Burada da sorunumuz bizim bir şeyi anlamaya kalkışırken kendi üzerimizde neler olup bittiği konusundaki bilgiye insan olarak yeterince vakıf olamayışımızdan kaynaklanıyor. Kur'an'la Kur'an'ın tarif ettiği bir diyalogu tesis ettiğimizde Kur'an'ı, anlama faaliyetinin objektif sınırlarında tüketmekten aciz olduğumuzu farkettiğimiz gibi, okurken bize bir haller olduğunu da eminim hepimiz hissediyoruzdur.

Aslında her çeşit metni okurken içine düştüğümüz birçok durumun sayısız kat fazlasına Kur'an'ı okurken giriyoruz. Çünkü Kur'an'ı herhangi bir metni okur gibi okumuyoruz. Herhangi bir metin gibi okuyanları dışta tutabiliriz, ama bir ibadet kastıyla Kur'an'ı okumaya alışmış bir insanın, Allah'tan gelmiş olduğuna inanarak, öğüt almak, hidayet aramak üzere okuyan bir insanın Kur'an'la kendisi arasına nesnel mesafeler koyarak okuması fiiliyatta mümkün değildir zaten. Peki bunu yapmaya kalkışırca, yani salt bir anlama nesnesi olarak mütâlaa edip kutsiyetini rafa bir an için

[*] "Anlama kelimesinin batı dillerindeki eş karşılıklarından birisi de "to exhaust" tur. Bu da bir anlam içeriğini kavramak, ama tüketerek kavramak şeklindedir. Yani bir anlamda Kur'an'ın herhangi bir ayetini anladığımızı söylerken onda artık anlaşılacak başka hiç bir şeyi geride bırakmamış olduğumuzu söylemiş oluyoruz. Kuşkusuz anlam içeriği tüketilemeyecek bir metine göndermede bulunurken, burada özelde Kur'an metninin herhangi bir ayetinin her anlama gelebileceği yönündeki ters yönde naif bir iddiada bulunuyor değilim. İfadenin anlam derinliklerine, genişliklerine ve sair boyutlarına işaret etmek bir ifadenin her şeyi söyleyebileceği iddiasını taşıyan relativist tutumu çağrıştırmamalı bile. " Prof.Dr. Yasin Aktay, Bilgi Vakfı, II. Kur'an Sempozyumu için. Metin ayrıca sempozyumda sunulan bütün tebliğlerle birlikte Bilgi Vakfınca Basılmıştır, Ankara, 1998.(Bkz. www.bilkad.org; www.angelfire.com)

bile kaldırırsa ne olur? Böyle bir durumda Kur'an'ın değişik yerlerde de-
ğindiği tiplerden birine denk düşme ihtimalinin çok yüksek olduğunu
söylemek durumundayım: "Ölçüp biçen", "Allah ne murat etti" diyen
"bunlar geçmişlerin masallarındır", "bir büyüdür" ve sair şeyler diyen tip-
lemelerden bahsediyorum. Tabii ki bu arada bunca nesnel teşhisle
Kur'an'da söylenen hiç bir şeyi üzerine alınmadan onu ameliyat masasına
yatıranların bile kendilerini alamadıkları bir durumun yol açtığı tip var.
"Onun etkisine kendilerini kaptırıp gizlice onu dinlemeye gidenlerin tip-
lemesi."

Bu arada yeri gelmişken bu oturumun ana başlığı olan Kur'an'ın bilgi ku-
ramsal (epistemolojik) mahiyeti üzerine deminden beri yaptığım değinileri
uyarlamak istiyorum. Özetle Kur'an tüm bu nedenlerle bir epistemoloji
nesnesi olmak hedefine çok fazla talip görünmüyor bana.”⁷

Mustafa İslamoğlu'nun Kur'an tercümesinin birçok yönden değer-
lendirilmesi veya eleştirilmesi mümkündür. İslamoğlu, Meâli'nin önsö-
zünde Tefsir usulü ile hermenötik arasında gidip gelmiş ve Ümmetin
Kur'an'ı nasıl tefsir etmesi gerektiğine ve bunun usul ve kaidelerinin neler
olduğuna dair yeterince açıklamada bulunmaz.

İslamoğlu, mensup olduğu medreseyi açıklama cesareti ve dürüstlü-
ğünü göstermekten usta bir biçimde kaçınıyor ve kendisini şu veya bu şe-
kilde eleştirenleri “süpürücülük”le suçlayarak, hem aşağılıyor hem de on-
ları hoş olmayan tavsiflerle vafediyor. Bir ilim adamına yakışan; başkası-
nın mezhep ve medresesinin medhini ya da zemmini yapmak yerine; ken-
di mezhebinin ve medresesinin ne olduğunu ve ilimde kim olduğunu da
okuyucusuna söylemesi gerekir.

Burada “*Hayat Kitabı Kur'an Gereğçeli Meâl*” adlı eseriyle ilgili söy-
leyeceklerimizi uzatmadan, bir ilim talebesi olarak; İslamoğlu'na bir neb-
ze nasihatta bulunmak boynumuzun borcu olarak şunları söylemek isti-
yorum:

İslamoğlu, Müslüman gençliğin bilinçlenmesi ve Türkiye gerçekleri-
ni görmesinde kaleminin emeği olan bir insandır. Bunu kendisinin
mezaya-ı hasenesi arasında sayabiliriz. Ancak yazdıklarının birçoğunu
gençlik duyguları ve henüz olgunluk döneminin eşiğinde yazdığından,

---

⁷ Prof.Dr. Yasin Aktay, Bilgi Vakfı, II. Kur'an Sempozyumu için. Metin ay-
rıca sempozyumda sunulan bütün tebliğlerle birlikte Bilgi Vakfınca
Basılmıştır, Ankara, 1998.(Bkz. www.bilkad.org; www.angelfire.com)

zaman içerisinde değişime olan merakı ve arzusu sebebiyle, zihinleri bulan-
dıran şeyler yazmaya başladı.

Birden -Kur'an tefsirleri, tarihi, hadis ve sünnet üzerine- cesur sözler söylemeye, bu ilimlerdeki yeterliliğinin bilinmesine rağmen, beylik sözler sarfetmeye başladı. Üstelik nasslara ve ümmetin sefinin usulüne ve alimlerinin eserlerine dil uzatması ve kendisini tefsir tarihindeki sapmaları ve çarpıtmaları, tarihsel ve mezhebî kurumsallaşmayı tersine çevirmekle vasıflandırıp ilminden büyük sözler etmesi, birçok okuyucusunun kendisine bağladıkları umutları yıktı.

Neş'eti; Ehl-i Sünnet ilmi ve akidesi üzere iken, birden söylemlerinde; felsefe, tasavvuf, irfanîlik adı altında Şiî kültür ve anlayışıyla, felsefî hermenötik'i ve batınîliği çağrıştıran te'villerle karşımıza çıkması; onun bir şeyleri inşa etmek istemesi uğruna durmadan önemli konularda dilinin sürçmesine sebep olmuştur.

Kur'an tercüme ve tefsirinde olduğu gibi, diğer kitapları da abartı, aşırı televvün kokusu taşıyan ibarelerle ve teşbihlerle doludur. İslamoğlu, alıntılarının önemli bir kısmında isabetli olan görüşler ve fikirler serdetmemiş midir? Bunu hiç birimiz söyleyemeyiz. Kur'an'ı anlamak ve bu uğurda emek veren bir insan olarak hasenatından söz etmemek doğru değildir.

Bütün bunlara rağmen, yazdıklarında düştüğü tenakuzları veya zaman içerisinde ulaşmış olduğu sahih fikirlere ve ilmî hakikatlere dönüp bakması ve bunların ışığında eserlerindeki hataları, yeniden yayınladığı yeni baskılarında tashih etmesi gerekirken, te'lif koşusu onu bundan büyük oranda alıkoymuş ve kitaplarındaki bu görüşleri ve düşünceleri üzerinde oturup düşünmemiştir.

İslamoğlu, tercümelerinde ve alıntılarında; görmezden gelinmesi mümkün olmayan hatalar işlemiş ve hatta bazı ayet nasslarını ve hadisleri yanlış tercüme ettiği gibi kimisini de bilinçli olarak tahrif etmiştir.

Hâlbuki "...Bu çevirme işi tağyirden tebdile, tahvilden tahrife kadar uzanabilir. Allah göstermesin." ⁸ diyen bizzat mütercimim kendisidir. Ma-

---

⁸ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s.25

demki Kur'an tercümesi böyle hassas ve ciddî bir meseledir; o halde, bunu Kur'an'ın nasıl test edeceğinden de söz edebilir miyiz?

(II)

İslamoğlu, Meâli'nde, Ümmetin muteber ilim adamlarını ve müfessirlerinin yolunu ve usulünü izlemesi gerekirken, o bu usule “selefilik” adı altında cephe açmış ve Esed'in işlediği ciddî hataları ve bilinçli tahriflerini ve te'villerini sanki ümmetin üzerinde ittifak ettiği kaide gibi kabul edip nahoş bir tarzda taklîd ve intihal etmiştir.

Misal olarak Esed'in “hirabe ayeti”yle ilgili söylediklerini bu arada aktaralım ki, Müslümanlar Esed'in Allah'ın hükmünü nasıl Firavun'nun hükmü olarak gördüğünü de anlayalım:

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا
يُصَلَّبُوا ۖ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

“33 Allah'a ve karşı savaş açanların ve yeryüzünde fesadı yaymaya çalışanların büyük kısmının öldürülmeleri veya asılmaları veya döneklikleri yüzünden büyük kısmının ellerinin ve ayaklarının kesilmesi yahut yeryüzünden [tamamiyle] sürülmeleri, yalnızca bir karşılıktan ibarettir: İşte bu, onların bu dünyada uğradıkları zillettir. Öteki dünyada ise [daha] korkunç bir azap bekler onları.”⁹

Gördüğümüz gibi Esed, bu tercümeyle saptırmaktadır. Bu yaklaşım tarzı ayete kendisini konuşturmadır. Esed, önce zihnindeki tasavvuru hakikat gibi algıladıktan sonra bunu ayete söyletmektedir. Zaten mezhebî ve itikadî sapmaların Kur'an'a söylettirmek isteyenlerin birçoğu bu fasid yönetime başvurmuşlardır.

Esed bu ayetle ilgi yorumunda Ümmetin âlimlerine hakaret ettiği gibi, Allah'ın hükmünü tebdil ediyor. Bu hüküm Allah'a ve rasulüne karşı bir başkaldırı ve savaşın suçluların haddini beyan etmektedir. Madem Firavun, Allah'ın en büyük ve en küstah düşmanı idi; o halde Allah Azze ve Celle hidayete erdikten sonra Firavuna karşı gelen Müslüman olmuş sihirbazların iman etmesinden ötürü ellerini ve ayaklarını çapraz kesme tehdidinde bulunan Firavun'un tehdidini, kendisine ve Rasulüne isyan etme bağlamında zikrediyor?

⁹ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.1,s.194

Esed, böylece hem Batılı okuyucuyu İslam hakkında aldatıyor ve hem de Bahaiîlerin İslam'ın cezaî ahkâmına karşı olan inançlarını desteklemiş oluyor. Bu düşünce İslam'da "mürted" in cezasını ilga ettiği gibi, Allah yolunda "Cihad"ı da iptal etmenin şeytanî birer vesvesesidir. Zira Esed, Cihadın sadece savunma halinde "cihad" olacağını söylemektedir. Hz. Süleyman'n (aleyhisselam) Belkıs'a yazdığı mektubun [Neml: 30-35] mahiyetiyle ilgili saptırmasında zaten, bir rasulün ve nebinin asla zorbalar gibi, herhangi bir ülkeye saldıramayacağını söyler. Çünkü ona göre Süleyman (aleyhisselam) gibi ince ruhlu ve şair bir insan Belkıs'ın ülkesine karşı yıkıcı bir savaşı yapacağını söylemesinin mümkün olmadığını söylemektedir. Böylece Esed, hem Yahudileri incitmemiş oluyor hem de Kur'an'daki bir ayeti tahrif ediyor.

Esed'in "hirabe" ayetiyle ilgili yorumlarını da bu arada aktaralım ki, Esed'in Allah'ın hükmünü Firavun'nun hükmü gibi görmesini okuyalım:

"44 Çoğu zaman klasik Arapça'da "birinin elini ve ayağını kesmek" deyi mi, "birinin gücünü yok etmek" ile eş anlamlıdır ve burada da muhtemelen bu anlamda kullanılmıştır. Alternatif olarak, hem fiziksel hem de mecazî anlamda "mefluç/kötürüm hale getirilme"yi gösteriyor olabilir -tıpkı "asılma" ibaresinin "işkenceyle/azap çektirerek öldürülme" anlamında (mecazî) kullanımındaki gibi. *Min hilâf* deyi mi, -ki genellikle "çapraz olarak" şeklinde çevrilir- *halefehû* ("onunla anlaşmazlığa düştü" yahut "ona muhalefet etti" veya "ona aykırı şekilde davrandı") fiilinden türetilmiştir: Sonuç olarak, *min hilâf*'ın öncelikli anlamı, "döneklikleri" veya "sapkınlıkları yüzünden"dir.

45 Klasik müfessirlerin çoğunluğu, bu pasajı bir *şer'î hüküm* olarak değerlendirir ve bu nedenle şöyle yorumlarlar: "Allah'a ve Elçisi'ne savaş açan ve yeryüzünde fesadı yayanların cezası, onların öldürülmeleri, yahut asılmaları yahut ellerinin ve ayaklarının çapraz olarak kesilmesi yahut yeryüzünden sürülmeleri olacaktır: bu, onların bu dünyadaki zilletleridir." Ancak metin, aşağıdaki sebeplerle, bu yorumu teyid etmemektedir:

(a) Bu cümlede geçen dört edilgen fiil -"öldürülme", "asılma", "kesilme" ve "sürülme"- geniş zaman kipindedirler ve bu şekilde iken gelecek zaman veya emir halini ifade etmezler.

(b) *Yukattelû* formu, sadece "onlar öldürülüyor" yahut (müfessirlerin yaptığı gibi) "onlar öldürülecek" anlamlarını ifade etmez; tersine -Arap gramerinin temel bir kuralı gereğince- "onların büyük kısmı öldürülüyor" anlamını gösterir; aynı şey *yusallebû* ("pek çoğu asılıyor") ve *tukatta'a* ("büyük

kısımının kesilmesi”) fiilleri için de geçerlidir. Şimdi eğer bunların “emredilmiş cezalar” olduğuna inanırsak, bu, “Allah'a ve Peygamberi'ne savaş açanlar”ın -tamamının değil- büyük kısmının bu şekilde cezalandırılması gerektiğini gösterirdi: Ancak bu, İlahî Kanun-Koyucu'ya (Şâri') atfedilemeyecek olan bir keyfîlik varsayımdır. Ayrıca, eğer “Allah'a ve Peygamberi'ne savaş açan” taraf, yalnızca bir kişiyi yahut birkaç kişiyi kapsıyorsa, “büyük kısmı” emri ona veya onlara nasıl uygulanabilir?

(c) Dahası, yukarıdaki ayet şer'î bir hüküm olarak alınacaksa, “onlar yeryüzünden sürüleceklerdir” ibaresinin anlamı ne olabilir? Bu nokta, gerçekten müfessirleri büyük ölçüde şaşırtmıştır. Onların bir kısmı, mütecevizlerin “[İslam] topraklarından çıkarılmaları” gerektiğini düşünmüşlerdir: ama Kur'an'da “yeryüzü” (*arz*) teriminin böyle sınırlı bir anlamda kullanıldığıнын örneği yoktur. Diğerleri de, suçluların, “yeryüzünden çıkarılmaları” anlamına gelecek bir yeraltı zindanına hapsedilmeleri gerektiği görüşündedirler.

(d) Son olarak -ve yukarıdaki ayetin bir “şer'î emir” şeklinde yorumlanmasına karşı en güçlü itiraz olarak- Kur'an, kitlesel asılmaya ve kitlesel imhaya işaret eden tamamen aynı ifadeleri (ama bu defa geleceğe yönelik kesin bir *niyet* ile) Firavun'un ağızından müminlere karşı bir tehdit olarak nakleder (bkz. 7:124, 20:71 ve 26:49). Firavun, Kur'an'da her zaman kötülüğün ve Allah'ı inkârın tipik örneği olarak tanımlandığından, aynı Kur'an'ın başka bir yerde “Allah'ın düşmanı” olarak vasıflandırdığı bir kişiye izafe ettiği ifadelerin aynısı ile bir ilahî kanunu yürürlüğe koyması düşünülemez.

Kısaca, müfessirlerin yukarıdaki ayeti “şer'î bir hüküm” olarak yorumlama gayretleri, bunu iddia eden isimler ne kadar büyük/saygın olursa olsun, kesinlikle reddedilmelidir. Diğer taraftan, ayeti -okunması gerektiği gibi- *geniş zaman* kipinde okursak gerçekten ikna edici bir yorum hemen kendini ortaya koyar: çünkü, bu şekilde okunduğunda ayet, hemen bir *durum tesbiti* olarak kendini gösterir -“Allah'a karşı savaş açanlar”ın hak ettikleri cezanın kaçınılmazlığının bir ifadesi. Onların ahlakî yükümlülüklerle düşmanlıkları, bütün dinî/manevî değerlerini kaybetmelerine yol açar; ve sonuçta düştükleri uyumsuzluk ve “sapıklık”, aralarında dünyevî kazanç ve güç uğruna hiç bitmeyen bir çatışmayı teşvik eder; birbirlerinden çok sayıda insan öldürürler ve birbirlerine büyük ölçüde işkence eder ve sakat bırakırlar ve sonuçta bütün bir toplum silinip gider veya Kur'an'ın belirttiği gibi, “yeryüzünden sürülürler.” Sadece bu yorum, ayette geçen bütün ifadeleri tam anlamıyla dikkate almaktadır -aşırı şiddet fiilleriyle

bağlantılı “büyük kısmı” kaydı, “yeryüzünden sürülme” ifadesi ve, son olarak, bu dehşetin “Allah düşmanı” Firavun tarafından kullanılan terimlerle ifade edilmiş olması. ”¹⁰

Esed, Maide suresi 34. ayet-i kerime;

“34 ancak [ey müminler,] siz onlardan daha güçlü hale gelmeden önce tevbe edenler hariç: Çünkü bilmelisiniz ki Allah çok bağışlayıcıdır, rahmet kaynağıdır”¹¹

Yorumunda bakın neler söylemektedir:

“46 Yani, ALLAH'A VE O'NUN KOYDUĞU AHLAKÎ PRENSİPLERE İNANCIN HAKİM DURUMA GEÇMESİNDEN ÖNCE: Çünkü o durumda, “ALLAH'A VE PEYGAMBERİ'NE SAVAŞ AÇANLAR”IN TEVBESİ HAKİM EĞİLİME UYUM SAĞLAMAKTAN BAŞKA BİR ANLAM İFADE ETMEZ ve bu nedenle Hiçbir AHLAKÎ/MANEVÎ değer taşımaz. Ayrıca hatırlatmalıyız ki azaptan muafiyet, *âhîret* ile ilgilidir.”¹²

Esed, burada hem tenakuza düşüyor ve hem de akıl dışı sözler söylüyor. Zaten bir devlet Allah'ın indirdiği kanunlarla hükmetmiyorsa, o devlet İslam devleti değildir. Bu devlete karşı gelemeye de “bağy” denmez ve bunun Allah katındaki cezası da “hirabe” değildir. Şimdi Esed, “hirabe ayeti”nin Allah'ın hükmü değil, Firavun'un hükmü olduğunu söyledikten sonra, hangi devletten ve hangi prensiplerin hâkim olup olmamasından söz ediyor? Bu olsa olsa Esed'in bu hükmün Allah'ın hükmü olduğunu bilmesine rağmen, insanları tatlilde (saptırmada) bulunduğunu gösterir.

Dikkat edersek, Esed “ahlakî prensipler”den söz etmektedir. Acaba ahlakî prensipler midir cezaî hükümler getirmiş olan? Kur'an'ın bütün emirleri ve nehiyleri Allah'ın koyduğu fitrat ve ahlaka aykırı olmamasına rağmen, Kur'an'daki cezaları ve hadleri “ahlakîlik” gibi bir nitelemeyle zikretmemiştir. “Hirabe ayeti” ve hükmünün söz konusu olduğu ve harbîlere karşı Allah'ın ve Rasulü'nün (*sallahu aleyhi ve selem*) koyduğu hükümlere hilafet edecek makamda olan bir devletin, onlara karşı silahlı ve

¹⁰ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.1,s.194 (not.44-45)

¹¹ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.1,s.194

¹² Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.1,s.194 (not.46)

kanlı savaş başlamadan önce, hâkim olması ve onları katletmeden ve yağmadan ve gasptan alıkoymasıyla ilgili Maide 34. ayetle ilgili söyledikleri; teslim olacak olanlara ahlaksızlıkla vasıflandırıyor.

“...ALLAH'A VE PEYGAMBERİ'NE SAVAş AÇANLAR”IN TEVBESİ HAKİM EĞİLİME UYUM SAĞLAMAKTAN BAşKA BİR ANLAM İFADE ETMEZ..”

şimdi bu “hâkim eğilim”, dediği kimilerin teşkil ettiği hâkim eğilimdir? Allah Azze ve Celle kitabında, “hâkim eğilim” diye bir şeyden söz etmez. Bu durumda “bağy” suçunu işlemiş olanların cezası ne olacak? Ne olacak, Allah'ın tevbesine kalacak büyük müfessir Esed'e göre. Ancak Esed bu sözlerine rağmen, hırsızlığın cezasını şiddetle savunur. Esed, belki birçok insanı katledenlerin ve mallarını almış olanların ve ülkeyi tahrip edenlerin cezasını yok sayarken, hırsızın elini kesilmesini neden bu kadar hararetle savunuyor?

Esed “hirabe cezası”nı Firavun'un hükmü olarak nitelendirirken, İslamoğlu da “el kesme cezası”nı cahiliyye müşriklerinin uyguladığı bir ceza olarak zikrediyor. Bu sözleri okuyan ve birbiriyle mukayese eden kimse, her iki sözü ve yorumu okuduktan sonra acaba hangi kanaate sahip olacaklar?.Peki, cahiliyyede uygulanmış olan bir cezayı Kur'an'ın niçin “takrîr” kıldığının hikmetini İslamoğlu neden anlatmaz? Hâlbuki çok gereksiz yerlerde malumat sergilemek için uzun uzun açıklamalar yaparak ve tefelsüfde bulunabiliyor! Bir cezanın cahiliyyede uygulandığını ve Kur'an'ın bunu çaresiz bir şekilde; “önünde bulduğu” tarzında sözler söyledikten sonra bu satırları yazan kimsenin kalemi acaba bunun hikmetini ve nedenlerini yazar mı?. Ama o da Esed gibi tahrif söz konusu olduğunda batıl te'villerini ibarelere ve nasllara karşı adeta baskı yaparak, bunun birçok nedenlerinden söz edebiliyorlar. İşte bu üslup tarzı dahi mütercimlerin neyi niçin önemsediklerini ve bu önemsedikleri hususları -yanlış ve batıl da olsa- nasıl dil oyunu yaparak savunmalarının; akıllarımızı harekete geçirmesi ortada ciddi bir düşünce krizinin olduğunu bize göstermesi gerekir.

İslamoğlu da “hirabe ayeti” hakkında, Esed'in yaptığı tahrife benzer tarzda; müfessirlerin hemen hepsinin üzerinde ittifak ettikleri bir hükmü,

Esed'den aldığı ilhamla Firavun'un hükmü olup Kur'an'ın hükmü olmadığını kabul etmiş oluyor.

Esed, Hirabe ayetini Firavun'un hükmü görüp bunun Allah'ın hükmü gibi algılamanın doğru olmadığını söylerken, İslamoğlu da onun bu saptırıcı yorumunu desteklemektedir.

“...BU CÜMLE BİR İNŞA CÜMLESİ değil, BİR İHBÂR CÜMLESİDİR ve dolayısıyla KUR'AN EL VE AYAKLARIN ÇAPRAZLAMA KEŞİLMESİ GİBİ BİR CEZAYI EMRETMEMEKTE, SADECE NAKLETMEKTEDİR. Bundan öte, Allah Rasulü'nün hiçbir MUHALİFE ^[*] böylesi bir ceza uygulamadığı da tarihi bir gerçektir.” ¹³

Te'vil'in Tabriife Dönüşmesi adlı kitabımızda bu konuyla ilgili yeteri açıklamayı yaptığımız için burada buna kısaca değinmek istiyoruz. İslamoğlu, biraz önce naklettiğimiz sözlerinde aslında Esed'in şu görüşlerine katıldığını söylemektedir. Ancak, o da ustası Esed gibi, hünerini gösteriyor ve dil oyunu yaparak bu işin içinden çıkmaya çalışıyor:

“...Firavun, KUR'AN'DA HER ZAMAN KÖTÜLÜĞÜN VE ALLAH'I İNKARIN TİPİK ÖRNEĞİ OLARAK TANIMLANDIĞINDAN, aynı Kur'an'ın başka bir yerde “ALLAH'IN DÜŞMANI” olarak vasıflandırdığı BİR KİŞİYE İZAFE ETTİĞİ İFADELERİN AYNISI İLE BİR İLAHÎ KANUNU YÜRÜRLÜĞE KOYMASI DÜŞÜNÜLEMEZ..”

Gördüğümüz gibi, Esed İslamoğlu'ndan daha açık sözlü olarak Müfessirlerin bu konudaki bütün tefsirlerini reddedip ilmî gerçekleri yok sayıyor ve bütün İslam müctehidlerine ve fakihlerine Allah'ın ve Rasulü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) düşmanlarını sevindirici bir ictihadda (!) bulunmuş oluyor.

Şimdi İslamoğlu'nun da Allah'ın Firavun'un hükmünü Kur'an'da bir ceza olarak indiremeyeceğini söylemek anlamına gelen sözünü yeniden okuyalım:

---

[*] İslamoğlu, Kur'an'da bu ayette “مَنْ خَلَّافٌ” ibaresini, bile bile çarpıtıyor ve böylece bütün lügat âlimlerini ve müfessirlerin tefsirini bırakın “sü-pürme”yi adeta “i'dam” ediyor ve tefsir tarihini hiçe sayıyor.

¹³ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s.197 (not.3)

“Dolayısıyla KUR’AN EL VE AYAKLARIN ÇAPRAZLAMA KESİLMESİ GİBİ BİR CEZAYI EMRETMEMEKTE, SADECE NAKLETMEKTEDİR.”¹⁴

Müslümanım diyen bir insanın; Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ashabı ve bütün İslam müctehidlerini ve müfessirlerini, Allah’ın kitabını yanlış anlamak veya kasıtlı olarak onun içermediği bir hükmü ona nisbet etmekle suçlamasından sonra, “nasihat”ın bu insanların anlayışını islah edip hidayetlerine vesile olacağını söylemek gerçekten çok zor olsa gerek.

Demek ki Allah “hirabe ayeti”ni, Firavun’un iman eden sihirbazlarını tehdit etmesi bağlamında, “ğâib” siyğasıyla “emir” olarak naklediyor. Allah için söyleyelim, bu yaklaşım tarzı tefsir midir yoksa nedir? Müslümanların bu tür sahif ve ilimden uzak ve hevaya dayalı sözlerine rağmen bu insanları müfessir ve allame görmelerine ne demek gerekiyor?

Esed, yukarıdaki sözleri sebebiyle ya bütün müfessirleri kâfir ilan etmiş olmalıydı. Ama o, bunun yerine bu konuda müfessirler ne kadar büyük olurlarsa olsunlar onların “hirabe ayeti” hakkındaki tefsirleri reddedilmelidir diyebiliyor. Peki, bu durumda yorumunu nassa karşı mutlaklaştıran Esed mi oluyor, yoksa bütün İslam müfessirleri mi?

Bu durumda iki kişiden birisi Allah’a yalan nisbet etmekte ve onun ahkâmını reddetmektedir bu ya Esed’dir ya da müfessirlerimiz, fakihlerimizin ve müctehdilerimiz olacaktır. Eğer İslamoğlu’nun dediği gibi, bu ayet bir hüküm ayeti değil de bir “hikâye ayeti” ise, bu durumda onun da müfessirlerin akideleri ve dinleriyle ilgili bir şey söylemiş olması gerekir. Esed’e bu destekten sonra, acaba İslamoğlu da müfessirler hakkında aynı şeyleri söylemiş olmuyor mu? Çünkü Esed’in verdiği hükmü nihayet İslamoğlu da bu hükmün neticesini kabul ediyor. O halde kim Allah’a yalan nisbet edip onun kitabını sahih olan tefsirinden çıkarıp saptırıyor? Gerçekten Allah sadece Firavunun hükmünü mü hikâye edip naklediyor? Arapça’da bir hükmü nakletmek böyle mi ifade edilir?

İslamoğlu’nun muhkem ayetlere nasıl yaklaştığını bakımından, Maide suresi 38. ayet-i kerimedeki “el kesme” hakkında neler söylediğini görelim:

¹⁴ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.197 (not.3)

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ
{38} فَمَن تَابَ مِن بَعْدِ ظُلْمِهِ أَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ
{39}

“İmdi, işledikleri suça karşılık Allah’tan İBRET-İ ÂLEM bir müeyyide olarak hırsızlık yapan ERKEK VE HIRSIZLIK YAPAN KADININ ELLERİNİ kesin. Zira Allah her işinde MÜKEMMELDİR her hükmünde tam isabet sahibidir.”¹⁵

İslamoğlu bu ayetin yorumunda diyor ki:

“Lafzen: “iki elini..” Hırsızlık yapanın elini kesme uygulaması KUR’AN’IN İHDAS ETTİĞİ BİR CEZA DEĞİL, Kureyş’in uyguladığı ve Kur’an’ın önünde bulduğu bir ceza geleneğidir. İlk kez Kâ’be’nin hazinesini soyan birine uygulamıştır. [İbn Kesîr] [*] Rasulullah bu geleneksel cezayı olabildiğince sınırlamıştır.”¹⁶

İslamoğlu’nun hırsızlık suçuyla ilgili Maide 38. ayet-i kerime hakkında söyledikleri, tıpkı Esed’in “hirabe ayetiyle ilgili söylediklerine benziyor:

“Kur’an’ın başka bir yerde “ALLAH’IN DÜŞMANI” olarak vasıflandırdığı BİR KİŞİYE İZAFE ETTİĞİ İFADELERİN AYNISI İLE BİR İLAHÎ KANUNU YÜRÜRLÜĞE KOYMASI DÜŞÜNÜLEMEZ..”

Bu sözleri Allah’ın kitabını tanıyan ve Allah’ın muradını anlamış bir insan sarfedemez. Adeta “sirka” (hırsızlık) hakkındaki bu cezaî hüküm; Allah tarafından indirilmemiş de birileri tarafından zorla Kur’an’a dercedilmiş gibi bir izlenim verilmek isteniyor.

Eğer hırsızlık “had”di;

¹⁵ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.198

[*] Bkz. İbn Kesîr: c.1, s.87: Thk. Huseyn İbn İbrahim Zehran, Daru’l-Kutub el-İlmiyye, 1406/1986 Beyrut (Cahiliyye’e ilk eli kesilen, Benû Muleyh İbn Amr İbn Huza’a’nın kölesi Duveyk’tir)

¹⁶ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.198 (not.2)

“...KUR’AN’IN İHDAS ETTİĞİ BİR CEZA DEĞİL”se...

KİMİN İHDAS ETİĞİ BİR HÜKÜMDÜR?..

Allah neden kendisinin değil de müşrik kullarının “ihdas ettiği bir hükmü” bize “din” olarak indiriyor? Bu sözlerden sonra, Kur’an kıssalarının “mitoloji” yani “tarihî hurafeler” içermediğini söylemenin bir anlamı kalır mı?

Bu sözler gerçekten Allah’ın kitabı hakkında, inkârın dışında, söylenebilecek en büyük haksızlıktır. Bu durumda; Allah Azze ve Celle, indirmedeği bir hükmün O’nun kitabına; O’na rağmen girdiğini mi söylemek istiyoruz?

“Hırsızlık yapanın elini kesme uygulaması KUR’AN’IN İHDAS ETTİĞİ BİR CEZA DEĞİL, Kureys’in uyguladığı ve KUR’AN’IN ÖNÜNDE BULDUĞU BİR CEZA GELENEĞİDİR.”

Bu durumda, nasıl bu hükme cahiliyyenin “ceza geleneği” dedikten sonra kalkıp Allah’ın hükmü diyeceğiz?

Bu düşünce bir diğer ifadeyle, hırsızlık cezasının romantik ve hümanist yaklaşımlarla inkâr edilmesini ve bu hükmün bu çağda uygulanmasının mümkün olmadığını ve insanlık suçu olduğunu söyleyecek olan; liberallerin ve laiklerin iddialarının haklılığını ve güçlülüğünü de ortaya koyacaktır. Bu sözler tıpkı Esed’in “hirabe ayeti”nde (Maide: 33) “bağların -ayette Allah’a ve Rasulü’ne harp ilan edenlerdir-^[*] İslam devletine teslim olmaları hakkında İslam devletinin bütün adalet şartlarını yerine getirmemiş olmadıkça onların teslim olmalarını ahlaksızlık olarak nitelendiriyor.

Her ne kadar İbn Kesir el kesme cezasının bir adamın Ka’be’ye ait hazineden bir şeyler çaldıktan sonra elini kesilmesinden ötürü “bu hükmüle cahilliyyede de amel ediliyordu” demişse de Allah indirdiği bir “hükm” için Esed’in de dediği gibi, “müşriklere ait olan bir hükmü” Al-

---

[*] Bkz. Ebu Mansur İbn Muhammed İbn Mahmud el-Maturidî’nin “hirabe ayeti”yle ilgili tefsirine (bkz. *Te’vilatu Ebli’s-Sunne*: c.2, s.35): Thk. Fatıma Yusuf el-Heymî. Muessetu’r-Risale: Beyrut. 1425/2004

lah'ın aynen indirdiğini söylemek ne derece isabetlidir? Allah Azze ve Celle henüz insanlığı var etmeden bu hükümleri indireceğini biliyordu.

Hadîd suresi 22. ayet-i kerimesi bize bunu açıkça söylemektedir.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَ
لَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا
إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

Bu ayet-i kerimeyi mütercim Meâli'nde şöyle tercüme eder:

“Ne yeryüzünün ne de sizin başınıza, daha önceden kayıt altına aldığımız bir tasarımız olmadıkça asla bir musibet gelmez: şüphesiz ki bu Allah için pek kolaydır.”¹⁷

Bu ayetin yorumunda ise şöyle diyor:

“Allah hayata her an müdahildir.^[*] Daha hayatı yaratmadan önce ONUN YASALARINI YARATMIŞ, hayatı ŞANSA VEYA KÖR zamanın ELİNE BIRAKMAMIŞTIR. ^[**] Fakat insan zamansızlığı idrak edemeyeceği için Allah'ın zamandan bağımsız irade ve meşiyetini kavrayamaz. Bu yüzden öncelik ve sonralık ilâhi faaliyet için geçmediğini anlamakta zorlanır.”¹⁸

¹⁷ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s.1088

^[*] Kâinatta Allah'ın emriyle var olmayan hiçbir şey yoktur. O'nun mülkünde, O'ndan başka hiçbir kudret ve sahibi yoktur. Yeryüzünde ve gökyüzünde meydana gelen olayları zaten yaratan O'dur. Kendisinden başka bir ilah mı var ki, Allah müdahil olsun. Müdahil olma ancak mahlûklar için kullanılabilir bir sözdür.

^[**] Demek ki mütercim, “şans” ve “kör zaman” diye bir şey inanıyor. Peki, bu şans nasıl bir şansmış bu “kör zaman” nasıl bir zaman oluyormuş? Allah'ın “iradesi” ve “meşiy'eti” dışında şans denen bir irade ve güç mü varmış? Kur'an hakkında konuşan bir kimsenin daha dikkati ve hassas ve sözlerine dikkat etmesi ve akidesinde bu kadar gelişigüzel konuşur mu? Bu ifadeler avamın sözleridir. Bir Kur'an müterciminin diline yakışmıyor! Mütercim ne yazık ki yazılarının ve konuşmalarının birçoğunda buna benzer sözleri sarfediyor. İnsanlara Kur'an'ın ilminde ve “Kur'an İnsanı”nı inşa etme iddiasında olan bir kimsenin önce kendi dinli ve akidesini ve Kur'an hakkında söylediği sözleri ıslah etmesi lazım değil mi? Kur'an gibi Rahmanî bir yüce “vahy” hakkında konuşurken insanın en güzel ve en isabetli ve en edebî ifadeleri kullanması gerekmez mi?

¹⁸ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s.1088,1089 (not.9)

“Kur’an’ın başka bir yerde “ALLAH’IN DÜŞMANI” olarak vasıflandırdığı BİR KİŞİYE İZAFE ETTİĞİ İFADELERİN AYNISI İLE BİR İLAHÎ KANUNU YÜRÜRLÜĞE KOYMASI DÜŞÜNÜLEMEZ..”

İslamoğlu da adeta Esed’in söylediklerine katılırcasına hissiyatımızın kulaklarına şöyle dediğini fısıldamaktadır:

“Müşriklerin cahiliyye’de uyguladığı bir hükmü ilahî bir hüküm olarak yürürlüğe koyması düşünülemez...”

İslamoğlu, sanki bu hükmü Kur’an’ın kabul etmek zorunda kaldığını söylüyor.

Kur’an’da “üç” yerde Firavun’un İslama giren sihirbazlarını nasıl öldürmekle tehdit ettiği anlatılır:

1) A’raf:124

لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِّنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ

2) Taha: 71

قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرٌ كُفُّوا أَلْسِنَتِكُمْ وَالْيَدَ الَّتِي فِيهَا بَأْسٌ كُفُّوا أَلْيَدَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ [مِّنْ خِلَافٍ] لَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى

3) Şuara: 49

قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرٌ كُفُّوا أَلْسِنَتِكُمْ وَالْيَدَ الَّتِي فِيهَا بَأْسٌ كُفُّوا أَلْيَدَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ [مِّنْ خِلَافٍ] لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ

Tefsir ilmindeki dağ başı gibi müfessirlerin eserlerinden yaptığı alın-tılarında kimi zaman tercümede hatalar yapıyor, kimi zaman da naklettiklerinin sıhhati üzerinde yeteri kadar düşünmeden ve muadil olan kaynaklara bakmadan, te’vil anlayışına uygun düştü diye uydurma olan haberlere itibar etmiştir. “İbil”

“hirabe ayeti”ndeki (Maide:33) “*Min hilaf*” ibaresini sırf Muhammed Esed’in batıl te’vili mücerred olarak hoşuna gittiği için kabul etmiş ve bunu doğru bir tefsirmiş gibi, tefsir ederek Esed’in bu ayette Allah Azze ve Celle’ye iftirasını ince bir üslupla tasdik etmiş; bu tasdikini de “tevriye” ve “takiyye” ile gizlemeye ve bu sebeple gelebilecek eleştirilerden kendisini sakınmayı da ihmal etmemiştir.

Burada dile getirmemiz gereken ve bizim Esed’in Kur’an tercümesi (*The Message of The Quran*) [Kur’an Mesajı] adlı eserinde, bugüne kadar Rasulullah’ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sünnetine ve ashabının ilminde ve akidesinde; ümmetin insaf ve adalet sahibi ve dinlerinde “sika” olan alimlerinin tefsirlerinde rastlamamız mümkün olmayan te’villeri ve yorumları yapmaktadır.

Muhammed Esed, Kur’an nasslarını ve kavramlarını yorumlamada Mustafa Öztürk’ün de dediği gibi, “nasslara karşı şiddet uygulamış”tır. Öztürk’ün bu nitelemesi aslında Esed’in sizileri, batıl ve batınî te’villerinin hududunu ve haysiyetini dile getirmekte yetersiz demeyelim; ama, meselenin cevherini kısmen dile getirmiştir.

Bu sebeple Esed’in Kur’an nasslarını tahrifi ve te’villerindeki aşırılık ve abartı ve kendini “ müfessirler ne kadar büyük olurlarsa olsun” onların söyledikleriyle canının (hevasının) istediği yerde amel etmezken, işine ve hevasına uygun düşen yerlerde fuzûl-ü kelimadan gereksiz ayrıntılara girer ve meselenin aslının ne olduğuna ulaştırmadan sizi beyin felcine uğratarak şuraya bırakır.

Nahl suresinde Allah Azze ve Celle Allah’a iftira edenlerden söz etmektedir. Kur’an’a yönelik bütün batıl ve batınî te’villeri bu ayetin ışığında anlamak ve değerlendirmek zorundayız

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ {104} إِنَّمَا
يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ {105}

“ Gerçekten Allah’ın ayetlerine iman etmeyenleri, Allah hidayete erdirmez ve [üstelik]onlar için acı verici azap vardır.

[Allah'a]yalanı, ancak Allah'ın ayetlerine iman etmeyenler iftirayla [O'na] nisbet ederler. Ve [işte gerçek] yalan söyleyenler onlardır.”

(Nahl:104,105)

Allah Azze ve Celle'nin hükümleri ve hadleri arasında hiçbir fark göremeyiz. Zira bu hadlerin tamamı Allah katındandır. Kur'an'da hüküm ve hadleri beyan eden ayetlerin tamamı “muhkem”dir. Nisa suresinde Allah Azze ve Celle şöyle buyurur:

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ {13} وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ {14}

“İşte bunlar Allahın hudududur. Kim de Allah'a ve Rasulü'ne itaat ederse, onları ölümsüz olarak yaşayacakları bir hayatla onu içlerinden nehirler akan cennetlere koyar.

Ve kim[ler]de Allah'a ve rasulüne baş kaldırır ve O'nun hududuna düşmanlık ederse, onu içinde ölümün olarak kalacağı bir ateşe koyar ve onun için çok alçaltıcı bir azap vardır.”

(Nisa:13,14)

İslamoğlu Esed'in Meâli'yle ilgili yazdığı yedi makalede onun “yöntemi” hakkında şunları söyler:

“Eğer bir Meâl eleştirilecekse, genel geçer ilkelere ilaveten, şu temel hususlar göz önünde bulundurulmalıdır:

1. Meâl-tefsiri hazırlayanın bir usulü var mı?
2. Varsa, koyduğu ya da benimsediği bu usule riayet etmiş mi?
3. Hazırlanan Meâl-tefsir kendi içerisinde tutarlı mı?”¹⁹

İslamoğlu'nun, burada söz konusu ettiği bu ilkelerin hepsi de tartışılmaya müsaid olan şeylerdir. Zira bir müfessirin kendisine “hass” bir “usulü”nün olduğunu söylemek Dinen ve ilmen tefsirde bulunması zarurî

¹⁹ Mustafa İslamoğlu, *Muhammed Esed ve Meali* (I)

olan “usul”lerden farklı mıdır değil midir, bunu gündeme getirmiyor? “Mustalah” kelimesi dahi, üzerinde ilim adamlarının neredeyse cümlesinin “ittifak”ından sonra tedavüle çıkan “kavram” ve “terim” iken, bir ferdin; “tefsir de nasıl oluyor da kendine “özgün bir usulü” olabiliyor? O zaman bunu usulle değil de bir başka kelime ile izah edelim, mesela buna “menhec” diyebiliriz. Çünkü bu her iki kelime birbirinden farklıdır. *Nehc* kelimesi ise, daha farklı bir anlam ifade eder.

“Usul” kelimesi “asl”ın çoğuludur. Bunun da “te’sîl” kelimesiyle yakın bir ilgisi vardır. Kişinin kendi zihni faaliyetleri herhangi bir ilimde usul inşa etmez. Üstelik mesele Kur’an tefsiri olunca, “dil” ve bunun “ilimleri”nin büyük bir yeri vardır te’vil ve tefsirde.

Buraya kadar söylediklerimiz, zaten “Varsa, koyduğu ya da benim-sediği bu usule riayet etmiş mi?” tarzındaki söylemin hangi makamda kaldığını ortaya koymaktadır.

“Hazırlanan Meâl-tefsir kendi içerisinde tutarlı mı? ” gibi bir soru ise, demin söylediklerimizin ışığında düşünüldüğünde, “tefsir ilmi”nde “usul”ün ne demek olduğunu bilince bu sözün de anlamı kendiliğinden meydana çıkacaktır.

Esed’in Meâli’ni savunma sadedinde İslamoğlu şunları söylüyor:

“Buna Bakara 73’ü örnek verebiliriz. Bu ayet, akli alanın dışına taşınan ayetlerden biridir. Bazılarının sandığı gibi bunu ilk fark eden de Esed değildir. Reşid Rıda el-Menar’da şu açıklamayı yapar: "Buradaki "darb" (vurma) konusunda birçok rivayet naklederler. Denilir ki, bu sözcükle kastedilen ineğin dili ya da budu ya da kuyruğuyla öldürülen kişiye vurmaktır. Dediler ki: İsrailoğulları ineğin parçasıyla vurdular, maktul dirildi ve "beni kardeşim, ya da yeğenim falanca veyahut da başka biri öldürdü" dedi. Ayet, bununla ilgili bir metin bile değilken, ^[*]nasıl bunca ayrıntı verir? Daha önce de açıkladığımız gibi, bu olay fail-i meçhul cinayetleri çözümlmek için uygulanan bir yöntemdir. Buna göre, bir cinayet suçu işlendiğinde katil tesbit edilemez ve maktul de bir yerleşim birimine yakın bir yerde bulunursa, oranın halkından kim onların şeriatlarında tanımlandığı gibi gelir de kurban edilen ineğin üzerinde elini yıkarsa o cinayeti işlememiştir. Bunu yapmayan kimsenin katil olduğu ortaya çıkar." (el-Menar, 1/351)Evet, tefsir ve tevil, "lafız-mânâ-maksat" üçlüsünü birbiriyle çatıştırmadan "meramı" ortaya koymaktır. Doğrunun bir parçasını gören-

[*] Mustafa İslamoğlu, *Muhammed Esed ve Meali* (III)

lerin tamamını görenleri suçlaması komik bir durum. İsrailoğulları'yla ilgili en olağan haberleri bile mucizevi bir havaya büründürmek Müslümanlar'ın üzerine vazife mi, vecibe mi? İsrailiyyat'ın ilk asırlarda tefsir ilmini nasıl istila ettiği erbabının malumudur. Kaldı ki bu malumat doğrudan Tevrat'tan değil, tıpkı yukarıdaki ayetin tefsirinde olduğu gibi, Talmut ve daha tali kaynaklardan bize geçmiştir. Hadi ayetin sonundaki "Allah'ın ölüyü diriltmesi" ile beş ayet sonraki "kısasta hayat vardır" (2.179) ve Maide 32'deki "bir insanı diriltten" ibareleri arasındaki bağ fark edilemedi diyelim. Bari Tevrat'taki bu ayetin ele aldığı konuyu tereddüde mahal bırakmayacak şekilde açıklayan ilgili bölümü (Tesniye xxı, 1-9) okunsaydı ya? Bunu ilk tefsir otoritelerinden bekleyemeyiz. Çünkü Tevrat'ın bilinen ilk Arapça çevirisi çok daha sonraki yüzyıllara aittir. Ama bugünkülerden beklemek hakkımız değil mi?"²⁰

İslamoğlu burada reddettiği şeyi bizzat kendi Meâli'nde onlarca kez tekrarlamıştır:

Bkz. Bakara: 73. ayet ve yorumu (not.3) (s.38,39) İslamoğlu, burada hangi mantık ve ilmî huccetle el-Menâr sahibinin düşüncelerini doğru buluyor? Hakeza, Maide:33 (*hirabe ayeti*) ;Cinn:1 (not.2); Muddessir: 30 (not10; "melek"lerle "meleke"yi birbirine bilinçli bir surette karıştırması ve zihinleri tadel etmesinin sebebi nedir? Acaba hangi huccetle Razî'nin dediklerini eleştirmeden ve doğruluğu hakkında tessebbütte bulunmadan nakletme gereği duyuyor?

Cehennemle "müvekkel melekler"in sayısının 19 olması neden İslamoğlu için sorun teşkil ediyor? Maverdî'nin "*en-Nüket*"inden naklettiklerinin ne derece sahih olup olmadığını çalışmamızda anlatmaya çalıştık)

Muddessir:31 (not.14); İnsan:12 (not.7); "*harîr*" [Hacc.22:23;Fâtır 35:33;İnsan 76:12] kelimesini açıklaması..

Esed'in, İslamı hümanist bir din gösterme gayreti onun birçok fikhî hükmü iptal etmesine sebep olmuştur. Bakara suresindeki "bakara kıssası"yla ilgili yazdıklarına bakarsanız, Tevrat'tan etkilenen M.Reşid Rıda'nın aktardıklarını Kur'an ayetinde anlatılıyormuş gibi kabul ediyorlar.

Recm hükmünü reddeden ve "hirabe ayeti"nin getirdiği cezanın -hâşâ-Firavun'a ait bir hüküm olduğunu söyleyen Esed, burada Yahudilere ait bir kıssayı ise kesin ve doğru imiş gibi bize tefsir olarak sunuyor. Eski çağlara gidelim, mesela IV. Yüzyılda Talmud Arapça'ya tercüme edilmiş miydi? Öte yandan Müslüman ilim adamlarını Talmud'dan alıntı yapmakt-

²⁰ Mustafa İslamoğlu, *Muhammed Esed ve Meali* (III)

la suçluyor. Acaba Esed'in bu satırları yazdığı dönemde, Müslümanlardan Talmud'u tercüme eden olmuş muydu?

(III)

Esed'in, İslamı hümanist bir din gösterme gayreti onun birçok fikhî hükmü iptal etmesine sebep olmuştur. Bakara suresindeki “bakara kıssası”yla ilgili yazdıklarına bakarsanız, Tevrat'tan etkilenen M.Reşid Rıda'nın aktardıklarını Kur'an ayetinde anlatılıyormuş gibi kabul ediyorlar.

Recm hükmünü reddeden ve “hirabe ayeti”nin Firavun'a ait bir hüküm veya ceza olduğunu söyleyen Esed, burada Yahudilere ait bir kıssayı ise kesin ve doğru imiş gibi bize tefsir olarak sunuyor. Eski çağlara gidelim, mesela 4. Yüzyılda Talmud Arapça'ya tercüme edilmiş miydi? Öte yandan Müslüman ilim adamlarını Talmud'dan alıntı yapmakla suçluyor. Acaba Esed'in bu satırları yazdığı dönemde Müslümanlardan Talmud'u tercüme eden olmuş muydu?

Esed, burada hiç çekinmeden M. Reşid Rıda'nın (*) naklettiklerine iman ediyor. Ama öte yanda “hirabe ayeti”yle ilgili sarıh nassı saptırarak tahrif ediyor.

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

“73 Biz dedik ki: “BU [PRENSİBİ] BU GİBİ [ÇÖZÜMLENMEMİŞ CİNAYET OLAYLARININ BAZILARINA DA^[*] UYGULAYIN: Bu yol-

(*) Bkz. M. Teşid Rıda, *Tefsiru'l-Menâr*. c.1,s.286,287, (2.bsk. Thk. İbrahim Şemsuddin

Daru'l-Kutub el-İlmiyye, Beyrut 1426/2005)

[*] Esed'in bu ayetteki “بَعْضِهَا” (bazısıyla) anlamında iken, “ ” “istiane”

harfini “على” ya da “لِ” harfi anlamında tercüme ediyor. Arapça;

“bazılarına” diyebilmemiz için ayetteki bu kelimenin/ibarenin “لِبَعْضِهَا”

veya “على بعضها” olarak gelmesi gerekirdi.

la Allah canları ölümden korur ve kendi iradesini ^[**] size gösterir ki (bunu görüp) **muhakemenizi** kullan[mayı öğrene]bilesiniz.”²¹

“57 *İdribûhu bi-ba’dihâ* tabiri, kelime anlamıyla: “onun bir kısmı ile ona vur” diye çevrilebilir -ve bu karşılık, İsrailoğulları'na, KURBAN EDİLEN SİĞİRİN ETİNDEN BİR PARÇA İLE ÖLDÜRÜLEN ADAMIN CESEDİNE VURMALARI EMRİNİN VERİLDİĞİ, BUNUN ÜZERİNE ADAMIN MUCİZEVÎ OLARAK CANLANIP KATİLİ GÖSTERDİĞİ GİBİ GÜLÜNÇ BİR İDDİANIN PEK ÇOK MÜFESSİR TARAFINDAN İLERİ SÜRÜLMESİNE NEDEN OLMUŞTUR.^[**] Ne Kur’an, ne Hz. Peygamber'in herhangi bir sözü, hatta ne de **Kitâb-ı Mukaddes, bu son derece hayalî izaha en ufak bir ruhsat vermez.**^[***] Bu nedenle, söz konusu iddia kabul edilemez. *İdribûhu*'daki *hû* zamiri müzekker (eril) iken *nefs* ismi (ki burada “adam” diye çevrilmiştir) hakikatte müennes (dişil) isimdir: Buradan, *idribûhu* emrinin muhtemelen *nefs*'e işaret etmediği sonucu çıkar. Diğer yandan, *darabe* fiili (kelime anlamı “vurdu”) çok sık sembol veya mecazî anlamda kullanılan bir fiildir. Mesela, *darabe fi'l-ard* (“yeryüzünde seyahat etti”), veya *darabe'ş-şey' bi'ş-şey'* (“bir şeyi diğer bir şey ile karıştırdı”), ya da *darabe meselen* (“benzetme yaptı” veya “bir kıssa anlattı” yahut “bir tasvir yaptı”) veya *alâ darbin vâhidin* (“aynen uygulandı” veya “aynî şekilde”) veya *duribet aleyhim ez-zilleh* (“onlar aşağılanmaya uğradılar” veya “onlara aşağılanma uygulandı”) ve diğerleri gibi. Bütün bunları gözönüne alarak, yukarıdaki Kur’an paragrafında görülen *idribûhu* emrinin “ona” veya “buna uygula” diye çevrilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyim (bu şekildeki bir kullanım ile toplumsal sorumluluk prensibine atıf yapılmaktadır). *Ba’dihâ*'daki (“onun bir kısmı”) *hâ* müennes zamiri ise, öncesindeki en yakın müennes isim ile ilgilidir -yani, öldürülen *nefis* (kişi) ile veya üzerinde (*fihâ*) toplumun anlaşmazlığa düştüğü cinayet olayının kendisi ile. Böylece, *idribûhu bi-ba’dihâ* tabirinin en uygun karşılığı, “bu [prensibi] bu gibi [çözümlememiş cinayet olay]larından bazısına uygulayın” olmalıdır: Çünkü açıktır ki, bilinmeyen şahıs veya

[**] **يريككم آياته** cümlesindeki, “**ayetler**” kelimesini “**irade**” olarak tercüme ediyor.

Bu, tahriften de öte, Kur'an nassına hakarettir. Zira burada Esed gibi bir adamın bu tercüme lügavî hat ayapması değil, açıkça Allah'ın ekimelerini saptırmadır. Peki, bu ma'kul olan te'vilse “tahrif” nedir? Ayetin mefhumu tamamen bu yorumu yalanlamaktadır.

21 Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.1,s.21

[**] Vurgu bize aittir.

[***] Esed, Kur'an'ın dilini bu kadar tafrif ettikten sonra mucizeye iman etmeye gerek kalır mı?

şahıslar tarafından işlenen cinayetteki toplumsal sorumluluk prensibi, bu tür bütün durumlara değil, yalnızca bazılarına tatbik edilebilir.

58 Lafzen, “Allah ölüye hayat verir ve size ayetlerini gösterir” (yani, O, iradesini bu tür mesajlar veya emirler vasıtasıyla gösterir). “O ölüye hayat verir” sembol ifadesi, hayatların *korunmasına* işaret eder ve 5:32'dekine benzer bir muhteva taşır. **Bu bağlamda, ister ferdî intikam olayları sonucu olsun, isterse yalnızca belirsiz bir şüpheye ve belki de haksızlığa yol açan ikinci dereceden delillere dayalı hatalı bir hukukî sürecin sonucu olsun, kan dökülmesine ve masum kişilerin öldürülmesine mani olmaya işaret eder** ^[*](*Menâr* I, 351).” ²²

İslamoğlu da bu ayeti bakın nasıl tercüme ediyor:-

“Bu maksadla dedik ki: “BU[PRENSİBİ] BU TÜRDE [ÇÖZÜMLENMEMİŞ CİNAYET OLAYLARINDAN] BAZILARINA DA UYGULAYIN. Allah **aklınızı** kullanabilirsiniz diye ölüyü işte böyle diriltir ve ayetlerini size bu şekilde gösterir.” ²³

İslamoğlu da mantık olarak Esed'in izini sürerken, Esed'in tercümesinin tercümesinde Esed, **“بِئَعْضِهَا”** ibaresini; (“...OLAYLARININ BAZILARINA”)

İslamoğlu ise tercümesinde aynı ibareyi; “...OLAYLARINDAN] BAZILARINA” diye, tercüme ediyor:

Eğer bu iki tercüme, aynı ibarenin tercümesi ise, tercümelere birinin yanlış olması ya da her ikisinin yanlış olması söz konusudur.

” قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَاذَّارْتُمْ فِيهَا ”

Bakara suresi 72. ayet-i kerimesinin ilk bölümü; İsrailoğulları arasında öldürülen bir nefs'ten (insandan) söz ediyor. Ancak İsrailoğulları o kimseyi öldüren kimse veya kimseler hakkında birbirinin üzerine suç atmakta ve kimse bu suçu üzerine almamaktadır. **“ فَاذَّارْتُمْ ”** cümlesi on-

[*] el-Menar'da söz konusu yerde bu cümlelerin manası verecek bir ifade bulamadık. (M. M. Reşid Rıda, *Tefsiru'l-Menâr*. c.1, s.286, 287)

²² Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.1, s.21 (not.57, 58)

²³ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s.28

ların suçu üstelenmemek için bir mücadele verdiklerini gösteriyor. Ayetin ikinci kısmında ise,

وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

Allah Azze ve Celle

“Hâlbuki Allah sizin ketmettiklerinizi ortaya çıkarıcıdır..”

Eğer ayetin yukarıdaki vahim iki saptırma tercümesi doğru olsaydı, Allah onlara böyle değil:

“Allah size bilmediğinizi beyan etmek için” manasında bir ibare inzal etmeliydi. İsrailoğulları eğer bir şeyi bilipte ketmetmeselerdi, Allah ne için “ gizlemiş olduğunuz, saklamış olduğunuz” desindi?

Allah, burada bu insanlara bir “muhakeme usulü/mantığı” veya “yöntemi” öğretecek veya öğretmiş olsaydı; “bilmediğinizi” demesi gerekmez miydi?

Bu insanlara Allah; hem, “üzerinizden karşılıklı atmak istediğiniz halde” dendikten sonra, onlar da bir suç işliyorken, bu suç işleyen kimselelere; Allah ketmetme günahlarından sonra nasıl onlara bir de “olayları birbirine vurmalarını emreder?” Arapça’da “olayları birbirine vurmak diye bir deyim yoktur. Arapça’da Kur’an’da beyan edildiği gibi; ya; “فانظروا” ya da “فاعتبروا” diye “emir ibarelerinin zikredilmesi gerekirdi.

Üstelik ayette Esed’in tercüme ettiği gibi, “...OLAYLARININ BAZILARINA DA” cümlesine denk gelecek ve bunun manasına tekabül edecek bir tek cümle yoktur.

Bu ibarenin Arapçası ise şudur: “لبعض أحداثها”

“...OLAYLARINDAN] BAZILARINA” cümlesinin ise, Arapçası,

“و من بعض أحداثها” olmalıydı.

Bakara suresi 73. Ayette “... o halde ona, onun bazısıyla vurunuz!” emri, 72. ayetteki “hani siz bir nefsi öldürmüştünüz” ibaresindeki “nefs” bu ayetteki “huve” zamiriyle ifade edilendir. Bu ayette “nefs” aynı zamanda nasıl, “hadise” oluveriyor, “hâ” dışı zamiri “olaylar” oluveriyor? Eğer nefis, Kur’an’da “müennes”tir dersiniz bu ayette “huve” zamiri kimindir? Yok, Bakara’nın etiyle kimseye vurulmamışsa, “hâ” zamiri bütün hadisede “bakara”ya ait olduğu apaçıkken, nasıl kalkıp “müennes” bir isme veya çoğul bir nesneye ait olması gereken bir zamirle “bakara”dan başka gösterilecek bir şeyden söz edebiliriz?

Ayette önce “ölülerin diriltilmesi”nden söz edilir, sonra “Allah yetleri göstereceği”ni söyler. Peki, Allah İsrailoğulların bir rasul gönderdi ve o kitaptaki cinayetlerin kisasını ve haddini haber verdi. Bu ayette anlatılan mecazî bir kıssa değil. Hakikattir. Bir tarafta “ölüm” diğer tarafta “ayet” yani ortada bir muhakeme ve ictihad meselesi değil, “ölüm” ve “dirilme” söz konusudur. Onun için ölüm ve “ayet” bir ayette zikredildi. Peki, 73. ayetin sonundaki” umulur ki akledersiniz” ne anlama geliyor?

“Ölüm” “dirilme” ve “ayetlerin gösterilmesi” ve “aklediş” Eğer katili bulma prensiplerinin işletilmesi söz konusu olsaydı; o zaman

“و إذا قتلتم” yerine “و إذا أدراتم في القتل” denmesi gerekirdi ki,

ancak bu durumda da “hâ” müennes zamiri yerine 73. ayette “فيه” gelecekti.

Acaba Esed ve İslamoğlu; nasıl Allah’ın ayetinde söylenmeyen bir şeyi, Allah’tan korkmadan varmış gibi tahrif ederek varmış gibi ya da ayette anlatılıyormuş gibi gösteriyorlar?

Bakara 73. Ayette “nefs “kelimesi öldürülenin erkek olduğuna “
“فيها” mevta olan nefse işarettir. Böyle olunca, insanın kendisi insana vurulamayacağına göre, öldürülmüş olan kimse için; “onun bazısıyla ona vurun” denilen bu şey nedir? Esed ile İslamoğlu, ayetin grameri ve i’rabı üzerinde durmadan; tamamen zanna dayalı zalimane bir tercüme ve tefsirde bulunarak milyonlarca insanın aklını fitneye düşürüyorlar.

Bir kez, Allah Azze ve Celle ayette, “onların bir kimseyi öldürdükleri”nden söz ediyor. Bu demektir ki Allah Azze ve Celle o kimseyi öldüreni biliyor ve bunu ortaya çıkaracaktır. Eğer, ortada bir prensip olsaydı, öldürülmüş kimseden söz edilmezdi. Sadece muhakeme usulünden söz edilirdi. Üstelik ayette bu “vurma” işinden sonra Allah onlara; “işte Allah mevtayı böyle diriltir” dedikten sonra “ayetlerini gösterecektir” deniyor. Esed’e göre ise, önce ayet olan gündeme gelmiş gibi yorum yapıyor. Allah önce İsrailoğullarına bir görev yüklüyor, sonra onlara günlerce aradıkları buzağıdan söz ediyor. Peki, “çözümlememiş cinayet olayları..” cümlesiyle burada ifade edilen “bakara” mı ki, “hâ” zamiri “bakara”ya ait değil de ayetlerde hiç aranmayan şeyler “hâ” zamirine isim olmuş oluveriyor?. Ne ilginç değil mi, şu marifete ve maharete bakınız ki, mechul bir isme zamir bulunuyor ve bu zamir bu isim veya isimler bilinmediği halde ona işaret etmiş oluyor!

Bakara suresi 72. ayetindeki “نَفْسًا” kelimesi Bakara almanına gelmediğine göre. Biz 73. ayet-i kerimede geçen “اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا” cümlesiyle birlikte anlamaya çalışalım:

Bir kez, اضْرِبُوهُ cümlesindeki “huve”(eril zamir) zamirinin kendisinden önce kime aid olduğunu söylememiz gerekir. Bu müzekker olan bir zamirdir. Erkek olan birisine veya şeye işaret etmesi gerekiyor. Bunu ayetin “sibak”ında aradığımız zaman, “öldürülen kimse” olduğunu görüyoruz. Peki, بِبَعْضِهَا ibaesindeki “hâ” “müennes” zamirinin araştıralım, bakalım neye işaret edecek? Bu ayetten önceki ayetlerde, bu dişil zamirin aid olabileceği bir tek kelime kalıyor, o da “bakara” (dişi buzağı)dır.

Bakara suresi 71. ayet-i kerimesi de buna şahidlik etmektedir.

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا ذَلُولَ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلِّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا
قَالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبْحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ

Esed bu ayeti şöyle tercüme ediyor:

“[Musa'nın] cevabı şu oldu: “O, bu kurbanın ekinleri sulamak veya toprağı sürmek için hiç koşulmamış, kusursuz, alacasız bir sığır olmasını istiyor.” Onlar: “İşte, sonunda gerçeğı bildirdin!” dediler; ve hemen (onu) kurban ettiler, halbuki neredeyse hiçbir şey yapmadan kalacaklardı.”²⁴

Şimdi Esed'in ve İslamoğlu'nun;

a. “...OLAYLARININ bazılarına da”

b. “...OLAYLARINDAN bazılarına”

tarzında bir anlamı, nereden bulup getirdiklerini söyleyebilir miyiz?

Diyelim ki ortada bazı prensipler varmış, Allah kitabında cezalar-
dan, hadlerden ve hükümlerinden söz ediyor; peki bu prensipler kelime-
sinin bir tek örneğı var mı Kur'an'da mütercimler anlamak istedikleri gibi
veya anlaşılmasını istedikleri gibi Allah'ın kitabının ayetleriyle oynuyor-
lar?

Esed, “اضْرِبُوهُ بِعَضَاهَا” cümlesini nasıl te'vil ediyor;

“...Bütün bunları gözönüne alarak, yukarıdaki Kur'an paragrafında görü-
len *idribûhu* emrinin “ona” veya “buna uygula” diye çevrilmesinin daha
uygun olacağı kanaatindeyim”²⁵

O kadar mükemmel Arapça bildiğinden söz edilen insan; Allah'ın
ayetleriüzerinde bugüne kadar kimse tarafından yapılmamış modernist ve
batınî tefsirlerde bulunurken, neden lüğât âlimlerinden ve çok güvendiğı
müfessirlerden bu konuda söyledikleri bir tek kelimedenden dahi söz etmez?
Meâllerini ayrıntılara boğan iki mütercim de aynı saptırıcı ve batıl te'ville,
Allah'ın ayetlerinin anlamını yerlerinden ediyorlar!

كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى

Şimdi bu prensipleri birbirine vurunca ya da kıyaslayınca mı, Al-
lah'ın ölüleri diriltmesinin keyfiyetinin niceliğı anlaşılıyor mu? Allah hâşâ

²⁴ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.1,s.21

²⁵ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.1,s.21,22 (Not.57)

kitabında böyle saçmalıkları indirmemiştir. O'nun kitabının ne evvelinde ve ne de ahirinde bu batılları destekleyecek bir tek işaret vardır..

Eğer öyle olsaydı, Maide suresi 32. ayet-i kerimesinin veya benzerinin, İsariloğullarının “bakara kıssası” bağlamında inmiş olması gerekirdi. Çünkü Buzağı hadisesiyle ilgili M. Reşid Rıda'nın Tevrat kaynaklı yorumları, bağlamının dışından delil getirilerek izahlar üretmeye yeltenmeden başka bir şey değildir.

Muhammed Abduh'tan bu konuda Rıda bir tek tefsir nakletmezken, kendisi Esed'e fikir verecek olan şu cümleleri sarfeder:

“...Buna bakarak, Mevtanın ihyasının anlamı; tıpkı bu hükümlerde olduğu gibi, öldürülmüş olan nefis yüzünden ihtilaf sebebiyle dökülmeye ramak kalmış kanları korumaktır”²⁶

Görüldüğü gibi, Rıda da aynı saptırıcı ve münker olan tefsirde bulunuyor. Akli başında olan bir kimse, bu sözleri söylemez.

Kur'an'da “ihya”; Allah'ın insana ve canlılara ilk kez hayat vermesi, btün insnaların ruhunu kabzettikten sonra -ölümden sonra- yeniden diriltmesi ve bir de nebilerin mucizleriyel ölünün diriltilmesinden söz edilir. Kıssas”la ilgili meslelerde ise, kasededilen “ihya” mecazîdir mutlak ihya değildir. Bunun için İbrahim'in (aleyhisselam)ın kuşlarının “ihya edilmesi”yle katike kıssas uygulamak hakkında zikredilen

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي
الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا مِّنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ
رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ مُسْرِفُونَ

(Madie:32) “ihya” aynı şey değildir.

Hakeza yeryüzünün kışın öldürkten sonra baharda diriltilmesinden söze den ayetlerdeki “ihya” da bundan farklıdır.(Fussilet:39)

²⁶ M.Reşid Rıda, *Tefsiru'l-Menâr*. c.1,s.287

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْتَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي
أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(IV)

İslamoğlu, “**حَرِيرٌ**” (harîr) kelimesiyle ilgili ilginç fikirler ileri sürüyor:

A. Hacc suresi 23

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُجْلُونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَ [لِبَاسُهُمْ] فِيهَا [حَرِيرٌ]

B. Fatır suresi 33.

جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْلُونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

C. İnsan suresi 12. ayette

وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً [حَرِيرًا]

Söz konusu edilen “**حَرِيرٌ**” (harîr) kelimesini şöyle açıklar:

A. Hacc suresi 23: “...sınırsız BİR ÖZGÜRLÜK ÜNİFORMASI taşıyacaklar”²⁷

B. Fatır suresi 33: “...ve ELBİSELERİ ORADA TARİFSİZ BİR ÖZGÜRLÜĞÜN GÖSTERGESİ olacak”²⁸

C. İnsan suresi 12: “...ve TARİFİ İMKÂNSIZ ÖZGÜR BİR [HAYAT] bahşedecek”²⁹

İslamoğlu, İnsan suresi 12. ayetin yorumunda “harîr” kelimesiyle ilgili şunları yazar:

“Veya: [31] “Tüm kinlerinden kurtulup özgür kalacaklar”. Harîr “özgürlük” anlamındaki hurr’dan türetilmiştir. İbn Faris’in bu kelimeye verdiği karşılık şudur: el-harîr ve huve’l-mahrîr ellezî tedahalebu ğayzun min emrin

²⁷ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.643

²⁸ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.867

²⁹ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.1203

[*] İslamoğlu, “harîr” kelimesini asli anlamı duruken; sözlerine ve te’villerine “Veya” ile başlamak zorunda kalıyor. İbnm Faris’in sözlerini okuduğumuz zaman bu “veya”nın ne kadar anlamsız bir mantık umudu olduğu kendiliğinde anlaşılacaktır.

nezelle bib (Başına gelen bir işten dolayı içini kaplayan kinden kurtulan kimse). Bu mâna, cennettekilerin kinden tamamen arındırılmasını da çağrıştırmaktadır. [Bkz: 7:43,15:47] Bu kelimeye genellikle verilen “ipek” karşılığı da hürriyetle ilişkilidir.

Zira ipek giysi özgürlük ve soyluluğun simgesi gibi görülürdü. Bu yüzden harîr’i, kelimenin belirsiz formunu da dikkate alarak “tarifi imkânsız özgür bir hayat” diye çevirdik. Âyette iki şey vaad edilmektedir: “cennet ve harîr”. Harîr’i özellikle “libas”tan mücerret olarak geldiği bu makamda “ipek” diye çevirmek eşi olan “cennet”le mütenasip görünmemektedir. Kaldı ki cennete ipek zaten vardır. BU BAĞLAMDA HARÎR İLE CENNET KADAR DEĞERLİ OLAN, MADDÎ-MANEVÎ ANLAMLARIYLA “MUTLAK, MÜKEMMEL ÖZGÜRLÜĞÜN” KASTEDİLMİŞ OLMASI HEM KUR’AN’IN BELAĞATİNE HEM İLAHÎ İKRAMIN MAHİYETİNE HEM DE HARÎR’İN CENNET İŞE EŞLEŞTİRİLMEMESİNİN MÜNASEBETİNE DAHA UYGUNDUR. Allahu a’lem.”³⁰

İslamoğlu, “harîr “kelimesini; istediği ve amaçladığı mantık uğruna boynunu koparırcasına uzatıyor ve adeta sinekten yağ çıkarcasına kelimeye işkence etmekte ve bunun için de nerdeyse bir sütuna yakın yorumda bulunmaktadır.

“Harîr” kelimesine, Arap dilinin ashabı ve âlimleri tarafından; “GENELLİKLE” “İPEK” anlamı verilmiş olması İslamoğlu’nun hoşuna gitmiyor, buna yeni bir anlam bulmak; “lafız” ma’nâ “ ve maksad” arasındaki münasebetten ürettiği diyalektikle en uygun olan anlamı bulunuyor ve böylece, “Kur’an’a anlam idhâli’nin” de ne kadar zor olduğunu da alem göstermiş oluyor!

Harîr kelimesinin “ipek” değil de “özgür kişi, özgür hayat vs.” anlamına geldiğini göstermek için sergilediği mantığı görelim: (burada mütercimim istikra ile ilgili söylediklerini de hatırlayalım..)

1. “Tüm kinlerinden kurtulup özgür kalacaklar”.
2. “Harîr, “özgürlük” anlamındaki hurr’den türetilmiştir.
3. “cennettekilerin kinden^(*) tamamen arındırılmasını da çağrıştırmaktadır.”
4. “Bu kelimeye genellikle verilen “ipek” karşılığı da hürriyetle ilişkilidir.”
5. “...ipek giysi özgürlük ve soyluluğun simgesi gibi görülürdü.”
6. “...kelimenin Belirsiz formunu da dikkate alarak “tarifi imkânsız özgür bir hayat)” diye çevirdik.”

³⁰ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.1204 (not.7)

^(*) Allah Azze ve Celle zaten bunu Kur’an’da bize sarahaten beyan etmiştir. Orada “lağv” te’sîm” olmayacak, orada “her şey selam” ve “selamet” olacak.

İslamoğlu'nun söylediği bu beyhude sözler, “harîr”in nasıl “ipek” değil de “özgür” anlamına geldiğinin delilleri oluyormuş?

Peki, “harîr”in (ipek”in bu ayette kullanılmasının “münasebetsizliği” nasıl oluyomuş:?

1. “...Âyette iki şey vaad edilmektedir: “cennet ve harîr”. Harîr’i özellikle “libas”tan mücerret olarak geldiği bu makamda “ipek” diye çevirmek eşi olan “cennet”le mütenasip görünmemektedir. ”

2. “...Kaldı ki cennete ipek zaten vardır”

3. “...*harîr* ile cennet kadar değerli olan, maddî-manevî anlamlarıyla “mutlak, mükemmel özgürlüğün” kastedilmiş olması hem Kur’an’ın belâgatine hem ilahî ikramın mahiyetine hem de harîr’in cennet ile eşleştirilmemesinin münasebetine daha uygundur.”

İslamoğlu bu kadar kafa yorup kırk dereden tahrifine ve çarpıtmasına delil bulduktan sonra, yani kendisinin ilmini ve geleneksel tefsircilerin “harîr”in “ipek” diye anlamlandırmalarının yanlış, kendi yaklaşımının doğru olduğuna dair söz ettikten sonra kalkıp:

“Allahu a’lem” diyor!?!..

Peki, gerçekten “ipek” (harîr) kelimesi cennetin güzellikleri ve nimetleri içerisinde değeri ve kıymeti az olan bir madde midir? Bütün Araplarca, “ipek” olarak biline bu kelime neden İslamoğlu’nun gözünde değersiz oluyor? Allah Azze ve Celle, “cennetteki nimetler arasında; “su” “bal” şarâb” “süt” “zencebîl” “meyve” “muz” “nar” “selsebîl”den ve cenneteki “havz”ın kadehleri”nden söz etmektedir. Peki, bu sözünü ettiklerimizden cennetle münasebetini uygun kılıp da “cennete “ipek” olduğunu söylemenin münasebetsizliği nerden kaynaklanıyor? Bu sözün Kur’an’i ve Nebevî mesnedi nedir?

İslamoğlu’nun İbn Faris’in [Ebu’l-Huseyn Ahmed İbn Zekeriyya (-h.395)] hangi lügatından alıntı yaptığını işaret etmeden İbn Faris’e atfettiği sözlerin gerçekten netice itibariyle İslamoğlu’nun dediklerine mi teka-bül ediyor yoksa onun tam aksi bir manayı kastediyor görelim:

İbn Faris “harrun” (حُرُّ) kelimesiyle ilgili özet olarak şunları söyler:

“1. “Ubudiyete-kölelik- muhalefet eden ve ayıp noksandan beri olan”

2. “ tıynun hurrun” (içinde kum olmayan çamur)

3. “Zifaf gecesinde kocasının kendisine ulaşmadığı veya yanında bulunmadığı kadına “hurretun” denilir. Eğer o gece kocası yanında ile bu geceye “şeybâ” denilir.
4. “erkek kumruya sâku hurrin” denir.
5. “Kulağın küpe takılacak kısmı”
6. “hurru’l-bakli” pişirilmeden çiğ olarak yenen bakla.”
7. “ güzel ve iyi” (حَرَّ الرَّجُلُ يَجْرُ مِنَ الْحَرِيَّةِ)
8. “soğuşun zıddı, sıcaklık, harûr: Gece ya da gündüz olsun, sıcak havayla esen rüzgâr ”
9. “hirre” (susuzluk)
10. “ و من هذا الباب: الحرير، و هو المحرور الذي تداخله غيظٌ من أمر ”
”نزل به”
11. “ و امرأة حريرة ” (kinle dolu, kızgın kadın)
12. “hare” (siyah taşlı yer)”³¹

İbn Faris’in “*Mu’cemu Mekâyisi’l-Lüğâ*” adlı lüğâtındaki sözlerinin Arapça metnini ve tercümesini naklettikten sonra, İslamoğlu’nun dediklerine kulak verelim ve İbn Faris’in sözlerini nasıl çarpıttığını birlikte görelim:

“Veya:“TÜM KİNLERİNDEN KURTULUP ÖZGÜR KALACAKLAR”. Harîr “özgürlük” anlamındaki hurr’dan türetilmiştir. İbn Faris’in bu kelimeye verdiği karşılık şudur: el-harîr *ve huve’l-mahrûr ellezî tedahalehu ğayzun min emrin nezelle bih* (BAŞINA GELEN BİR İŞTEN DOLAYI İÇİNİ KAPLAYAN KİNDEN KURTULAN KİMSE).[*] Bu mâna, cennettekilerin KİNDEN TA-

³¹ İbn Faris’in [Ebu’l-Huseyn Ahmed İbn Zekeriyya, *Mu’cemu Mekâyisi’l-Lüğâ*: Thk. Dr. Abdusselam Muhammed Harun, c.2,s.6,7 Dâru’l-Fikr, Kahire, 1399/1979

[*] Hâlbuki yukarıda İbn Faris’in sözlerinde “kurtulma” diye bir kelime yoktur. İslamoğlu; ya “tedahale ” kelimesinin anlamını bilmiyor ya da bile bile burada

“ تحرر ” (teharrere) “özgürleşti” fiili varmış gibi, hareket ediyor. Fakat yukarıdaki yorumunu İbn Faris’in sözleri arasında onun yorumunu ve tercümesini destekleyecek bir söz yoktur.

MAMEN ARINDIRILMASINI da çağrıştırmaktadır. [Bkz: 7:43,15:47] Bu kelimeye genellikle verilen “ipek” karşılığı da hürriyetle ilişkilidir.”³²

Cennetteki “sundüs” [18:31; 44:53; 76:21] “istebrak” ve “ gümüş bilezikler” [76:21] (hiyâm); “çadırlar.” [55:72] “lü’lü” [22:23; 35:33; 55:22; 56:23; 52:24; 76:19]“kavarîr”[27:44;76:15,16;] “hurma” (nahl) gibi şeylerin cennetle nasıl münbasebitini buluyoruz.? Mütercim zihnindeki kurgunun kurbanı olarak mademki farklı bir “Meâl” yazıyorum, o halde bugüne kadar kimsenin söyleyemediği ya da “istinbât” edemediği şeyleri istinbât edeyim de yeniklikçi bir Meâl nasıl yazılırmış görsünler dercesine, kendine münasebet üretiyor. Zaten bu tarz anlayışa sahip olanların farklı bir şey söylemeye ve geleneği yerlere çalmaya ve eslafı rencide etmeye büyük bir hevesleri vardır. Mütercim de burada “ipek” kelimesinin Kur’an’da zikredilmesinin münasebetsizliğini bize bu vesileyle göstermeye çalışmış.!

---

³² Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.1204 (not.7)

(V)

Üstad Esed de aynı anlayışla; Kur'an'da sahabenin de tefsir ettiği birçok kelimenin, onların tefsir ettiği anlamda olmadığını bu anlamları bu kelimelere verdiğimiz zaman, Kur'an'a münasebetsizlik yakıştırmış olacağımızdan söz etmektedir. “Tıpkı “ibil” kelimesini; “deve” değil de “yağmur yüklü bulutlar “olduğunu” söylemesi gibi. Tabî İslamoğlu da büyük üstadı aynen taklid edercesine ve ondan aşağı kalmayacak derecede yeni anlamlar üretir ve Kur'an'daki bazı kelimelerin “genel”in tefsirine göre, anlamlandırıldığında Kur'an'ın ruhuna uygun düşmeyen (!) bir münasebetsizliğin ortaya çıkacağını ispatına çalışır.

Esed, Ğaşiye suresi 17. ayetini

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَىٰ لِإِبِلٍ كَيْفَ خُلِقَتْ

şöyle tercüme eder:

“PEKİ, [o yeniden dirilmeyi inkar edenler] bakmazlar mı yağmur yüklü bulutlara, [ve görmezler mi] nasıl yaratılmış onlar?”³³

Esed bu ayetin yorumunda “ibil” kelimesinin “deve” olarak tefsir edilmesinin münasebetsizliğini şöyle dile getirir:

“Yeniden dirilmeyi ve öteki dünyadaki hayatı inkar etmenin bilinçli Yaratıcı kavramını tamamiyle anlamsız hale getireceğine işaret; ayetin birinci bölümünde “yeniden dirilmeyi inkar edenler” sözlerini eklememin sebebi budur *-İbil* ismi ise, öncelikle, “develer” anlamına gelir, ki tekil şekli olmayan ve sadece çoğul şekilde kullanılan bir cins isimdir (generic plural). Ama bu isim, aynı zamanda “yağmur taşıyan bulutlar” için de kullanılmaktadır (*Lisânu'l-'Arab, Kâmûs, Tâcu'l-'Arûs*): ki bu karşılık, yukarıdaki anlam örgüsü içinde daha tercihe şayan olan bir karşılıktır.

EĞER BU TERİM “DEVELER” ANLAMINDA KULLANILMIŞ OLSAYDI, YUKARIDAKİ AYETTE ONA YAPILAN ATIF, SADECE, HZ. PEYGAMBER'İN ÇAĞDAŞI OLAN ARAPLARA HİTAB ETMİŞ OLURDU. Çünkü dikkat çekici dayanıklılığı, çok çeşitli işlerde (binme, yük taşıma, süt ve et verme, yün kaynağı olma gibi) kullanılabilmesi ve çöl ortasında yaşayan insanlar için adeta vazgeçilmez bir değer taşıması gibi

³³ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.3,s.1264

sebeplerden dolayı deve, Araplar arasında daima hayranlık ve bağlılık duyulan bir hayvan olmuştur.

AYRICA, “DEVELER”İN KASDEDİLMİŞ OLMASI, ANLAMI BELİRLİ BİR ÇEVRENİN VE BELİRLİ BİR ZAMANIN İNSANLARI İLE (GEÇMİŞ OLAYLARA TARİHÎ ATIFLARIN FAYDASINDAN BİLE YOKSUN ŞEKİLDE) SINIRLAMIŞ OLACAĞINDAN, BURADA HİÇ DİKKATE ALINMAMALIDIR. [6]

Çünkü KUR’AN’DA, ALLAH’IN YARATTIĞI EVRENİN OLAĞANÜSTÜLÜKLERİNİ GÖZLEMLEMELİK İÇİN YAPILAN ÇAĞRI, BÜTÜN ZAMANLARIN VE BÜTÜN TOPLUMLARIN İNSANLARINA YÖNELİKTİR. Bu nedenle, İBİL TERİMİNİN BURADA “DEVELER” İÇİN DEĞİL, AMA “YAĞMUR YÜKLÜ BULUTLAR” İÇİN KULLANILDIĞINI VARSAYMAK için **birçok neden** [6] vardır: Ayrıca, burada suyun buharlaşması, buharın göğe yükselmesi, yoğunlaşması ve sonunda yere düşmesi şeklindeki OLAĞANÜSTÜ DÖNÜŞÜMLÜ SÜRECE YAPILAN İŞARET, ne kadar hayranlık verici ve faydalı olsalar da “DEVELER”E YAPILAN ATIFTAN ÇOK, SONRAKİ AYETLERDE (18-20. AYETLER) GÖKYÜZÜNE, DAĞLARA VE YERYÜZÜNE YAPILAN ATIF İLE DAHA UYUMLU GÖRÜNMEKTEDİR.” 34

İslamoğlu da aynı ayeti üstadı Esed gibi tercüme ediyor ve Araplara ve de dolayısıyla müfessirlerimize Arapça öğretircesine “ibil” kelimesini “deve” olarak değil de “yağmur yüklü bulutlar” olarak tefsir eder. 35 Bunun da bu kelimenin mecazî anlamından esinlenerek söylediğini ilave etmeyi de unutmuyor. 36

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ

[6] Vurgu bize aittir.

[6] Esed, bu tefsiri Ğulam Perviz Ahmed’den (1903–1985) aldığını söyleyeceğine Arapların dillerinde binlerce yıldır bildikleri “ibil” (deve) kelimesini “yağmur yüklü bulutlar” olarak tercüme ediyor. “İbil” kelimesine “deve” anlamı vermenin Araplarca tarihî ve tabiî, Esed’in uyduruk “nedenleri”nden çok nedenleri vardır.. İslamoğlu da bu “bilimsel tefsir” illetine mübtela olduğunun farkında olmadan Esed’i taklid eder. Burada İslamoğlu’nun “meleklerin mahiyetiyle” ilgili bilimsel tefsirler hakkında söylediklerini de hatırdan çıkarmamak gerekir.

34 Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı*: c.3,s.1264,1265 (not.5)

35 Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.1251

36 Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.1251 (not.7)

ayetiyle ilgili İslamoğlu, Esed'in yorumunu yeterli bulduğu için kendisi bu kelimeye neden bu anlamı verdiğiine dair fazla açıklamaya gerek duymuyor. İnsan:18'de "selsebîl" kelimesini uydurma rivayetlere dayanarak açıklaması (not.16); İnsan:21 (not.22) Gümüş bilezikleri te'vil etmesi peki, soralım; Allah'ın orada müminlere gümüş bilezikler vermesi çok mu zordur? Neden bu kelimelerde mecazî bir anlam aranıyor? O zaman cennet nimetlerini, maddî nimetler olarak görmenin anlamı kalır mı?)

Kaf: 17 (not.3) de; İslamoğlu, bu ayeti Esed'in psikanaliz'in kavramlarıyla açıklamasına öykünerek açıklamaya çalışıyor. İnsanla "müvekkel" olan "iki melek" İslamoğlu'nun Esed'den aldığı ilhamla; "[Zıt kutuplarda] konuşlanmış olan iki (unsur) sağdan ve soldan karşı karşıya geldiği zaman" Burada İslamoğlu' da Esed'in Freud'dan esinlenerek aldığı "iç güdü" terimini kullanıyor. Acaba Meleklerin "içgüdü" olduğunu Kur'an mı söylüyor? Bütün bunların Kur'an tefsiriyle ne ilgisi var? Demek ki var? Demek ki kişinin "bir tefsir usulü" olunca, Freud dahi Kur'an tefsirine katkıda bulanabiliyor ve onun kavramlarıyla Allah'ın muradı zuhur edebiliyor!

Fîl:1 ayette "ebâbîl" in "bülbül" kelimesinden türemiş olabileceğini söylemesi gibi.

Bu vb. yorumların burada örneklerini artırabiliriz, fakat buna gerek yoktur. Bütün bu naklettiklerimizden sonra şimdi mütercime okuyucu şöyle bir soru sorsa hata mı eder?

Peki, "AYET [ler], BUNUNLA İLGİLİ BİR METİN BİLE DEĞİLKEN, NASIL BUNCA AYRINTI VERİR?"

Allah Azze ve celle kitabında İsrailoğularından söz ederken şöyle buyurur:

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا
مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

"[Biz öyle dememize rağmen] zulmedenler, bir diğer sözü kendilerine söylenen sözle değiştirdiler. Biz de bu sebeple, gökyüzünden zulmedenlerin üzerine işlemiş oldukları fisk yüzünden bir azap indirdik."

(Bakara: 59)

İsrailoğullarından kendilerine indirileni “tebdîl” edenler, belki bir nassın yerine bir diğer nassı, bir kelime yerine bir diğer kelimeyi koyarak bu tebdilde bulunuyorlardı. Bir kavimde, ayetlerin manasını tebdilden sonra kolayca nassları da değiştirirler. Kur’an’ın mütevatir bir nass olarak elimizde bulunması, bunu bugün imkânsız kılmaktadır. Fakat Kur’an’ın tefsir edilmesi masum ve korunmuş olmadığı için tefsir adına İsrailoğulları’nın başına gelen bizim de başımıza gelmiştir. Bunun için Mustafa İslamoğlu’nun Meali’ndeki tercümeleri de dâhil, birçok yorumu üzerinde yeniden düşünmesi lazımdır. Abese suresinin 1. Ayetiyle ilgili söyledikleri gibi, İsrâ suresinde “Mescid-i Aksa” hakkında söyledikleri gibi.

Bu, onun Meali için bir iddia veya tenkîs değil, bilakis Allah için bir nasihattir. Onun Meali’ni incele zahmetinde bulunan ilim erbabı ve kalem sahipleri ne derece onun Meali’yle ilgili görüş beyan etmişlerdir bunu bilemiyoruz. Böyle ağır emek isteyen bir çalışmanın takdiri, birkaç insanın onu incelediğini söylemek, makama yaraşır bir durum değildir. Asıl bu Meâl hakkında onu inceleyen ve okuyan ilim ehlinin bu konuda bir şeyler yazmalarıdır. Onların böyle bir eleştirel çalışmalarının olup olmadığından ise haberdar değiliz.

İslam ilim geleneğinde, “takrîd” -[Dâd] ile-yani bugünkü deyişle “takrîz” denen bir mes’ele vardır. Bu eser için böyle bir takrîz okuyucu açısından çok yararlı olacağı gibi, ilim sahasında da güzel bir örneklik olurdu.

Yunus: 15-17 ayetlerde; Allah Azze ve Celle müşriklerin Allah’ın Rasulü’nden (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Kur’an’ı tebdîl etmesini istedikleri anlatılır.

وَإِذَا تُلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا إِنَّا بُرْهَانَ غَيْرِ هَذَا أَوْ
بَدَّلَهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أُوْحَىٰ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبَعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي

أَخَافُ إِنَّ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ {15} قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ
وَلَا أَدْرَأَكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ {16} فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ
افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ {17}

“Kendilerine apaçık olan ayetlerimiz tilavet edilince; bizimle karşılaşmayı istemeyenler dediler ki: Bundan başka bir Kur’an getir veya O’nu tebdil et. De ki: Benim onu kendi nefsimden bir şey söyleyerek tebdil etmem^(*) (değiştiremem) asla söz konusu olamaz. Ben ancak, bana vahyedilene uyuyorum. Gerçekte ben, Rabbime isyan edecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım.

De ki: Eğer Allah isterse ben onu size okumazdım, ve siz de onu bilmezsiniz. Halbuki ben sizin aranızda ondan önce nice ömür sürdüm, hiç mi akletmeyeceksiniz?

Yalan yere Allah’a bir iftira yakıştıran veya onun ayetleriyle yalan söyleyenden daha zalim kim olabilir? Gerçek o ki; mücrimler kurtuluşa eremeyeceklerdir.”

Bakara suresi 59. ayette Yahudilerden kitabı “tebdîl” edenler, kendilerine söyleneni değil de, söylenmeyi kitabın nassları yerine koyarak “tebdîl”de bulunmuşlardı.

Mekkeli müşrikler ise, Rasulullah’dan (*sallallahu aleyhi ve sellem*) iki istekte bulunmuşlardı:1) Kur’an’dan başka bir kitapla karşılıklarına çıkmak. 2) Kur’an’ın yerine başkasını koymak. Birinci istekleri; Kur’an’ı “tağyîr” etme, ikincisi ise, Kur’an’ın ayetlerini oturup kendi indinden değiştirmesi, yani ayetlerin yerine kendi isteğiyle değişikliklerde bulunması.. Tağyîr istekleri; Kur’an’ı tamamen değiştirmeyi, tebdîl istekleri ise, tümünü değil, olanın bir kısmının yerine başka şeyleri koyması idi.

(*) Arapça’da “مِنْ تَلَقَاءِ نَفْسِي” kendi nefsimden sadır olanla, kişinin kendiliğinden yaptığı demektir. Yani kitabı tahrif etmek, ondan bir şey çıkartıp veya eklemektir.

(VI)

Mustafa İslamoğlu aynı mantığı, daha farklı konularda da işleterek “sihr” hakkında şunları söyler:

“Sihir konusundaki yaklaşımı da öyle (Bkz. 2.102). İslam'ın rasyonel (rasyonalist değil) damarını temsil eden Mutezile'nin büyük imamları sihre Esed'den daha dışlayıcı yaklaşmışlardır. SAHİ SİHRİN "ETKİSİNİ" VE İTİBARINI [*] SAVUNMAK, NEDEN 'AKİDEVİ' BİR YÜKÜMLÜLÜK GİBİ ALGILANIR Kİ? Bu konuda yapılacak hiçbir tevil ihtimal dışı değildir. Suçlama vesilesi de olamaz. Bunu yapanlar, Hanefi imamların [**] bu konuya yaklaşımını da biliyorlar mı?”³⁷

İslamoğlu, bu sözlerinde neyi söylemek istemektedir; “sihr”in varlığını mı inkâr ediyor, yoksa “sihr”in mutlak zarar vermesine inanılmasını mı eleştiriyor? Eğer “sihr” herhalükârdâ zarar vereceğini söyleyenleri kadsediyorsa, sözlerine katılmamak mümkün değil. Zira “sihr” birçok durumda insana zarar veremez. Allah izni olmadan böyle bir şey söz konusu değildir.

İslamolu'nun bunu bilmesi gerekir; “akide” denince; Kur'an'da Allah'ın ve Sünnette Rasulü'nün (*sallallahu aleyhi ve sellem*) (Ümmetin ihsan

---

[*] İslamoğlu galiba burada bir çelişkiye düşmekte, diyor ki: “...sihrin "etkisini" ve itibarını savunmak, neden 'akidevi' bir yükümlülük gibi algılanır ki? ” Peki, “sihr”in etkisinin olmadığını neye dayanarak söyleyeceğiz? Keza, “sihrin itibarı” sözü, Kur'an ilimleri üzerine kafa yoran bir insanın söyleyebileceği bir söz müdür? Mütercim; bazı kimseleri “süpürücülük”le itham ederken, kendisi meseleleri “sulandırmak”ta ve “zihinleri “bulandırmak”ta kelimelerin başına olmadık işleri getirebiliyor! Yeter ki, “sihr” varolduğuna ve bir etkisi bulunduğuna okuyucu inanmasın! Bu basları tahrif etmenin ötesinde okuyucuyu da kendisi gibi düşünmeye zorlamaktır. Buna inanınca; kime inanmış olcağız, Allah'ın dediğine mi İslamoğlu'nun dediğine mi? Burada itibar “sihr”e değil, Kur'an'ın nasslarına inanmaktır.

[**] Hanefi imamları “sihr”in “küfr olduğunu ve “sahir”in öldürülmesi gerektiğini söylemişlerdir.

³⁷ Mustafa İslamoğlu, *Muhammed Esed ve Meali: (III)*

ve ittiba ehlinin iman ettiği gibi) Allah'ın haber verdiği emir nehiy ve sadık haberler akla gelir. Şimdi "sihr" in Kur'an'da dile getirilen bir hakikat olarak "i'tikad" dışı tutulduğunu söylemek ne anlama gelir?

Sihr'in olduğunu ve "büyük bir sihr" (A'raf:116) diyen Allah Azze ve Celle'dir. Kur'an'da "sihr" ve sihr"den türeyen elli alt kelime zikredilir.

Felak suresinin tercümesi ve 4. Ayete düştüğü "6. Notu" okursanız³⁸ onun "sihr"i kabul edip etmediğiyle ilgili bilgi sahibi olursunuz. Bu yorumunda; İslamoğlu, Freud'un psikanaliz kavramlarıyla konuşur; "iç ben" gibi, "cinsellik" gibi, "duygu kirliliği" gibi Neredeyse "zina" fiilini bile Felâk 4. Ayetteki "neffâsât" kelimesini tefsirine dâhil ediyor.

Muhammed Esed, Felâk suresindeki "neffâsât" kelimesini anlamı hakkında ez-Zemahşerî'yi doğru bir mesned olarak görür ve M. Abduh'u da kaynak göstererek "sihr" in gerçekliğini reddeder.³⁹ Ancak İslamoğlu Esed gibi açıkça sihr"i inkâr etmemekle beraber ondan daha ürkek ve hesaplı davranıyor. Birçok hususta Esed'in hatalarını dile getiren İslamoğlu, onun "sihr"le ilgili görüşlerinden ve yorumlarından faydalandığı halde ne ondan ve ne de Abduh'un bu konudaki yorumlarından söz eder.

Mustafa İslamoğlu da Esed'i bu üslubunda neredeyse hatasız ve şaşırmadan takip eder ve bazen de abartılı ve aşırı yorumlarında onu bile geride bırakır. Buna misal olarak "*selsebil*" kelimesini verebiliriz. Hele cehennem "ateşi" için zikredilen "*لواحة للبشر*" ibaresi hakkında söyledikleri, Bahaî E.Yüksel'in dediklerini andırıyor.

76 İnsan:18)]; "[Ebedi Saadet'in] kaynağı olan ve orayı yücelten bir yol ara!"⁴⁰ diye tercüme ediyor. Bu tercümenin ne kadar yanlış ve anlam saptırıcı olduğunu "*Te'vil'in Tabrife Dönüşmesi*" isimli kitabımızda ele alıp inceledik.

Yine İnsan suresi 19 ayet-i kerimesinde zikredilen

³⁸ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*:s.1326,1327 (not.6)

³⁹ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.3,s.1324

⁴⁰ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s. 1203,

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا {19}

“*vildân*” kelimesini Muhammed Esed’den ⁴¹“intihalle” aynen alıp tercümesine yerleştirmektedir.

İslamoğlu, bakınız ayeti nasıl tercüme ediyor:

“Kendilerine kalıcı, GENÇLİK İKSİRİ servisi yapılacak. Sanki saçılmış tarıfsız inciler sanacaksın.”

“*Vildân*” kelimesi Kur’an’da; Muzzemmil:17; İnsan: 19; Vakıa:17. ayetlerde zikredilir. Fakat İslamoğlu; Muzzemmil suresi 17. ayetteki “*el-vildân*” kelimesini ; “bebekler” olarak tercüme eder. İslamoğlu Vakıa suresi; “17. ayetteki “*vildân*” kelimesini de “gençlik” olarak tercüme ediyor. Hâlbuki “*vildan*” kelimesi “sabiyy” (çocuk) kelimesinin çoğulu olan “sibyân” kelimesinin çoğulu gibi, “*veled*” kelimesinin çoğuludur. İslamoğlu ise, bunu “sebeha” veya “sebbeha” fiiline kıyasla mı “subhan” siyğasında bir masdar imiş gibi tercüme ediyor ki buna gerçekten sabilerin bile aklı şaşar.

İslamoğlu, İnsan suresi 19. ayet-i kerimesindeki;

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا

Ayet-i kerimesini de bu anlayışın ışığında bilinçli bir tarzda saptırarak tercüme ediyor. Saptırmadan tercüme ettiğini söylüyor ise, “*إِذَا رَأَيْتَهُمْ*” cümlesindeki “*هُم*” çoğul zamirini, kimlere ait olduğunu söylemesi gerekir.

Bu ayetteki, bu zamir, “*وِلْدَانٌ*” kelimesine aiddir. Çünkü ondan önceki ayette İslamoğlu’nun Esed’den kopyalayarak ve çalarak intihal ettiği “*selsebîl*” kelimesi geçmektedir ki, bu ayette de zamirin aid olacağı herhangi biri isim yok.

⁴¹ Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı*: c.3,s.1217

Şimdi bir de bu açıklamamızdan sonra İslamoğlu'nun İnsan suresi 19. ayet-i kerimesini nasıl çarpıtarak tercüme ettiğini bir görelim:

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا

Bu ayette, “*vildân*”ı kendilerine hizmet ettikleri insanlar Müminler; yani cennet ehli; aynı surede 10. ayette kendilerinden söz edilenlerdir.

İslamoğlu; “وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ” cümlesini, “وَ يَطَافُ عَلَيْهِمْ” diye tercüme eder. Ki bu Kur’an nasslarının tercümesinde gaflet sebebiyle değilse, büyük bir cinayet ve haddini aşmadır. Bu da bize Kur’an’a anlam idhalinin o kadar zor bir şey değil, bilakis çok kolay olduğunu göstermektedir. İnsan 19. Ayetteki “*vildân*” fail iken, İslamoğlu’na göre, bu ayetteki bu isim fail olmaktan çıkmış; “KALICI, GENÇLİK İKSİRİ ” ne dönüşmüştür. İslamoğlu, böylece Arapça’nın kimyasını dahi bozabiliyor.

İslamoğlu galiba bu ayeti, Mutaffifîn 25. ayetinde cennet ehline ikram edilecek olan “rahîk-i mahtûm” ile karıştırıyor.

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ

Zira orada, sunma” fiilinden söz etmemiz mümkünken,

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ

Cümlesinde böyle bir tercüme imkânımız yoktur.

“Kendilerine kalıcı, GENÇLİK İKSİRİ servisi yapılacak. Sanki saçılmış tarifsiz inciler sanacaksın.”

İnsan suresi 19. ayet-i kerimesinin tercümesi şöyle olmalıydı:

“Onların etrafında [onlara hizmet etmek için] hep genç kalacak olan çocuklar/gençler [*] dolaşıp dururlar, onları görünce, onları saçılmış bir[er] inci gibi görürsün.”

[*] Ebu Ubeyd bu gençlerin” kollarında bilezikler olduğunu, ezz- Zeccâc ise, takılar olduğunu söylemiştir. *Mekâyi'l-Lüğâ*'da ise küpeli gençle oldudğu söylenir.

Burada sevgili kardeşlerime bir hatırlatmada bulunuyorum, özellikle Arapçası olanların *e-mail* adresime yazarlarsa, kendilerine Bahaiîlikle ilgili belgeleri ve kitapları gönderebilirim. Türkiye’de Müslümanların büyük bir çoğunluğunun Bahaîlik ve Şia’nın batınî tefsirlerinden haberleri olmadığından; ne Esed’in Meâli’ndeki Bahaî etkileri görebilmişlerdir ve ne de Mustafa İslamoğlu’nun Esed’i taklid edeceğim diye içine düştüğü vahim hataları ve aşırılıkları anlayabilmişlerdir.

İşte biz bu çalışmamızda; her iki mütercimim de tercüme ve yorumlarını (Enbiya suresi esas olmak üzere) kimi zaman farklı konulardaki benzerlikleri de ele alarak incelemeye ve doğru olduğunu zannettiğimiz bir üslupla zannettiğimiz bir üslupla anlamaya ve eleştirmeye çalıştık.

Âcizane, Esed’in Meâli ile ilgili çalışmamızda “*Kuş Risalesi- Kur’an Kıssalarının Mecazileştirilmesi*” adlı geniş çalışmamızda Esed’in Meâli’ndeki yorumları ve te’villerinin üzerinde durarak, onun Meâli’nde sergilediği felsefî hermenötik yönetimini ve yorumlarını Freud’dan, naturalistlerden, Kadiyaniler ve Kur’ancılar’dan ve bazı Müslüman müfessirlerin kim zaman yanlış tefsirlerinden nasıl etkilendiğini yazarken, onun aslında 20. yy.’da Kur’an’ı en usta ve diplomatik bir şekilde modernist batınî bir yöntemle eleştirdiğini de göstermeye çalıştık. Bu sözümün Esed’in birçok sevenini ve ilim adamını rahatsız edeceğini biliyorum. Fakat bu gerçeği dile getirmek zorundayız.

Bu sözleri söyleyip söylememek üzere çok düşündüm. Fakat Allah’ın kitabına ve O’na “*sıkd ve adl*” olan bir kitap olarak iman etmemin ve Rasulullah’ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bu ilahî risaleti tefsir ve tebyîn etmesinin ve ashabın bu kitaba imanları ve onun te’vili ve tefsiri için verdikleri ilmi mücadelenin ve cihadlarının hakkı için bunları tarihe not düşmek adına yazmak ve söylemek zorunda kaldım.

Bu konuda Mısırlı dostum ve değerli ilim adamı ve akademisyen; İbrahim Avad’ın “*Muhammed Esed Kemâ la Yarifuhu el-Kesîrûn*” adlı kitabını okursanız Esed’in Meâli’nde küfr olan sözler olduğunu, fakat onu tekfir etmenin kendi ilminin ve dindeki sorumluluğunun fevkinde olduğunu, bunu ancak kendisinden ilimce daha yüksek bir hey’et tarafından verilmesini gerektiğini söyleyebilmiştir. Ahmed Huseyn Deadat (1918 - 2005) ise, Kadiyanîlerin kâfir olduklarını ilan ettiği beraetinde, Muhammed Esed’in

de Kadiyanîlerden olduğunu imâ ederek ondan ve “*The Message of The Quran*” adlı tercümesinden teberrî etmiştir. (bkz: www.antiahmadiyya.org. (Belge tarihi: 23.07.1987))

(VII)

Mustafa İslamoğlu, Meâli'nde ayetlerin anlamları (ister ilk anlamı ister ikinci derecede anlamları üzerinde olsun) dipnotlarında bolca açıklamalarda bulunur. Ayetlerde olmayan anlamı “takdir”den kaçındığını söylediği halde öyle takdirleri de bulunur ki, ayetlerin Arapça'sının hududunu zorlar ve delaletin seyrini ve alanını altüst eder. Bunu yaparken de zayıf olan görüşleri ve tercihleri öne çıkararak, bunu meşru göstermeye çalışır. “Tâbût” “harîr” ve cinn” kelimeleriyle ilgili açıklamalarında yaptığı gibi.

Birçok ayetin tercüme ve te'vilinde “lafz”a aykırı anlama iltifat etmediği”ni ⁴² söyleyen İslamoğlu, bunu tebrîr gayesiyle ve okuyucunun zihninde önceden peşin hükmün oluşmasını sağlamak niyetiyle söylemektedir. Hâlbuki Meâli; yüzlerce tercüme hatası, abartılar; anlam ve delalet tahrifi ve çarpıtmalarla doludur.

Tercüme ve yorumlarıyla ilgili bir savunma hattı ve çemberi oluşturmak için İslamoğlu;

“..Eminim ki Kur'an, bizim anlama çabamız sırasında vardığımız sonuçların kendi bünyesine uyup uymadığını o mucizevi yöntemiyle test edecek ve bünyesine uymayanları kabul etmeyecektir.” ⁴³ diyor.

Ama “*Kur'an'ın bu mucizevî yöntemi*”nin ne olduğunu ve nasıl anlaşılacağından söz etmez. Bu nedenle de bu sözleri anlamsız kalmakta. Eğer bu sözün ne demek olduğunu açıklasaydı ve buna münasip olan misaller verseydi, daha iyi olurdu. Biz de böylece Kur'an'ın kendi bünyesine aykırı olanı nasıl bertaraf edip kendisini mucizevî olarak koruduğunu anlardık. İslamoğlu'na haksızlık etmemek gerekiyor; ya söylediklerine dair misalleri kendisi vermiştir, ya da bu misaller Kur'an'da olduğu halde biz anlamamış oluyoruz.

Tabiî ki bazı müellifler, kendi eserlerindeki hataları kolay kolay kabul etmezler. Bu çalışma; Kur'an Meâli gibi bir alanda olunca; İslamoğlu'nun sözlerinden anladığımız veya onun anlatmak istediği şudur

---

⁴² Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s. 20

⁴³ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s. 22

diyebilir miyiz? İslamoğlu ya ‘benim Meâlimdeki hataları ben de bilmesem dahi Kur’an bunu kendi mucizevî yöntemiyle ortaya çıkarıp tashih edecektir’ diyor ya da ‘benim Meâlimdeki hatayı ancak Kur’an’ın mucizevî tashih -“test” yöntemi - söylediği gibi bilen kimseler anlayacaktır.

Tefsir ilminde bugüne kadar âlimlerimiz tefsir usulü ve kaideleri arasında ‘kendi bünyesine uymayanı’ “mucizevî test” yönteminden söz etmiş olabilirler, bunu bilmememiz bizim cehlimizdir. Bilmemek değil, ilmi öğrendiğinde itaat etmemek ayıptır.

“ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ” cümlesiyle ilgili söyledikleri; söylediklerini

zorakî ibarelerle ve te’villerle zihinlerimize nakşetmek istemesine rağmen, sahabenin tefsirinden buna delil olabilecek en zayıf bir eser veya haber nakletmez. Bu durumda, Kur’an’da çok önemli bir meseleyi açıklayan bir ayeti ve benzerlerini “çift özneli” bir cümleymiş gibi göstermek için, Kur’an’dan ve Sünnet’ten ya da sahabe kavlından misal vermesi gerekirken, bunu yapmaz. Hâlbuki o kadar basit ve de tefsir ilmiyle ilgisi olmayan konularda öyle uzun açıklamalar yapar ki, Meâlini ‘görünmek ve göstermek için’ yazmadığını söylerken, adeta bizzat Meâlinin dipnotlarında bunu inkâr edercesine kimi yorumlarda bulunuyor.

Allah’ın sıfatları hususunda da garip sözler sarfeden İslamoğlu, akıllara kuşku tohumları eken sözler sarfetmektedir.

İhlâs Suresi ilk ayetini şöyle tercüme eder.

[Ey Muhatab] “De ki O, Allah’tır. Eşsiz-benzersiz bir tek’tir.”⁴⁴

(s. 1323) not: 2’ de şöyle diyor:

“Ehad sıfatı müşebbehe olması hasebiyle ve “teklik” O’na mahsus ve zatıyla “kaim” demektir. Vahid yerine Ehad gelmesi, maddi manevi, aklî-hissî tüm boyutlardan ve açılardan biricikliğini, eşsizliğini ve benzersizliğini ifade içindir. VAHİD OLAN “BİR” PARÇALARDAN MEY-

⁴⁴ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.1323)

DANA GELEBİLİR. Fakat ehad olan “tek”, parçalanamaz olanı ifade eder.”⁴⁵

Bakara suresi 163. ayette ise;

وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

kelimesini yine “bir tek ilahtır” diye tercüme ediyor.

Kur’an’da 16 yerde Allah Azze ve Celle için “vâhid ve 6 yerde de “el-vâhid” sıfatı zikredilir.

İslamoğlu’nun yukarıdaki sözlerinden ne anlaşılır?

Allah Azze ve Celle, “ehad” olarak zikredildiğinde “bölünmeyen” ve “vâhid” olduğunda “parçalardan mı meydana gelmiş oluyor?

Yusuf suresi 39. ayet-i kerimesindeki [اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ] “el-Vâhid” sıfatını ise “...biricik Allah ” olarak tercüme ediyor:

Sâd suresi 65. Ayette de; “el-Vâhid” kelimesini/sıfatını, “tek” olarak tercüme ediyor.

Zümer suresi 4. ayetinde geçen “هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ”

“el-Vâhid”i ise, “tek bir Allah” diye tercüme ediyor.

Ra’d suresi 16. ayetindeki “وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ” cümlesini “biricik güç sahibi” diye tercüme eder.

Mümin suresi 16. Ayette ise, “لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ” cümlesini de; ...tek Allah’a” diye tercüme ediyor.

⁴⁵ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.1323 (not.2)

Bu ayetlerin tercümesinde gördüğümüz kadarıyla Mustafa İslamoğlu “vâhid” kelimesini “Arapça’daki “ferd” (الفرد) kelimesi imiş gibi tercüme ediyor. Çünkü Arapça’da “biricik” kelimesi “vahîd” “bir” demektir, “ferd” değil, “vahîd” (الوحيد) demektir.

Nuh suresi 17. ayet-i kerimedeki “ نَبَاتًا ” masdarının “elif”in “tenvin”li gelmesinden hareket ederek bu kelimeyi “nekire” görerek; bunun da “tarif edatı” “el” almamasından ötürü, belirsiz bir kelime olduğunu sanki bu belirsizliğinde ayetin manasını veya konumunu “müteşabih” kıldığını söylemek ister gibi.

“Allah sizi yerden TARİFSİZ BİR BİTİRİŞLE BİTİRMİŞTİR.”

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا

Ayette gördüğümüz gibi, “nebât” kelimesi, kök olarak “nebete” ile aynı kökten iken “nebt” bu ayette “ أَنْبَت ” fiilinin masdarı olarak zikredilmemiştir. Öyleyse, buradaki “nebât” kelimesi, “enbete” fiilinin masdarı olarak zikredilmemiştir.

Mustafa İslamoğlu’nun tercümesinde ise “nebât” kelimesi “inbât” anlamında tercüme edilmiştir. İslamoğlu, acaba ben bu “nekre” olan kelimeden nasıl bir anlam üretebilirim derken, masdarla müteaddi fiilinin masdarı ile “lazımî fiilin” masdarını birbirine karıştırdığı gibi, yerden bitişin “tarif”sizliği gibi bir anlamı da ayete eklemek zorunda kalmıştır.

Hâlbuki Allah Azze ve Celle, insanı kaç şekilde ve dönemde yarattığını Kur’an’da ayrıntılı olarak zikretmiştir. O halde tercüme neden böyle bir ifadeyi kullanmak gereğini duyuyor?

Bildiğimiz kadarıyla; Arapça’da “kelime”; “isim”, “harf” ve “fiil” olarak üç kısma ayrılır. Harfler mebnidir. İsimler mu’reb (i’rab’a) dahildir. Fiiller ise, “sarf”a dahildir. Fiillerde “ta’rif” ve “tenkîr” olmaz. “Tenkîr” ve “ta’rîf” isimlerin alametidir. İsimler ister masdar olsun, ister “fail” “-el” eki almadıkları zaman “nekire” dirler, yani tarifsizdirler. Bu,

kelimenin Nahv'daki teknik tariflerine ait bir kullanımdır. Yani "ta'rîf" ve "tenkîr", Arapça kalıp olarak ismin bünyesiyle ilgili teknik bir kaide gereğidir. Hakeza Arapça'da "tarif" izafe ile de yapılır.

Demek ki İslamoğlu'nun;

"Allah sizi yerden TARİFSİZ BİR BİTİRİŞLE BİTİRMİŞTİR."

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا

Nuh suresi 17. ayet-i kerimedeki "nebât" kelimesine, Kur'an'daki ma'nadan değil, Nahv'deki teknik tariften hareket ederek anlam veriyor. Peki madem öyle, bu kelime aynı zamanda"tenvin"li olan bir kelimedir. "tenvin" de nahvin konusudur. Neden bu kelimenin tercümesinde aynı zamanda, "tarifsiz nekre, tenvin içeren bir kelime olan "nebat" ya da bitiriş demedik? Böylece İslamoğlu, Kur'an'daki kelimelerin anlamlarından olmayanı dahil etmediğini söylemekle ne kadar isabatli konuşmuş oluyor? Bu mesele her ne kadar anlaşılır bir mesele ise de, Kur'an'a anlam idhâlinin örneklerinden sayılır.

Abese suresi 25. ayet-i kerimesini de tıpkı Nuh suresi 17. ayet-i kerimedeki anlayışla tercüme ediyor.

أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا {25} ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا {26} فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا {27}
عَبًّا وَقَضْبًا {28}

"Elbet, suyu TARİFSİZ BİR CÖMERTLİKLE [*] Biz indirmekteyiz." Sonra toprağı TARİFSİZ BİR İNCELİKLE [**] yarmaktayız. derken, orada tohumu yetiştirmekteyiz...Mesela [*] üzüm bağları, sebze bahçeleri,.."⁴⁶

[*] İslamoğlu, burada "CÖMERTLİKLE" sıfatını, "sabbe" (döktü, akıttı, boşalttı) fiilinin, zaman zaman mecaz olarak kullanımından almaktadır. Yoksa Kur'an'da bu fiil de böyle bir anlam yoktur. Allah'ın indirdiği her şey O'nun cömertliğindedir. Rızık vermesi de O'nun cömertliğindedir., Su indirmesi de, kar yağdırması da yağmurları göndermesi ve güneşi ve ayı var etmesi de..
Fakat aynı tercüme yöntemini;

diye tercüme etmektedir. İslamoğlu, benzer anlam üretme yeteneğini burada sergiliyor ve “tarifsiz” kelimesini; Kur’an’daki “nekire” bazı kelimelerin anlamına idhal ederek, Meâl ilmine yeni bir kavram hediye ediyor.

Bir kez basit bir akletmekle Allah’ın “cömertliğinin tarifsizliği”nden söz etmek doğru değildir. O’nu cömert görmesek ve bunun tarifini de bilmemiş olsaydık, O’na “hamd”etme’nin ne anlamı kalırdı, Bu hakikat, bize O’nun isim ve sıfatlarını bize bütün açıklığıyla tanıtıyor.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ فَأَخْتَلَطَ بِهِنَّاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَّاحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا

Kehf suresi 45. Ayetteki “كَمَا أَنْزَلْنَا” cümlesinde göstermez. Zira burada “su” (Mâ’) kelimesi nekiredir. Burad ise bu cümleyi; “...gökten indirdiğimiz su gibidir” diye tercüme eder. Hâlbuki bu ayette de su “nekire”dir tafir edatı almamıştır. Burada ise “tarifsiz” sıfainı kullanmıyor. [**] İslamoğlu, “şakka” fiilini de burada “TARİFSİZ BİR İNCELİKLE” diye tercüme ediyor. Fakat bunun anlamında “incelikle” sıfatının olduğuna ve diğerlerini olmadığına delalet eden nedir. Allah Azze ve Celle yağmuru da “incelikle” indirmekte değil midir? İnsanı da “incelikle” (yani özenle ve çok mükemmel bir surette ve harikalıkta) yaratmıyor mu? Peki, İslamoğlu bunu kasıtlı mı yapıyor dersiniz, bunu Allah bilir demekten başka bir diyeceğimiz olmaz Ancak, Kur’an kelimelerini daha da anlam aşamasında yeni vecihlerin araştırmak ve yeni anlamalar üretmek kasdıyla bu yanlışlıklara ve abartılara düşüyor. Ayetteki ﴿لَأ﴾ kelimesi, “toprak” değil, yeryüzü demektir. Arapça’da “toprak”a “türâb” denilir. Yeryüzü ile toprak arasında Arapça’da dağlar kadar fark vardır. Burada Allah Azze ve Celle yeryüzünün tamamını kasederek kıtaları, kıtalardaki, nehirleri ve dağları vadileri ve ovaları nasıl birbirinden ayırdığını söylemektedir. Allah doğrusunu bilir. Çünkü Arapça’da “شَقَّ” fiili, kuvvet ve güç kullanarak bir şeyi birbirinden ayırmaya denir. Dolayısıyla bu fiil, sadece “yarma” anlamını ifade etmez.

[**] Ayette “mesela” kelimesine mana olarak denk düşen bir kelime bulunmamaktadır. Eğer bu ayetteki ifadelerin başına “mesela” getirmek gerekiyorsa, Kur’an’da buna benzer bütün ayetlerin de tercümelerine de böyle davranmak gerekir.

⁴⁶ Mustafa İslamoğlu, *Hayat kitabı Kur’an- Gerekeçeli Meal*: s.1221

Abese suresi 28. ayette geçen “ وَقَضَبًا ” “kadb” kelimesini; İbn Abbas, Katade, ed-Dahhâk ve es-Suddî ve el-Hasen el-Basrî, hayvanların yediği “yeşil ve taze ot” diye tefsir etmişlerdir.⁴⁷

Abese suresindeki 30. ayette geçen “ğulb” kelimesini de “balta girmemiş sulak orman” diye tercüme eder. Hâlbuki ayette “sulak” kelimesi yoktur. “ğulb” kelimesi de; ‘insanın içinde yürümekle bitirmeyi baş edemeyeceği kadar uzun’ demektir.⁴⁸

İnsan suresi 76/21. ayette geçen

وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

“Rableri [o gün]temzi olan bir şarâbı[içecek]içirecektir”

“Rableri, onları TEMİZ VE TEMİZLEYİCİ olan tarifsiz bir içecek ikram edecek.”⁴⁹

Böyle vasfedilen bir içecek nasıl tarifsiz oluyormuş? İslamoğlu burada da “ شَرَابًا طَهُورًا ” tarifsiz bir içecek kılıyor. Bu su; “TEMİZ VE TEMİZLEYİCİ ” olduktan sonra nasıl tarifsiz oluyor. Allah suyu tarif etti ya?

Bakara suresi 173. ayette Allah’ın “Ğafûr” ismini, tarifsiz bağışlayıcı, olark tercüme etmektedir.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Allah Azze ve Celle “ غَفُورٌ رَحِيمٌ ” isimlerini; “tarifsiz bağışlayıcı eşsiz merhamet kaynağıdır ” olarak tercüme ediyor. Peki, neden “ غَفُورٌ ” kelimesi, “tarifsiz bağışlayıcı” olarak tercüme edilirken,⁵⁰ “ رَحِيمٌ ” kelimesi; “tarifsiz merhamet kaynağı” olmuyor da “eşsiz merhamet

⁴⁷ İbn Kesir: c.4,s.742

⁴⁸ İbn Kesir: c.4,s.742

⁴⁹ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an- Gereğçeli Meal:*

⁵⁰ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an- Gereğçeli Meal:* s.60

si; “tarifsiz merhamet kaynağı” olmuyor da “eşsiz merhamet kaynağı” olarak tercüme ediliyor. Bu da İslamoğlu’nun bu tercümelerinde ilmî olmaksızın çok, gelişigüzel ve keyfî olarak Allah’ın bazı isimlerini tercüme ettiğini gösterir.

Hakeza benzer bir tercüme de Bakara suresi 182. Ayette gösterir:

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

isimlerini, de bu ayette ise, şöyle tercüme ediyor:

“Elbette Allah tarifsiz bağışlayıcıdır, eşsiz merhamet kaynağıdır.”

Peki, neden Allah’ın “Ğafûr” ismi de tıpkı “Rahîm” ismin de olduğu gibi, “merhamet”inde “tarifsiz” değil de “eşsiz” oluyor? Durumun aksini düşünelim, yani “Rahîm”i de “Ğafûr” gibi tercüme etsek ne sakıncası var? Mesela: “Ğafûr” neden “eşsiz” bağışlayıcı olmuyor?

(bkz. Gerekçeli Meâl: s. 68, 2/192; (tarifsiz bağışlayıcı)

Nebe’ suresi 6. ayetteki **مَهَادًا** kelimesini (tarifsiz bir beşik)

Nebe’ suresi 7. **وَالْجِبَالِ أَوْتَادًا** “dağları da direk kıldık” ibaresini “ve dağları da (o beşiğin) ayakları” ayakları olarak tercüme ediyor. (*) Burada yeryüzünün beşik kılınmasından değil, üzerinde yaşanacak bir keyfiyette

(*) Mustafa İslamoğlu, bu ayetin yorumunda diyor ki:
“...Kur’an’ın eşsiz belağatına harika bir örnek. Yeryüzü ölçeğinde bir beşiğe dağlardan ayak yakıştırdı. Bebeği insan olan bu beşiği sallayan el, ALLAH’IN KUDRET ELİ, bu seli harekete geçiren şefkat ilahi rahmettir. Teşbihin imâ ettiği karşısında akıllar secdeye kapanır.”
İslamoğlu, burada Allah’ın elinden ve kudretinden söz ettiği halde akidesini tarif etmek için “kudret” ve “el” meselesini gereksiz yere gündeme getiriyor. Hâlbuki Sahabe döneminde ve ondan sonra da selevin âlimleri “Allah’ın kudret eli” diye bir bid’ât kavramı kullanmamışlardı. Bu anlayış Allah’ın isim ve sıfatlarını; mücerred akla dayanarak te’vil etmektir. Türkiye’de Allah’ın isimlerinin te’vilini büyük bir savunma ile dillendirenler, Allah’ın “el” sıfatını ispat edenleri “tecsim”le suçlamaktadırlar. Ancak, “Allah’ın kudret eli” gibi bir tuhaf nitelemeyi de biz ancak Mürcie’den ve Cehmiyye’den öğrendik. Bu meseleyi, burada şimdilik izaha girmiyoruz.

yaratılmış olmasından söz edilmektedir. Ayetteki “mihâd” kelimesi de “mehd”in çoğulu değildir. Çünkü bu kelime “fiâl” siyğasında zikredilmiştir. İbn Kesîr (rh.a) “mihâd” kelimesini “mumehhede” anlamına geldiğini söylemektedir.⁵¹

Dağların, “o beşiğin ayakları kılınması” gibi, aşırı ve abartılı sözler ise, bu ayetle ilgili tefsiri yansıtmaz. Mütercimim zihninin ürünüdür. Çünkü mütercimim Kur’an’a yeni anlamlar ekleme ve bu uğurda yeni anlamlar üretme merakı, tuhaf o ibareler serdetmesine sebep oluyor. Bunun içindir ki mütercim; Allah’ın kudret elinin insanın beşiği olan dünyayı sallamış olduğunu söylüyor.

Nebe’ suresi 9. ayetini **وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا** “Uykunuzu ölüm^[**]

[sembolü] kıldık] kıldık” diyerek “istirahat” ve “sükûn, ve “sekîne” anlamına gelen “sübât” kelimesini ölüm olarak tercüme ediyor. Halbuki bu mecazî anlamlardandır, tek anlam değil. Kur’an’daki “sebt günü”nü düşündüğümüz zaman bu kelimenin “sübât” -ölüm- olarak tercüme edilmesi, ancak mecazî olarak mümkündür. Fakat zaten Kur’an’da bu zikredildi. Sarih’i zikredilen bir kelimenin hangi manada “kinaye” olarak” veya “mecazî” olarak zikredildiğinden söz edebiliriz?

Zümer 42. ayet-i kerimesinde;

اللَّهُ يَتَوَفَّى لَأَنْفُسٍ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا

“Allah, nefisleri ölüm vaktinde öldürür ve uykusunda ölmemiş olan nefisleri de ”

“ Allah, insanların canlarını ölümleri sırasında alır, henüz ölmemiş olanları da uykusunda alır.”⁵²

⁵¹ İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'an el-Azîm*: c.4,s.725

^[**] Hâlbuki İslamoğlu, “Subât” kelimesini ise “Ġafûr” ve “Rahîm” kelimelerini tercüme ettiği gibi tercüme etmez. İslamoğlu, mantığına göre, burada “subât” kelimesini de “tarifsiz bir ölüm “diye tercüme etmesi gerekmez miydi.

⁵² Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı - Gerekeçeli Meal*: s.919

وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا

“uykusunda ölmemiş olan nefisleri de” anlamında iken, mütercim, bunu

“...henüz ölmemiş olanları da uykusunda alır.” derken ölümüne hükmettiklerini (katında) tutar, geri kalanları sonu yasayla belirlenmiş bir süre doluncaya kadar (geriye) salar” diye tercüme eder.

Peki, “uykuda ölme” veya “uykunun dışında bir zamanda ölme”nin hepsi de; ayette ölüm için söylenen; **“حِينَ مَوْتِهَا”** [ölümünün geliş vakti] değil midir? Uykuda ölme de bu bakımdan “hiyne” zaman zarfına dâhildir.

Uyku, burada bir nevi ölüm olarak nitelenmiştir. Dolayısıyla ayet “uyku”nun gerçek bir ölüm olmadığını anlatmaktadır. Mustafa İslamoğlu, adeta ayete aynı şeyi tekrarlamıştır. Çünkü “ölüm sırası” denen şey, sadece “uyanıklık” halini değil, “uyku” halini de kapsar. O halde “uykusunda ölmemiş olan nefisler” nedir?

“Allah nefisleri ÖLÜM VAKTİNDE öldürür ve UYKUSUNDA ÖLMEMİŞ OLAN nefisleri de ”

Cümlesindeki; “...UYKUSUNDA ÖLMEMİŞ OLAN nefisler..” yine bir ölüm zamanı olan **“حِينَ مَوْتِهَا”** [ölümünün geliş vaktin]de, zamanı içinde ölmüşlerdir.

Zümer 42. ayetin devamında;

فِيْمَسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ ۖ يُرْسِلُ الْاٰخِرَىٰ اِلَىٰ اَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ اِنَّ فِيْ
ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ

“...ölmesine hüküm vermiş olduğu nefisleri tutar ve diğerlerini adı konulmuş olan bir süreye kadar [öldürmeden hayatta]serbest bırakır. Bunda tefekkür eden bir kavim için nice ayetler vardır.”

et-Taberî der ki:

“ Bize, Muhammed İbnu'l-Huseyn anlattı, dedi ki: Bize de Ahmed İbn'ul- Fadl anlattı o da dedi ki; bize de Esbât o da es-Suddî'den nakletti: Allah, ölüm vakti geldiğinde nefisleri öldürür”ün manası; şudur deyip dedi ki: Uyku esnasında nefisler ölür, Uykuda ruhlar kabzedilir. Böylece ruhların bazıları -uykuda- diğer bazılarıyla karşılaşır-ölülerin ve uyukuda olanların ruhları- Birbiriyle karşılaşır ve birbirine soru sorar. Ardından yaşayanların ruhları serbest bırakılır ve bedenlerine dönerler. Diğerleri de -dünyaya- dönmek ister, fakat ölümlerine hükmedilmiş olan nefisler tutulur bırakılmaz. Diğerleri ise, belli olan bir ecele kadar o ecellerinin tamamlanması için serbest bırakılır. ”⁵³

Bir hadislerinde Allah'ın Rasulü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurur:

إذا أوى أحدكم إلى فراشه فلينفذ فراشه بداخلة إزاره، فإنه لا يدري ما خلفه عليه، ثم يقول: باسمك ربّي وضعت جنبي، وبك أرفعه، إن أمسكت نفسي فارحمها، وإن أرسلتها فاحفظها بما تحفظ به عبادك الصالحين

“Biriniz -gece- yatağına girceği zaman, yatağını izarının içiyle çırpsın, zira o, yatağının üzerinde neyi bıraktığını bilemez. Sonra şöyle desin: Senin adınla Rabbim; yanımı yatağıma koyuyorum ve Sen'in adınla kaldırım.

⁵³ et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân fî Te'vil Âyi'l-Kur'an*: Thk. Muhammed Mahmud Şakir, Daru'l-Meârif baskısı. www.islamweb.net

حدثنا محمد بن الحسين قال : ثنا أحمد بن المفضل قال : ثنا أسباط [299] : عن السدي في قوله (: الله يتوفى الأنفس حين موتها قال : تقبض الأرواح عند نيام النائم ، فتقبض روحه في منامه ، فتلقى الأرواح بعضها بعضا : أرواح الموتى وأرواح النيام ، فتلتقي فتساءل قال : فيخلى عن أرواح الأحياء ، فترجع إلى أجسادها ، وتريد الأخرى أن ترجع ، فيحبس التي قضى عليها الموت ، ويرسل الأخرى إلى أجل مسمى قال : إلى بقية آجالها

Eğer nefsimi tutarsan ona merhamet et ve eğer onu bırakırsan da salih kullarını koruduğunla onu koru!”⁴

Biz bu hadiste bu ayetin güzel bir surette tefsir edildiğini söyleyebiliriz.

Nebe’ suresi 10. ayette ki “libâs” kelimesini de yukarıdaki mantıkla tercüme ediyor.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ ibaresini (tarifsiz bir örtü)⁵⁵ diye tercüme eder.

Burûc suresi, 22. ayetteki;

“ فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ”

cümlesindeki “ levh” Allah Azze ve Celle’nin keyfiyetini bileceği bir “levh”tir. Bunu;

“ Tarifsiz BİR HAFİZADA KORUMA altına alınmıştır.”⁵⁶

diye tercüme eder.

Mütercim, bu ayetteki “levh” kelimesini, “..BİR HAFİZA” “levh” kelimesini “hafiza” olarak nitelendirdiği halde, “mahfûz” kelimesini “koruma” anlamında anlıyor.

“Bir levh’de mahfûzdur” bu niteleme “mecîd olan Kur’an” için söylenmektedir. “Levh” kelimesi, “nekire” olmasına rağmen, İslamoğlu, bunu, “tarifsiz bir levh[a]” demiyor. Hâlbuki Allah’ın isim ve sıfatları ile ilgili gördüğümüz gibi tarif edatıyla zikredilmeyen isimleri “tarifsiz” ifadeyle açıklıyor.

Ayetin tercümesi şöyle olabilirdi:

⁵⁴ Buhari, *Sabih*: Kitabu’d-Deavât: 5691, Müslim, *Sabih*: Kitabu’z-Zikr ve’d-Dua:2714 et-Tirmizii:3401, Ebu Davud: 5050

⁵⁵ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı - Gerekçeli Meal*: s.1240

⁵⁶ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı - Gerekçeli Meal*: s.1212

“ Gerçek ki O, Mecîd olan Kur’an’dır, korunmuş olan levh’de” Biz burada kelimelerin aslını koruyarak zikrettik ki, ayette tercümede nelerin değişip değişmediği görülsün. Levh bizce bilinen bir şey değildir. Ama yaratılmış olduğu malumdur. Tıpkı Arş’ın yaratılmış olması gibi. Gerçi “Arş” kelimesini -hâşâ- otorite olarak niteleyenler, onun yaratılmış bir şey olmadığını söylemektedirler.

“akıl sır ermez bir anakart” veya “sınırsız merkezî bellek” vahiy de dahil bütün bir varlık alemine dair ilahi bilginin kayıtlı tabiatını ifade eder. Zaten *levhin mahfuzin*’deki belirsizlik, onun akla hayale sığmayan bir “merkezî hafıza gibi bir kayıt, kağıtla kalemle izah edilemez..”⁵⁷

İslamoğlu’nun “levh” kelimesini; adeta bilgisayar parçası veya bir aletmiş gibi nitelenmesi, tipik bir bilimsel tefsir örneğidir. Akla gelen her şey tefsir olsaydı, bugün elimizde sahîh bir Kur’an tefsiri kalır mıydı acaba?

Bu ayette zikredilen “levh” belki lügavî yönden yani “nahv” kaidesince “nekire” olan “levh” kelimesini “belirsizlik”le niteliyor. Bu, aslında ğayba dair olan bir husustur. Allah, değil levh’i, birçok hususu ayrıntısıyla bize açıklamamıştır. Bu da O’nun hikmetinin bir gereğidir. Belirsiz olan bir şeyi İslamoğlu’nun adeta bir bilgisayarı tarif eder gibi yorumlaması hangi bilgiye dayanıyor?

Mustafa İslamoğlu, *İman Risalesi* (1993) adlı kitabında “ğayb” konusuna dâhil olan melekler hakkında şöyle diyordu:

“Kur’anî istilahları çağdaş bilimle telif etmeye çalışan bazıları, melekleri ‘yüksek enerji molekülleri’ olarak tanımlamışlardır. Eğer bu yorum bir işğuzarlık değilse, görünmeyen âlemi görünen âlemin kavramlarıyla tanımlama çabalarıdır ki, bir değer ifade etmez.”⁵⁸

Bu durumda “levh” hakkında İslamoğlu’nun söylediği sözler kendi ifadesiyle ne ifade etmiş oluyor?

---

⁵⁷ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı - Gerekeçeli Meal*: s.1242 (17.not)

⁵⁸ Mustafa İslamoğlu, *İman Risalesi*: s. 269 (1993)

Hakeza İslamoğlu, aynı mantığı Burûc suresi 2. Ayetteki; **“وَلَيَالٍ شُرِّ”** ibaresini “tarifsiz on gece” diye tercüme eder. Fakat bu ayetlerle ilgili yazdığı yorumda da bunun manası hakkında müfessirlerin görüşlerine yer verir. Buna rağmen “tarifsiz on gece” demenin bir gereği var mıdır?

Buna misal olarak; Asr suresi 2. ayetinde; **“لَفِي خُسْرٍ”** cümlesini “tarifsiz kayıp” diye tercüme etmesini verebiliriz. Arapça’da “fi” harfi cerri “hakikat” olan şeyin başında zikredilir. *Husr* kelimesi yine Arapça olan “kayb” (kayıp) kelimesiyle nasıl açıklanır?

Burada söz daha uzatmadan “*Hayat Kitab Kur’an- Gerekeçeli - Meâl-Tefsir*” adlı Meâl’in tercüme cihetiyle, sade ve titizlik gösterilmiş yanlarını elbette görmezden gelemeyiz.

Mustafa İslamoğlu’nun Meâli’yle ilgili oturup yeniden düşünmesi gereken birçok hususun olduğunu bilmesi gerekir. Böyle hacimli ve yorucu bir çalışmayı; “ben böyle düşünüyorum ve böyle görüyorum” ya da “ben de nihayet bir insanım, benim de hatalarım ve yanlışlarım olamaz mı?” tarzında bir bahanenin ardına sığınarak savunamaması en doğru davranış olacaktır.

Mustafa İslamoğlu, bu amelinden ötürü eğer Allah’ın rızasını talep etmiş ve bu uğurda da ümmetin Allah’ın rızasını bizden daha iyi tanıyan selefinin ve onlara “ihsanla ittiba edenlerin” de Allah’ın rızasını talebin vesilelerinin en değerlisi ve yücesi olan sahih ilimlerinden istifade ederek bu çalışmasını yapmış ve ümmetin Allah’ın dinini yücelten ve ümmetin sahih bir akide üzere “tevhid edilmesi” uğrunda gayret eden İmamlarının usulü ve akidesi üzere olduğunu söyleyerek ve bunu ispat ederek bir ilim ortaya koymuşsa; bu günahkâr da onunla ilgili yazdığı haksız sözlerinden kendisini hesaba çekecektir.

Mustafa İslamoğlu’nun; Allah’ın kitabını tercüme ve tefsir edecek bir birikimi ve gayretleri var ki böyle bir amele soyunuyor. Bilelim ki, herkes yazdığına Allah’ın kullarını şahid kıldığı gibi, İslamoğlu da yazdıklarına bizleri şahid kılmaktadır. Bunların hepsinin fevkinde *Rabbu’l-*

âlemîn dediklerimizin ve işlediklerimizin ilmîne sahip. İşlediklerimizi daha biz işlemeden bilmektedir.

Bu münasebetle, İslamoğlu'nun Meâli'yle ilgili söylenen sözleri de burada hesaba katarak deriz ki: İslamoğlu bu Meâli yazması vesilesiyle kendisi hakkında yazılan medhiyelerden memnun olabilir ve bunu çalışmasının "ilmî ve de edebî" bir eser olduğuna delilmiş gibi algılayabilir.. Bir eserin edebî olması -bugünkü anlamda söylüyorum- acaba eslafımızın edebî dedikleri mizana göre ne ifade ediyor.? Daha Kur'an dilinden bir tek cümle dahi nasipleri olmayanların İslamoğlu'nun Meâli'ni "*edebî bir şâh eser*" olarak gösterme çabaları acaba neyin nesidir?

İlmî tenkidin ve Allah adına "nasihat"ın; neredeyse "ayıp" ve "zil-let" olarak görülmeye başlandığı bir ortamda, birkaç ilim ehlinin yazıklarının bu meyanda bir anlamı kalmıyor. Herhangi bir gazetede bazı beyefendi ve hanım efendilerin köşelerine döşedikleri iltimas ve birbirini ağırlama türünden medhiyeler, birçok insanın aldanmasına da yol açmaktadır. Böyle bir Meâli medheden ve öven acaba hangi ilmî gerekçe ve delalet ile onu övmektedir. Burada mesele bir mütercimın Meâlini övülüp ya da övülmemesinin bize bir yararı ya da zararının olmadığını herkesin bilmesi gerekir. Ancak, bir mütercimın ve müellifin, eseri hakkında yazılanları dikkatle okuması ve bunların da cevabını vermesi, ilmîni eksiltmediği gibi, bilakis ona değer katar.

Bu kadar övgülerden ve medhiyelerden sonra, bir Kur'an mütercimının eserinin; ne kadar sahih bir ilmî usule müstenid olduğunu ve bunda sergilediği akidenin ne kadar ashabın bize Rasulullah'tan (*sallallahu aleyhi ve sellem*) naklettiği akideye muvafık olduğunu ve te'villerinin ve yorumlarının Dinde bir İmamının olup olmadığını göstermesi gerekmez mi? İmam Ahmed'in (rh.a) Abdurahman İbn Meymun'a söylediği şu söz; bütün Müslümanlara kıyamet gününe kadar ışık tutması gereken bir söz olarak yaşayacaktır:

إِيَّاكَ أَنْ تَتَكَلَّمَ فِي مَسْأَلَةٍ لَيْسَ لَكَ فِيهَا إِمَامٌ

"Sen sen ol, Dinde bir İmamın olmadan bir meselede bir söz söylemiş olasın!"

Mustafa İslamoğlu, Kur'an tercümesi ve yorumlarında, her ne kadar selevin ve sonradan gelen müfessirlerin ve ilim adamlarının tefsir ve te'vildeki görüşlerine müracaat etmekte ise de, Muhammed Esed'in çizgisinin onun düşünce sisteminde önemli bir yer olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle de *Yahudileşme Temayülü* adlı kitabıyla *Üç Muhammed* de söyledikleri ve Meâli'nin önsözünde yazdıklarında birçok yerde birbiriyle köklü biçimde çelişen bazı yorumlarda bulunmaktadır.

İslamoğlu, Meâlindeki yorumlarında batınî te'villere ve Batınilığın aklî te'villerine başvurmaktadır. "Levh" "ibil" "levvahe" "tabût" "Cinn" vd. kavramlarının yorumlamada yaptığı gibi. Âdem'e nefhedilen ruhla ilgili söyledikleri de buna misal olarak verilebilir.

Yorumlarında aslı olmayan haberlere; düşünceleriyle örtüştüğü için sahihmiş gibi baktığı halde, kendisi bir çok yerde hadis alimlerini eleştirmektedir. Özellikle "sünnet"le ilgili hususlarda yazarken, adeta birilerine cevap vermek ve onları ikna etmek tarzında bir üslup kullanmakta ve muhaliflerine karşı ağır, bazen de çirkin ve sert olan aşağılayıcı bir dil kullanmaktadır. Muhammed Esed'le ilgili yazdıkları ve Cemaleddin Mezanderanî'yle (Afğanî) ilgili söyledikleri bunun açık bir misalidir. (*)

Fîl suresindeki (3) "ebâbîl" kelimesinin; "zayıf bir İHTİMAL olmakla birlikte, bülbül'den türetilmiş olması da MÜMKÜNDÜR. [*] »59 diyor.

(*) Bkz. mustafaislamoglu.wordpress.com/.../mustafa-islamoglu-EFGANİYİ-KARALAYANLAR-ONUN-TUVALET-BEZİ-OLAMAZLAR/ -

[*] Mütercim, bu yorumunda bülbülleri dahi hayrete düşürecek sözler sarfediyor ve zayıf da olsa böyle bir şey söylenmiştir demek istiyor ve de buna benzer yorumların zihinlerde yer etmesine kapı aralıyor. Peki bu zayıf rivayeti veya yorumu kimler söylemişler? Cevabını mütercim biliyor ama bizler bilemiyoruz. Bu yorumunda İslamoğlu da Esed gibi, "muhtemel" ile "mümkün" kavramlarını kullanıyor. Fakat okuyucu, bu geliş güzel kavramlarla mütercimin ne dediği asla anlayamamaktadır. Dolayısıyla "ihtimal" ile "imkân"ı birçok okuyucu bilmemektedir. Bu tür kavramların hangi anlamda kullanıldığını ancak mütercimin kavramsal üslubunu bilen anlayabilir. İmkân; "zaruretin selbedilmesidir" İmkân ikiye ayrılır: Genel imkan; (mutlak zaruretin, hükme muhalif olan taraftan kaldırılmasına denir) ve hâs olan imkan ise, (icâb ve selb hükmünden zaruret-i mutlaka'nın

Bir “kelime”nin diğeri bir kelimenin anlamına gelmesinin nasıl “ihtimal” ve “imkân” meselesi olduğunu bilmiyoruz.

Kur’an ve ilimleri üzerine konuşan bir ilim ehlinin eserlerinde asla azımsanmayacak derecede argo ifadeler kullanması, dellallığını yaptığı “Kur’an’ı anlama iddiası”yla mütenasip olan bir hal değildir.

Mütercim, Allah’ın isimleri ve sıfatlarıyla ilgili sözlerinde de sıfatları nefyeden ve bazen de Ğeylan ed-Dimeşkî’nin “kader”le ilgili düşüncelerine benzer fikirler serdetmesi, onun kader hakkındaki yaklaşımına sıcak baktığını ortaya koyuyor. (*İman Risalesi*: s.195, 1993)

İslamoğlu, edebî tasvir üslubunu Kur’an’da ölçsüz bir biçimde ve kerîh olan ifadelerle kullanır. Bunun bir misalini;

En’am Suresinin giriş bölümünde söyledikleridir: Mütercim, İbrahim(aleyhisselam)ile babası Azer’den söz ederken der ki:

“Surede anlatılan oğul İbrahim ve baba Azer, surenin görünen kahramanlarıdır. FAKAT ASIL KAHRAMANLAR BU İKİ TARİHÎ ŞAHSİYET ÜZERİNDEN VERİLEN TEVHİD VE ŞİRK’TİR.^[**] Tevhid ile şirk arasındaki mücadelenin hiç bitmeyeceği gerçeğini vahiy bu üslupla dile getirir.”⁶⁰

Mustafa İslamoğlu, te’vil adına Kur’an’ın anlaşılması hususunda yanlış kapılar açmış ve Muhammed Esed’in ifsad ettiğinin üzerine yeni katkılarda bulunmuştur. Türkiye’deki laik ve seküler ortamdan istifade ile birçok liberal İslamcı aynı tarz ve üslupla Kur’an üzerinde te’vil adına tahri-fatta bulunmaktadır. Kur’an hakkında bilmediğini söylemek, Allah’ın kitabı hakkında batıl zanla konuşmanın önünü açar.

إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئاً

---

kaldırılmasıdır. İnsanın yazı yazmasının ve yazmamasının vacib olmaması gibi) İhtimal ise, zihni imkândır.

⁵⁹ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an: Gerekçeli Meal-Tefsir*: s.1304 (not.39)

^[**] Tevhid ve şirk mücadelesidir demek istiyor olsa gerek..

⁶⁰ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an: Gerekçeli Meal-Tefsir*: s.223

“Gerçekte zann, Hakk’tan hiç bir şeyin yerini tutmaz.”

(Yunus: 36, Necm: 28)

veya “Hak’tan hiç bir şeyi daha değerli/yararlı kılmaz.”

Kur’an, Allah’ın kelmamıdır. Bu kitabın Rasul’den (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve ashabından bize gelen bir ilmi olduğunda bütün Müslümanlar “icma” etmişlerdir. Kim Allah’a iman etmişse, O’nun Rasulü’ne de (*sallallahu aleyhi ve sellem*) itaat etmeli ve O’nun ashabını sevmeli ve onların ilimlerine ve Kur’an hakkındaki edeplerine de riayet etmelidir. Yenilikçi ya da çağdaş yorum anlayışı; Sünnetin ve hadisin Kur’an’ı tefsir ve te’vil ettiği hakikatını gözardı etmektedir. Sahabe ve selevin tefsirinden ise neredeyse tamamen azade görmektedir.

Kur’an dili üzerinde oynanan bu modern cahilî oyun; Kur’an’ın düşmanlarının egemen olduğu sistemlerde Protestanların elindeki İncil’e dönüştürülecektir. Çünkü bu çağdaşçı (dehrî) yorumculuk anlayışı; liberal bir çizgi izlemekte ve Kur’an’ın hükümlerinin te’villerle ve dalalet içeren yorumlarla iptal edilmesini amaçlamaktadır. Son 20 yıldır Türkiye’deki liberalleşme (irtidad) ise, Kadiyanîlikten, Bahaiîliğe ve Kur’ancılıktan Şiîliğe kadar birçok akım ve mezhebin etkisindedir.

Değerli okuyucularımın, bu sözlerimde bir abartı olduğunu görmelerini yadırgamıyorum: asıl yadırgadığım şey, Türkiye’de Kur’an’ı hevalarına göre yorumlayan; yüzlerce insanın doğru söyleyip söylemediklerini ve söyledikleriyle yazdıklarının; “hakk” ve “sahih” olup olmadığını selevin bize miras bıraktığı ilmin ışığında irdelememeleridir.

Eli kalem tutan birçok insana bu konuda birçok şeyler söylemektedir. Kur’an hakkında konuşmanın imani ilkeleri, ilmî kaideleri ve şartları, edebî ve ahlakî hududu olmazsa, insanların birçoğu dalalet düşer ve batıl ile hakkı birbirinden ayırmak zorlaşır.

(VIII)

Kur'an hakkında ihtilaf etmeyi bile, "düşünce zenginliği" olarak gören ve sırf bunu "batıl"ı "hak"tan temyiz etmek istediğiniz için sizinle sa-vaşan zümreler olacaktır. Bu zümreler batıllarını daha "tervic" etmek ve cahillerin hevasının iştahını köpürtmek için elbette "muzahref" olan söz-lerle, bu ümmetini içinde Kur'an'ı en sağlıklı ve sahihi bir anlayışla tefsir edenlerin tefsirinden Müslümanları uzaklaştıracaklar ve bunu "katı selefilik" (!) nitelemesiyle küçümseyeceklerdir.

Rasulullah'a (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gelip iman eden cinleri; Ya-hudilerden bir topluluk.^(*) olarak tefsir etmek, Kur'an'la alay etmektir. Fakat Müslümanlar bu sefil mantığın amacını bilemediklerinde bunu "tef-sirde zenginlik" olarak görme hastalığına mübtela oldular. Hâlbuki bu yaklaşım tarzı doğrudan Kur'an'ın tahrif edilmesidir

Muhammed Esed'in bu düşüncelerine ve yorumlarına katılan İslamoğlu, Esedin "melekler"le "cinler arasında Rasulullah'ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ve ashabının göremediği muazzam (!) bir benzerliği keşfe-diyor. Dinleyelim ne diyor:

"...Cinler insanın gözeneklerine nüfuz edici tarifsiz bir ateşten/enerjiden yaratılmıştır (15:26,55:15) ŞEYTANLAR CİNLERDEN YOLDAN ÇIKMIŞ OLANLARDIR. (18:50).BİR HADİSTEN DE MELEKLERİN NÛR'DAN YARATILDIĞINI ÖĞRENİYORUZ. NÂR DA NÛR DA HEM LAFZÎ HEM DE ZİHNÎ AÇIDAN BİRBİRİNDEN AYRI ŞEY-LER DEĞİLDİR. ATEŞTEN HEM ISI ÇIKAR HEM IŞIK. BUNA GÖ-RE IŞIK MELEĞE, ISI CİNE DELALET ETMEKTEDİR. İnsan ve cin irade sahibi olma itibarıyla benzer, fakat bu dünyadaki hayat düzlemleri-nin farklılıkları itibarıyla ayrı varlıklardır. *Bunun içindir ki Kur'an'da in-san ve cinlere kendi türlerinden peygamber gönderildiği ifade edilir* (6:130). Eğer Ahkaf 29-32'den yola çıkarsak, ilk pasajda anlatılan olayın kahraman-larının Hz. Musa'ya inandığı ortaya çıkar. İnsan ve cinn adıyla kendi tür-lerinden peygamber gönderildiği ifade edildiğine göre, bu durumda burada cinn adıyla anılanlar insanlar olmalıdır. ŞU HALDE BU AYETLERDE GEÇEN CİNİN ANLAMI "GÖRÜNMEYEN VARLIK" OLMAKTAN ÇOK "BÖLGE İNSANININ GÖRMEDİĞİ UZAK MEKÂNLARIN

^(*) Bkz. Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.3,s.1195 (not.1); Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s.1178-1179 (not.2)

İNSANLARI” OLSA GEREKTİR. Belki Hz. Peygamber haberdar olmadan ^[*] ve kendilerini görmeden onu dinledikleri için de cinn adını almış olabilirler. ALLAH EN DOĞRUSUNU BİLİR” ⁶¹

İslamoğlu, burada bu kadar beyhude ve anlamsız söz ettikten sonra, Allah’ın en doğruyu bilebileceğini hatırlıyor! Baştan itibaren bu mahlûklara, Allah’ın dediği gibi cinn dese idi ya!. İnsanlardan zann ve hevaya uyacak olanlara da kapı açmış olmazdı. Bu okuma tarzı, **Rudolf Karl Bultmann** (1884 -1976)’ın okuma tarzını andırıyor, Kur’an’ı mitolojik olandan arındırma.. Oysaki İslamoğlu, bu sözleriyle hem “cinn” kavramı üzerinde dil oyunları yapmaya kalkışıyor ve hem de Esed’i taklid ederek ondan daha vahim bir duruma düşüyor. Önce batıl bir te’vili okuyucusuyla paylaşan mütercim, sonra Allah’ın ilmini hatırlıyor. Önce “gerek-tir” dediğine, sonra “şekk” gözüyle bakıyor.

Muhammed Esed’in Cin suresinde ilk ayetle ilgili yorumunu okuyalım:

“ Yani, onu dinledikleri ve *kabul ettikleri*: bu, *isteme’a* fiil kalıbının yukarıdaki bağlamda kullanılışının karşılığıdır. *Cinn* çoğul ismine yüklenebilecek çeşitli anlamlar için (ki burada “tanınmayan/bilinmeyen varlıklar” olarak çevirdim) bkz. Ek III. Orada işaret edildiği gibi, *cinn* Kur’an’da birçok anlamda kullanılmıştır. BİRKAÇ YERDE -MESELA BU ÖRNEKTE VE 46:29-32’DE- “O ÂNA KADAR GÖRÜLMEMİŞ OLAN VARLIKLAR”I, YANİ HALKIN VE KUR’AN’IN NAZİL OLDUĞU KİMSENİN DAHA ÖNCE HİÇ RASTLAMADIĞI YABANCILARI GÖSTERMEKTEDİR. 46:30’da (ki bu örnekteki olay ile bağlantılıdır) geçen *cinn*, Hz. Musa itikadının mensuplarıydı, çünkü onlar Kur’an’ı “Musa[nın]den sonra nazil olmuş bir vahiy” olarak anarlar, böylece ikisinin

[*] Hâlbuki insanlar, Cinlerin Rasulullah’ı (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dinlediğini bilmiyorlardı. Bunu Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*), onlara Allah’ın vahyetmesiyle haber verdi. Yoksa Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) Cinlerin dinlediğinden önce haberi olmayıp sonradan bunun haberini almış değildir.

قُلْ أَوْحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا

Eğer bu cinler insan ise, neden Rasulullah’ı (*sallallahu aleyhi ve sellem*) gelip gizlice dinlemişlerdir.?

⁶¹ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.1179 (not.2)

arasında yer alan Peygamber İsa'dan söz etmeyi ihmal ederlerdi ve aynı şekilde (bu surenin 3. ayetinde) Hristiyanlıktaki Teslis kavramını reddettilerini gösterirlerdi. BÜTÜN BUNLAR, BİZİ, O VARLIKLARIN, ŞİMDİ ARAP TOPRAKLARI OLAN UZAK BÖLGELERDEKİ, MUHTEMELEN SURİYE VE HATTA MEZOPOTAMYA'DAKİ YAHUDİLER OLDUKLARI SONUCUNA GÖTÜRÜR. ^[*](Taberî, birçok yerde, bu surede ve 46:29 ve devamında işaret edilen *cinn*'in Fırat'ın yukarı taraflarındaki bir kasaba olan Nusaybin'den olduklarını söyler.) ANCAK, BENİM BU OLAY İLE İLGİLİ AÇIKLAMAMIN HENÜZ KESİNLEŞMEMİŞ BİR GÖRÜŞTEN İBARET OLDUĞUNU^[**] VURGULAMAK İSTERİM.”⁶²

Cinn kelimesiyle ve Cinn suresindeki “cinn”lerin kim olduklarıyla ilgili iki mütercimim de düşüncelerini okuduk, bu iki yorumun birbirinden farkı ne, ya da kim kimden intihalde bulunmuş?

Bakara suresi 34. ayet-i kerimedeki “Âdem” kelimesini, ilk insan değil de “tüm insanlar” olarak anlıyor. Bu yaklaşım tarzıbatınîlerin Âdem'i (as)”koznil insan” olarak görme mantığını andırıyor. Eğer böyle tefsir ve tercüme edersek, o zaman “Ey Âdem'in oğulları/çocukları” hitabının Kur'an'da bir anlamı kalmaz. İslamoğlu ise, bu yaklaşımla “Ey Âdemoğlu Âdem gibi” bu yorumuyla bir anlamın çıkmasına sebep olmaktadır.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

İslamoğlu, “ilk insan”a “secde edilmesi”ni anlamıyor veya bunun Kur'an dilindeki anlamını kavrayamıyor mu ki, “secde” etmeyi “âmade olmak” diye tercüme ediyor. Bu ya kelimeyi yanlış tercüme etmektir, ya da “Âdem”e “secde”yi

[*] Vurgular bize aittir.

[**] Esed'in böyle söylemesine rağmen İslamoğlu aynen Esed'i izleyerek ve aynı mantığı kullanarak konuşuyor. Esed'den bu yorumları aldığını açıklamaya cüret edemeyen İslamoğlu, fasid te'villere cesaret edebiliyor. Böylece Kur'an hakkında kendilerinde ilmi olmayan şeyleri söylemiş oluyorlar. Şimdi Esed, dünyada yok. Acaba onun bu görüşünü ne kadar ilmi olup olmadığını neden kimse çıkıp söylemiyor da hala onun kör kuyuya attığı taşın mücadelesi veriliyor?

⁶² Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.3,s.1195,1196 (not.1)

kabul etmemektir. Hâlbuki İman Risalesi adlı kitabında Âdem'e secdeden söz etmiştir.^(*)

“Âdem[oğlu] için emre “âmâde” olun!”⁶³

İslamoğlu bu tercümede Âdem'i parantez dışında ve “oğlu” kelimesini de parantez içinde tutarak, Âdem kelimesinin genel yaygın olan kullanımından -ki bu doğru değildir- hareketle, şeytanın (İblis'in) bütün insanlara secde etmekle emrolunduğunu söylemek istiyor. Bunu Kur'an'dan hiçbir ayetle desteklemesi mümkün değilken, o ictihad edercesine sanki A'raf suresi 11. ayeti onun dediği-

---

(*) 1) Bkz. “*İman Risalesi*” :s.21 (“Aksine meleklerin önünde yerlere kapandıkları şey, insanı beşerilikten çıkarıp ‘insan’ eden Allah’ın kendinden üflediği yaratılmamış ruhtan idi.”):(1. bsk. 1993)

2) “*İman Risalesi*” 14. bsk.’da ise şöyle der:

“Gerçekte Allah, şeytanın zannettiği gibi, Âdem’in asıl toprak olan bedene secde ettirmiyordu. Melekleri aksine, meleklerin önünde yerlere kapandıkları şey, insanı beşerilikten çıkarıp insan eden Allah’ın kendisinden üflediği ‘O’nun emrinde olan ruh idi” (s. 20)

Bu sözleri destekler mahiyette; 1993 bsk.’nın (s. 27’der ki);

“Meleklerin insanoğlunu temsil eden Âdem’e secde etmeleri ona üflenen yaratılmamış ruhadır, yoksa insanı etine, kemiğine, çamuruna değildir. Çünkü Allah’ın mutlak kudretten bir parça, mutlak şuurdan bir parça, mutlak sanattan bir parça, mutlak görüş, işitiş, biliş ve yaratıştan birer parça vardır. İşte buradaki melekler, Âdem’e ruh üflenmesinden sonra secde etmişlerdir.”

(s. 271) 14. bsk’da: “yaratılmamış ruh dediği şeyi yine aynı kitabın aynı baskısında (s. 271) dile getiren İslamoğlu; bunu

14. bsk’da (2003) (s. 20)de;

“...Allah’ın kendisinden üflediği O’nun emrinde olan ruh” diye düzeltir.

14. bsk.’da da; tıpkı 1. bsk.’da olduğu gibi; meleklerin Âdem’e secde etmelerini “insanoğlunu temsil eden Âdem’e secde etmeleri ona üflenen yaratılmamış ruhadır, yoksa insanın etine, kemiğine, çamuruna değildir.” (s. 283)

⁶³ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur’an*: s.14

ni söylüyormuş gibi, ayete kendisinin zannını doğrulatırcasına zorlamada bulunuyor:

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ

Bu ayette ilk önce, Allah genel anlamda bütün insanlara nasıl suret verdiğiinden söz etmektedir. Bu anlayışa göre; insan önce Âdem değildir. Sonra Âdem olmuş oluyor: madem ki Allah bu ayette;

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ

“Andolsun ki size yarattık ve sonra size suret verdik” cümlesinden sonra,

ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ

“ ...sonra Meleklerle dedik ki: Âdem’e secde ediniz!”

فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ

“ hemen hepsi secde ettiler, ancak İblîs; [o] secde edenlerden olmadı”

Burada söylenmek istenen, sanki böyle bir zanna ayet işaret ediyormuş gibi bir üslupla verilmek istenmektedir.

Kur’an’da; yedi yerde “Benû âdem” ifadesi zikredilir:

7/26, 27, 31,35, 172; 17/70; 36/60

“Âdem’in zürriyeti” ibaresi ise bir yerde (19/58) zikredilir.

İslamoğlu A'raf suresi 172. ayetteki “بَنِي آدَمَ” ibaresini, yanlış tercüme eder.⁶⁴ Bu ibare; fail (merfu' çoğul iken) izafeden ötürü “vâv”ı “ya” ile gelmiştir. Ve “Âdemoğlunun” anlamına gelemektedir. Doğrusu “Âdeminoğulları” olmalıydı. İslamoğlu; “Âdem” ile “Âdemoğlu”na aynı anlamı verdiği için, okuyucusunun burada meseleyi farketmesinden kaçıyor ve bu ibareyi tahrif ediyor.

Halbuki İslamoğlu, “benû Âdem” ibaresini A'raf suresi; 26,27,31,35 ayetlerde “münadâ” olarak zikredilen “benû Âdem” ibaresini “EY Âdemoğulları” diye tercüme ediyor. Muhammed Esed A'raf suresi 172. Ayeti daha isabetli olarak tercüme ediyor ve “بَنِي آدَمَ” ibaresini; “Âdemoğullarının” diye tercüme ederek ayetteki ibarelerin aslını koruyor.⁶⁵ İslamoğlu ise, burada zannını konuşuruyor ve kendi tercümesindeki tercümelerine aykırı tercümede bulunuyor.

İsra suresi 70. Ayetteki aynı ibareyi de aynı mantıkla tercüme eder: “...Âdemoğluna” diye tercüme eder. İslamoğlu'nun bu ayetteki “بَنِي آدَمَ” ibaresini büyük “Â” ile başlatması, bunu “özel” (âlem) bir isim görmesi sebebiyledir. Bununla, ayetteki “benû Âdem” ibaresini bütün “insanlık” olarak algıladığı halde, ibaredeki çoğulu “benû” kelimesini Arapça “ibn” (ابن) gibi tercüme ediyor.⁶⁶

Yasîn suresi 60. Ayetteki “بَنِي آدَمَ” ibaresini ise, “Âdemoğulları” diye tercüme eder. Peki, mütercim bu ayetlerdeki aynı ibareyi neden farklı şekillerde tercüme etme gereği duyuyor?

Hakeza “İslam” ıstılahıyla ilgili olarak Esed'in dediklerini tekrarlaması, farkında olmadan “İslam Ümmeti” tabirini anlamsızlığını da gündeme getirmektedir. Esed, Yahudi ve Nasranîleri karşısında bir “Ümmet” olduğumuz olgusunu yıpratıcı sözler söylemektedir.

⁶⁴ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s.299

⁶⁵ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.1,s.273,275,309

⁶⁶ Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an*: s.543

Önce Kalem suresi 35. ayetinin yorumunda Esed'in söylediklerini okuyalım:

“*Müslimûn* (tekili *müslim*) teriminin Kur'an'ın vahiy tarihinde ilk kullanıldığı yer, burasıdır. Bu çalışmada *müslim* ve *islâm* terimlerini orijinal anlamlarına uygun olarak, yani “Allah'a teslim olan [veya “ölmüş”] kimse” ve “insanın Allah'a teslimiyeti” şeklinde çevirdim. Aynı şey, *ESLEME FİİLİNİN KUR'AN'DA KULLANILAN BÜTÜN BİÇİMLERİ İÇİN DE GEÇERLİDİR*. Unutulmamalıdır ki, BU TERİMLERİN “KURUMSALLAŞMIŞ” KULLANIMI -yani, ÖZELLİKLE PEYGAMBER MUHAMMED (S)'İN İZLEYİCİLERİ İÇİN KULLANILMASI- kesinlikle KUR'AN-SONRASI BİR GELİŞMEYİ YANSITMAKTADIR ^[*] ve bu nedenle de bir Kur'an çevirisinde yer almamalıdır.” ⁶⁷

Bakalım İslamoğlu “esleme-islâm” ıstılahı hakkında neler söylüyor?

“Bunun nedenlerinden biri, Meâl'in İslam'a yabancı bir hedef kitle için hazırlanmış olmasıdır. İngilizce çevirinin muhatabı tabiatıyla İngilizce konuşan/bilen dünyadır. Fakat tek sebebi bu mudur? Yedi göbek nesli Müslüman olan dünyanın böyle bir yöneme ihtiyacı yok mudur? Hatta İngilizler'den daha fazla ihtiyacı yok mudur?

Bırakınız cahilini, belli bir seviyenin üstündeki birinin tasavvurunda “İslam” ve “müslim” kelimelerinin karşılığını vahyin ilk muhataplarının tasavvurundaki karşılıklarla karşılaştırın bakalım? “İSLAM” günümüz Müslüman'ın tasavvurunda “DİNLERDEN BİR DİNİN ADI” olarak yer almaktadır. OYSA Kur'an'da bir “hal/duruş/tarz/tavır/yaşam biçimi” olarak yer alır ve Hz. Peygamber ve ashabı da bunu böyle anlar. YİNE, “DİNLERDEN BİR DİN OLAN İSLAM'A MENSUBİYET İSMİ” HÜVİYETİNİ KAZANAN “MÜSLİM” Kur'an'da, İNSANLIĞIN DEĞİŞMEZ YÜCE DEĞERLERİNE MENSUBİYETİN TÜM ZAMANLARDAKİ VE MEKANLARDAKİ İSMİDİR. Onun içindir ki, Kur'an'a

[*] Esed, bu sözleriyle “İslam Ümmeti” tabirini ve “Kur'an Ümmeti” ta'birlerinin Ümmete âlem isim olmasını, yani bu isimlendirmeyi adeta bir bid'at ve yanlış olarak görüyor. Allah'a iman etme ve teslim olma anlamında anlaşılması gerektiğini vurgulayan Esed, acaba neden “Allah katında gerçek DİN İslam'dır” ilahî beyanı üzerinde durmuyor?

⁶⁷ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.3,s.1176 (not.17)

göre Hz. İbrahim, Hz. Musa, ona inanan sihirbazlar hep "Müslüman'dır" " 68

Bu sözleriyle İslamoğlu da Esed gibi "İslam"ın Kur'anda Allah'ın tek ve yegâne hak dini olduğuyula ilgili zihinleri karıştırıyor. Hâlbuki "İslam" kelimesi İslam öncesi Arapça'da da vardı. Kur'an nazil olduktan sonra dahi bu kelimenin sözlük anlamı üzerinden, Allah'a iman ve teslim olma anlamını verdiğini söylemek, Al-i İmran suresi 19.

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

"Allah katında gerçek DİN İslam'dır" ayetiyle çelişmektedir..

Din'in ne demek olduğunu ve hangi manalara geldiğini de mütercimler çok iyi bilmektedir. Esed, Al-i İmran suresi 19. ayetini, bu felsefesini ve saptırmasını destekleyecek bir biçimde tercüme ediyor:

"Allah nezdinde tek [hak]din, [insanın] O'na teslimiyetidir." 69

Birçok tercümesinde önemseydiği kelime ve kavramları "büyük harf"le yazan Esed, burada, "tek[hak] din" olarak nitelediği "ed-DİN"i her nedense "küçük [d]" harfiyle yazıyor. Eğer Esed, "İslam" kelimesini sözlük anlamında değil de yeryüzünde bütün Rasullerin ve nebilerin (*aleyhimusselam*) "DİN"i olan "İslam"ı temsil ettiğine kani olsaydı **الدِّين** i büyük harfle yazardı. Esed, bu sözleriyle sanki Nasara tesmiyesinin (isimlendirmenin) Kur'an'da zikredilmesine rağmen "en-Nasraniyye" diye bir isimlendirme karşısında buna kıyasen, Müslümanların "el-İslam"ı "Din" anlamında anladıklarını söylemeye çalışıyor. Bu durumda acaba Esed'in, Hıristiyanlığı ve Yahudiliği de "DİN" olarak kabul etmediğini söylemek mümkün mü? Bunu düşünmekle beraber kesin bir şey söylemeyi bu satırları oluyan okuyucu dostlarımıza bırakıyorum.

Esed;

"...Bu çalışmada *müslim* ve *islâm* terimlerini orijinal anlamlarına uygun olarak, yani "Allah'a teslim olan [veya "olmuş"] kimse" ve "insanın Allah'a teslimiyeti" şeklinde çevirdim." 70

68 Mustafa İslamoğlu, *Muhammed Esed ve Meali: (V)*

69 Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı: c.1,s.91*

Derken, İslamoğlu bu tarifi daha da abartıyor ve yeni anlamlar üretmek hevesiyle neler söylüyor:

“...Bırakınız cahilini, belli bir seviyenin üstündeki birinin tasavvurunda "İslam" ve "müslim" kelimelerinin karşılığını vahyin ilk muhataplarının tasavvurundaki karşılıklarla karşılaştırmak bakalım? "İSLAM" günümüz Müslümanı'nın tasavvurunda "DİNLERDEN BİR DİNİN ADI" olarak yer almaktadır. OYSA Kur'an'da bir "hal/duruş/tarz/tavır/yaşam biçimi" olarak yer alır ve Hz. Peygamber ve ashâbı da bunu böyle anlar. YİNE, "DİNLERDEN BİR DİN OLAN İSLAM'A MENSUBİYET İSMİ" HÜVİYETİNİ KAZANAN "MÜSLİM" Kur'an'da, İNSANLIĞIN DEĞİŞMEZ YÜCE DEĞERLERİNE MENSUBİYETİN TÜM ZAMANLARDAKİ VE MEKANLARDAKİ İSMİDİR.”⁷¹

İslamoğlu'nun çamuru iyice sulandıran şu sözleri üzerinde düşünmemiz gerekmektedir. İslamoğlu, “evrensellik” merakı ve iddiası uğruna Kur'an'ın kavramlarını sulandırıyor ve anlamlarını çarpıtıyor:

“... "MÜSLİM" Kur'an'da, İNSANLIĞIN DEĞİŞMEZ YÜCE DEĞERLERİNE^[*] MENSUBİYETİN TÜM ZAMANLARDAKİ VE MEKÂNLARDAKİ İSMİDİR.”⁷²

Gerçekten, Kur'an Allah katından gelen “değerler” manzumesi midir, yoksa “...insanlığın değişmez yüce değerleri..”inden oluşan “değerler” manzumesidir? Peki, bu “değişmez değerler” ne zaman ve nerede var olmuştu? Bu sözlerde mütercimimizin bunu kastedip etmediğini bilmemimize rağmen, adeta “hümanizm” kokmaktadır. Bu durumda neden “İslam” sözlük anlamında anlaşılmalı ki? Mademki, “İslam” “...insanlığın değişmez yüce değerlerine mensubiyetin tüm zamanlardaki ve mekânlardaki ismidir” o halde sorun nedir?

---

⁷⁰ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*: c.3,s.1176 (not.17)

⁷¹ Mustafa İslamoğlu, *Muhammed Esed ve Meali*: (V)

^[*] Peki, bu söze karşılık “hırsızlık yapmanın”ın cezası nasıl bir hüküm kazanacak? Mademki bu hükmü Kur'an ihdas etmemiş, peki o zaman Mekkeli müşriklerin ihdas ettiği bu hüküm, Kur'an'da ne arıyor? Kur'an'ın kendisine ait olmayan bu ceza, nasıl olur da “insanlığın değişmez değeri” olacak?

⁷² Mustafa İslamoğlu, *Muhammed Esed ve Meali*: (V).....

Nasıl oluyor da “İslam” Esed’in gözünde; “...Allah'a teslim olan [veya “olmuş”] kimse” ve “insanın Allah'a teslimiyeti” şeklinde çevirdim. ” cümlesiyle uygunluk içinde olur?

Esed, “İslam”ı kişisel “teslimiyet” anlamında algılamakta, İslamoğlu, “İslam” kelimesini evrenselleştiriyor ve anlam dairesini daha da genişletiyor. Şunu unutmamak gerekir; “ne ki haddini aşmıştır, o, zıddına inkılâb etmiştir.”

Hitam niyetine:

Sözü daha fazla uzatmamak için, bu kadarıyla yetiniyor ve değerli dostlarımızı ve kardeşlerimizi; konuyla daha yakından tanışabilmeleri dileğiyle, *Te'vîl'in Tabriife Dönüşmesi* adlı çalışmamızın gün yüzüne çıkıp yüreklerine misafir olacağı güne kadar; dua ve selamlarla Allah'a emanet ediyorum.

19.02.2011 (Kitabından başlangıcından 1 yıl sonra)

Ankara/Keçiören